

Tukharam

DEDICATED TO
M. R. Ry. Ch. L. NARAYANA PRASAD,
Deputy Collector, Guntur

BY

Sreeram Veerabrahmam,

PANDIT,

(Formerly) Noble College
(At Present) S. M. Training School,
MASULIPATAM.

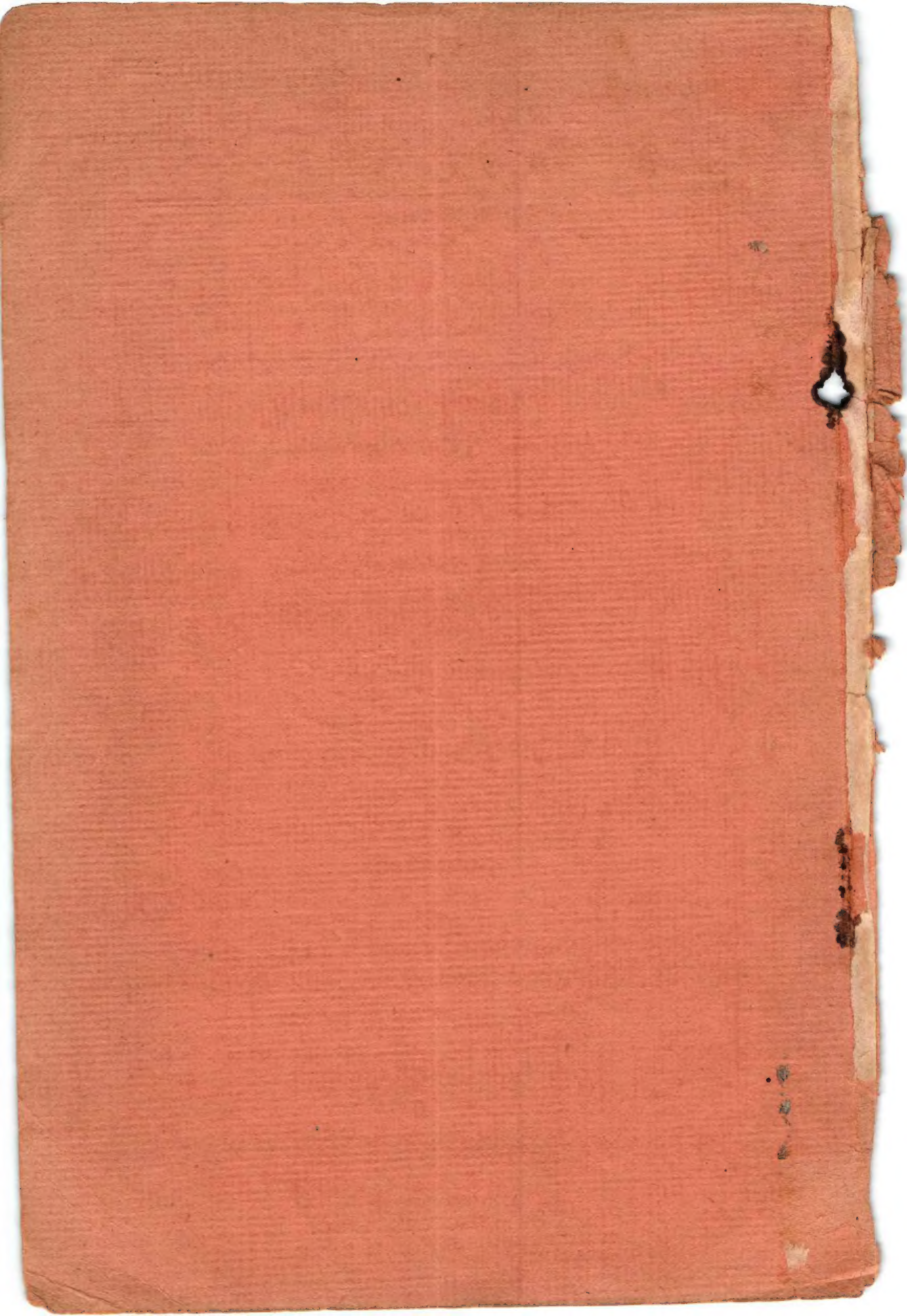
Sl. no. 787 / acc no 9143.
తుఖరమ్

Author of
Chandrakanta, Japaneeyam, Vasanlika (Inter Text)
Priyadarsika, Markandeyam, Paduka,
Pallava Raja Charitram, Vinodini,
Nana Rajanya Charitra, Etc., Etc., Etc.

Copyright Reserved]

1924.

[PRICE RE. 1.

తుభారామే

ఇది

నోటిఫికేషన్ కారేజియం ద్వారా ప్రపంచీకృతమున

ప్రస్తుతమున

మార్క్సి మెమోరియల్

ట్రైబ్యూనింగు స్కూలునందు

బ్రహ్మనాంధ్రోపాధ్యాయులును ;

చంద్రకాంత, జపానీయ,
వాసంతిక, ప్రియదర్శిక, మార్కండేయ,

పాదుక, పల్లవరాజచరిత్ర,

వినోదినీ, నానారాజనయచరిత్రత్యాది

గ్రంథకర్తలును నగు

శ్రీరామ్ వీరబ్రహ్మముగారిచే

గుంటూరు మండలమున

హెడ్ క్వార్టర్స్ డిప్యూటీ కలెక్టరులగు

మ. రా. శ్రీ చిరుమాన్నిళ్ల

లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్, బి.ఎ. గారి

యంకితమున

రచింపబడి ప్రకటింపబడియె.

మచిలీపట్నము.

1924.

నాణీ ముద్రాక్షరశాల, బెజవాడ.

సర్వస్వామ్యసంకలితము]

[వెల రు 1—0—0

కృతీకర్త :

శ్రీరామ వావిళ్ల

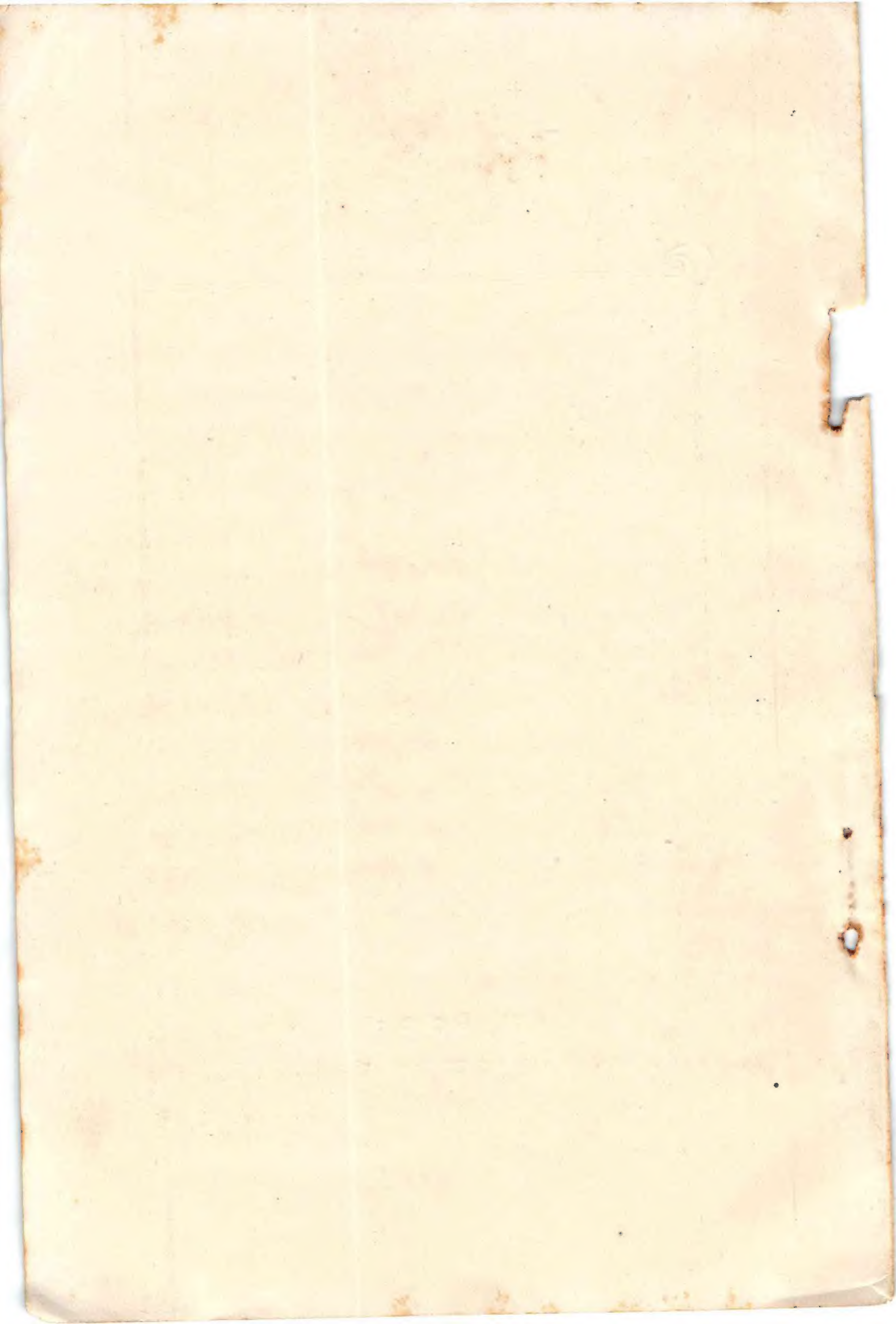
పంజీర్, మచిలీబందరు.

కృతిభర్త :
చిరుమామిళ్ల లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్, బి. యే.,
డిప్యూటీ కలెక్టరు, గుంటూరు.

కృతిభర్త :
చిరుమామిళ్ల లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్, బి. యే.,
డిప్యూటీ కలెక్టరు, గుంటూరు.

శ్రీరస్తు

విజ్ఞప్తి.

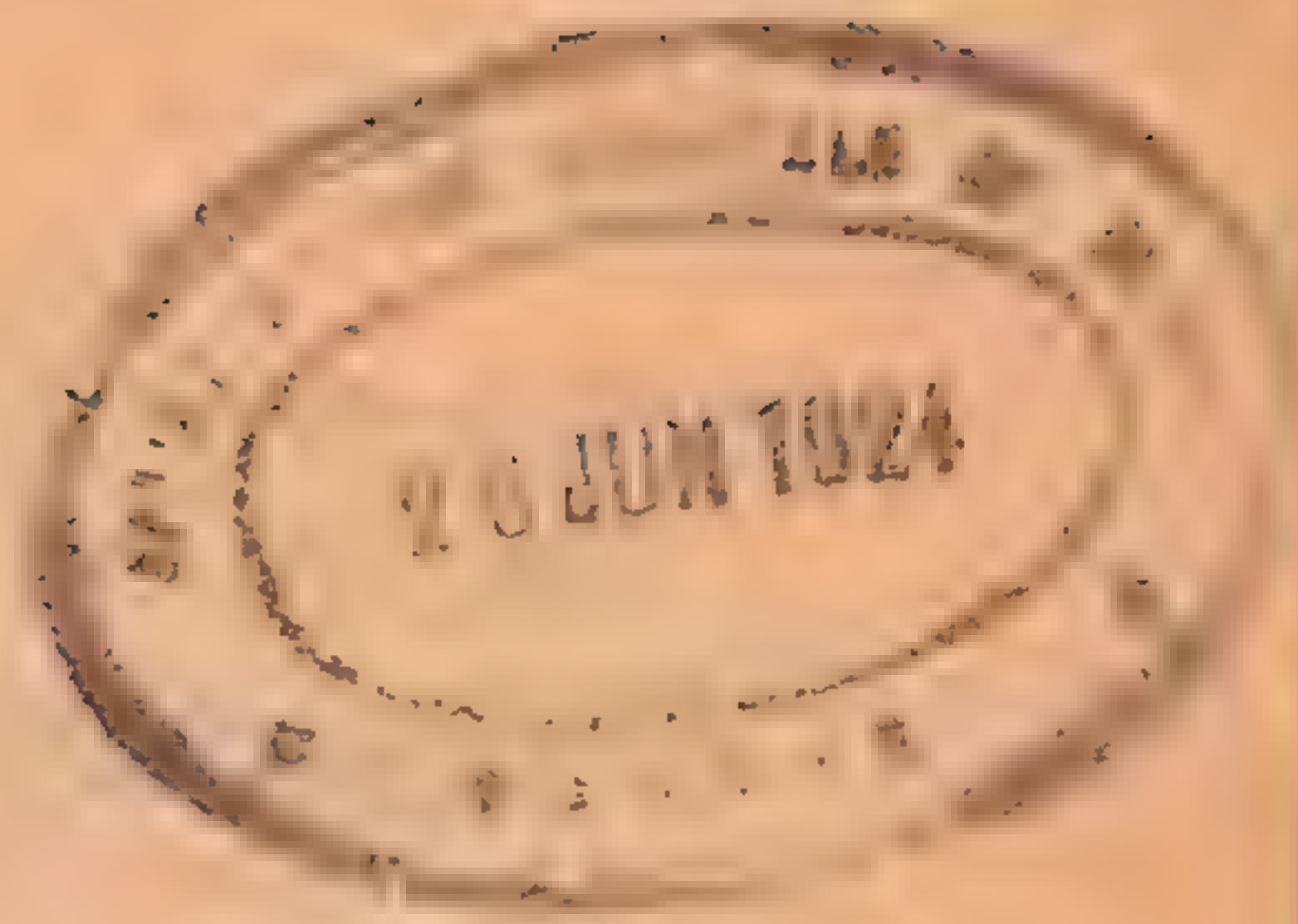
చెన్నపురాంధ్ర సభవాకేర్పటచిన పోటీపరీక్ష (Competition) నే నీగ్రంథమును చూలుక “శ్రీకృష్ణ దేవరాయల కొండ వీటి విజయ” మనుపేరఁ బ్రథమాశ్వాసము వఱకు మాత్రమే రచించి తత్సభ వారిచే 1917 న సం॥ న నొక పతక (Medal) మందియుంటిని. అయిన నప్పటినుండియు నీగ్రంథ ప్రకటనమున కవకాశము లభించినదికాదు. అంత మద్విరచితములైన మాటికొన్ని గ్రంథములను సాదర భావముతోఁ జిత్తగించి పీఠికలను వ్రాసి యొసంగుటయు గాక, ‘వినోదినీ’నామక గ్రంథమును దమ యంకితమున బ్రకటింప ననుమతించిన గుంటూరు డిప్యూటీ కలెక్టరు గారగు శ్రీయుత చిరుమాగుల్ల లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్ గారు పూర్వోక్త గ్రంథోదంతం బాలించి, యద్దానిని నిరంతర సత్కర్మాచరణ పరాయణయుఁ గీర్తిధన్వ కాభిలాషిణియు నగు దమ మేనత్తగారి యంకితమున వెలయుంపఁ జేయు గోర్కీ గలదని నుడివెరి.

ఇంత వఱ కేసాధ్యమతల్లియుఁ గృతుల నందిన ప్లేటుక వడదు. అయినను సప్తసంతానములలోఁ బ్రశస్తిగాంచిన కృతిసంతానంబు వడయ నభిలషించిన శ్రీ లక్ష్మీదేవమ్మగా రేతత్కృతికన్యను దత్త పుత్రిగ స్వీకరించి కీర్తి గాంచఁ గరముఁ గౌతూహలాయత్తచిత్తలై న ప్లేటింగించి యట్లానర్పఁ గోరిరి.

కావునఁ దద్వంశ వర్ణనమును, ద్వితీయ శృతియూ శ్వాసములను రచించి, ప్రస్తుతమున ననఁగా రక్తాక్షినామ సం॥ జ్యేష్ఠ బహుళ చతుర్థి భృగువాసరమున (1924 జూన్ 20) జనుగుచున్న లక్ష్మీదేవమ్మగారి పౌత్రయు, శ్రీయుత రాధాబాయిమ్మగారి పుత్రయు నగు చిరంజీవి సౌభాగ్యవతియైన యనసూయూబాయిమ్మగారి వివాహముఁగోత్సవసం దర్భమున శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్, బి. ఏ. గారి పరపూర్ణానుగ్రహముచే ముద్రించి, యీ నూత్నదంపతుల కఘ్నియారాకోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రవంశపరంపరాభివృద్ధియు, నాపరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాకమని కోరుచు బ్రకటించితిని.

ఇందలి యితివృత్తము:- శ్రీకృష్ణ దేవరాయులు పూర్వదిగ్విజయ మొనరించి, గజపతిపుత్రియైన తుఖారామును బరిణయ మై చానీపాత్రుడను గారణమున తన్ను వధింప గురుజనబోధితయగు చానీప్రోద్బలముచే నాయుధధారిణియై ప్రథమసమావేశసమయమున శయనాగారంబు ప్రవేశించి యున్న యవసరమున శ్రీకృష్ణరాయం డాయునంతంబుదెలిసి కొని యాపె నిలువెడల సంపుటయు, నందఁ డుఖారామ పశ్చాత్తప్త చిత్తయై మార్గమధ్యమున నె నిలిచి పెక్కు సత్కార్యము లాచరించి తుదకు భర్తృకృపావీక్షణంబులకుఁ బాత్రులు మగిడి రాజధానింజేరి, యష్టేశ్వర్యంబులతోఁ దులదూఁగుచు నానందాబ్ధి నోలంగాడి నుంచిన కథను దెలుపును.

ఇట్లు
గ్రంథకర్త.

శ్రీరస్తు

శ్రీ శ్యామలాంబాయనమః

తుఖారమ్.

అవతారిక

శా॥ శ్రీమన్నీలపయోదమధ్యమున వాసిన్ బేర్చువిద్యుల్లతా
స్తామం బీయడఁ బొర్వభాగములఁ బొల్పుం త్రేమం చెన్నఁగాఁ
బ్రేమంపుం బణతుల్ నికంకముల్పై • వేడ్కున్ వసింపంగ న
త్తేమం బిచ్చు ఖగేంద్రవాహనుఁడు లక్ష్మీదేవిని బ్రోవుతన్.
మ. తతవన్మోరుహమధ్యభాగవిలసద్రత్నప్రభాపూరహః
రతతిక్ భాసిలుస్వీయనాథుని స్థరద్రమ్యాకృతి భూసం
సర్వలక్ష్మభర్త కతనంబునను మూర్ధ్ధం బల్లనన్ నంచి మో
హిత్తులు కొంచుచు సంతసిల్లుసిరి మీయింటన్ విరాజల్లుతన్.

సీ॥ వెండిబంగారులకొండ లుండియు నీకు

శేషులే చెలువంపుభూష లయ్యె

ధనదుఁ డంతటకవాఁడు • దగుమిత్రుడై యుండఁ

దిరిపెంబు నెత్తుచుఁ • దిరుగ నయ్యె

సర్వజ్ఞబిరుదయశస్కలితుడ వయ్యె

స్థాణుండ వనుపేరఁ • దనర నయ్యె

కైలాసదివ్యదుర్గంబు లుండియును శ్మ

శాన భూములు నివాసంబు లయ్యె

శే॥ నీ విలాసంబు దలపనో • దేవదేవ

తరమె యంచు వర్ణించు సద్భక్తవరులఁ

గాంచి రక్షించు నా యుమాకాంతుఁ డెపుడూ

బ్రోచుఁగాక లక్ష్మీదేవి • బూర్ణకరుణ.

చ॥ పరుఁ డని భూతనాథు డని • బైక్షకవృత్తిఁ దగ్గఁ భుజంగ శే

ఖరుఁడని రుద్రమూర్తియని • కాంచ దిగంబరభూతిమాత్రబం

ధురుఁడని యేవగింపక మనోహరు నర్థశరీర మూని, దు

ర్భరతరనిష్ఠఁ డొల్పెడి శివంకరి ప్రోవుత నిమ్మునెప్పుడున్,

మ॥ చతురాస్యండును బేరు గాంచితివి యస్మత్సత్కళావైభవో

న్నతిగాదే యను వాణిపల్కులకు నానందించియకానాఁ ద్వదా

కృతి మెచ్చన్ దనుమీఱి ముద్దులిడ నే నిట్లాండెతిన్ బ్రీతిసీ

చతురాస్యత్వమటంచుఁ బల్కు నజఁ డైశ్వర్యాయువుల్ మీకిడున్.

మ॥ వసితిల్ బిడ్డలగందురంద్రుగద నీ • పట్లగడుజత్రమై

యొనరన్ గాంచనగర్భ! నీవదనబాహూర్వంఘ్రిలన్ బిడ్డలన్

గనుటంజూడఁగ నీవు పూరుషుడవో • కాంతావతంసంబవో

యనుచున్ నవ్వెడిశారదాంబ దమజిహ్వానిచ్చలున్ నిల్పుతన్.

సీ॥ రత్నప్రభాపూర • రమ్యవల్లకితోడఁ

జారుచంద్రావతంసంబుతోడ

లలితవాగ్విభవలీలాశుకసఖితోడఁ

గమలేక్షు పాశాంకుశములతోడ

మరకతశ్యామల • మంజుగాత్రముతోడ

జగదావనచతుర్భుజములతోడ

గానకళామహా • కాశలత్వముతోడఁ

గమనీయసత్కటాక్షముల తోడఁ

శే॥ గీ॥ బరగియమృతాస్థిమధ్య విభాసమాన

నవమణిద్వీపబిల్వవనస్థకల్ప

కావృతకదంబవిసినవిహారలీల

నొప్పు శ్యామలాంబపదాబ్జ • యుగళిఁ గొలుతు.

7.

సీ॥ శశరత్నమయహేమపతక మిప్పించితి

వి భుజంగరాణ్మహాప్రభునిచేత

నూటపదాఱుల • నేటేట నిప్పించు

దువు మందసావనీధవునిచేత

ఏనూఱు లొకసారి • గానె యిప్పించితి

వేంకటగిరిమహీవిభునిచేత

వేయిరూప్యముల సంప్రీతి నిప్పించితి

వల నూజవీటి భూపాలిచేత

శే॥ గీ॥ శక్కుఁగల నృపాలి వలనఁ • బెక్కులైన

గౌరవములఁ గావింపించి • తొర! యేమి

చేసెదో యీ కలెక్టరు • చెంత నేడు

అమలగుణకదంబ! • మదంబ! శ్యామలాంబ!

8.

మ॥ సతతోరస్థలగండభాగసమదప్రసావంబు వర్షంబుగా

సితదంతచ్ఛవి మించు మించులుగ విస్తీర్ణోరు కర్ణద్వయా

గతవాతం బనిలంబుగాఁ బొలచి భక్తశ్రేణి కామ్యార్థసం

తతి వర్షించు గజాస్యమేఘము నవిఘ్న ప్రాప్తికై కొల్చెదన్.

9

క॥ భీకరజలచరయుతర

త్నాకరమున గలుగు మణుల • హర్షముతోడన్

• జేకొనుగతి మత్కృతి గుణ

మేకకొను డనుచు సత్కవీశులఁ దలఁతున్.

చ॥ నడక హారంగులేక పద • నమ్రతఃకూసఃగర్భోక శయ్యసాం
 పెడపఁగనీ కలంకృతి వఃహింపక యిష్ట పరార్థవాంఛ లో
 నిశి తమయంతరంబు గణోయింపని జులినోయే కవికముదం
 బడరఁగ మెత్తురే విబుధు • త సరసజ్జలువేయు నేటికిక.

వ॥ ఇట్టిప్రదేవతా వంశనాదుల నొనర్చియున్న యవసరమున

నీ॥ ఏ ధన్యు బహుళకృతీశ్వరత్వము రాజ

వంశోచితప్రభవంబు దెలుపు

ఏపుణ్యతముని ప్రజాపాలనోద్యోగ

మతులితసద్గుణోన్నతిని దెలుపు

ఏ కృపాకరు నసదృశయశఃకామిని

నిరుపమానైశ్వర్యగరిమఁ దెలుపు

ఏ మహోదారుని • హృదయైక సంకల్ప

మాప్తసచ్చేయస్సహనము దెలుపు

శే॥ గీ॥ క మ్రగులభూషణు డయి • క్రాలునెవఁడు

అట్టి చిరు మామిళాన్వవా యాబివిధుఁడు

నతగుణుండు శ్రీ నారాయ • ణప్రసాదుఁ

డనఘచరితుఁడు సుజనుండు • దనరుచుండు.

18

నీ॥ తగు రీతిఁ బొన్నారు • స్థలపురాణమును గా

శ్రీ కృష్ణమాచార్యుఁడత వేడ్క

యాంధ్రీకరింపించి • యద్దాని వెలయింపఁ

బ్రోతాహమైసఁగెనేపుణ్యతముఁడు

విస్ఫురత్ఫణితి మద్విరచితం బైన వి

నోదినీ నాటక • మాదరమున

శ్చింతను సద్గతిం గలుగఁ • జేయు నటండ్రు మనీషు లిట్టి స
త్సంతతి స్వీకరి చుట యశంబు బరంబు గడించుటేగదా

క॥ కృతిమహిమంబును దెలియు సు
కృతులు సదా కృతులఁ గొనుచు • గీర్తిం గనరే
కృతియొక్కడె సంతానవి
తతి భాసిలు నాశశాంకతారార్క మిలన్॥

సీ॥ గండ్డితెగుటనో సకాలానుగుణ్యవ
ర్షప్రాప్తిలేమి నో • సరసులింకు
చోరనిరంకుశక్షోణీశదుష్ప్రయ
త్నములచే ధననిధుల్ • నాశమగును
భూరినిదాఘాత పోరు తీక్షణతచేత
వరభూరుసహోపేతవనము లెండు
ఉష్వి నపాత్రున • కొనరింపఁబడిన బ్ర
హ్మస్థాపనం బెన్న • వ్యర్థమగును
తే॥ గీ॥ ఉరుతరానిలోద్ధతి గుడుల్ • విరిసికూలు
కొడుకు దుశ్శీలుఁ డైనచో • గోడు గూర్చు
గాన నాచంద్రతారభాస్కరము వెలుగు
సత్కృతియె వతంసము సప్త • సంతతులను॥

20

క॥ కాపున నొకకృతిఁ గైకొనఁ
గా వేడుక వుట్టె సుగుణభినియా లక్ష్మీ
దేవమ్మగారి కి యెడ
గాపున సద్గ్రంథమొండు • గావింపుమయా॥

21

మ॥ అనుచు నూటపదార్లతో నపుడు వీడ్వంబిచ్చి సమ్మాదసం
జనితోక్తి వచియించెనో సుకవి • యాచంద్రార్కతారంబుగా

-----ప్రసాదము • ఆ కృతాండు॥

14

సీ॥ శ్రీవిశ్వకర్మముఃభావిర్భవకులంబు
రాశిచంద్రుండు నిర్మలయశుండు
ప్రథితనాముండు శ్రీరామన్వవాయజం
డనుపమ నిత్యసంత్యవ్రతుండు
అంగిరసఖ్యవిఖ్యాతగోత్రపవిత్రుఁ
డాయతవేద పారాయణుండు
నగు గంగయాచార్యు • నవరహతుండును
సుబ్బమాంబా గర్భ • శుక్తిమాక్తి

గీ॥ కంబునైన వీరబ్రహ్మ • కవిని వినుత
వేంకటశివాఖ్య కైలాస • విబుధనరుల
ననుజుడ నగు నను గాంచి • హర్షమలర
బలికె గరుణాతరంగిత • స్వాంతఃకగుచు॥

15

సీ॥ రచియించితివి శ్రీ విరాట్ప్రభుశతకంబు
సాంద్రరసాక్రాంత • చంద్రకాంత
ఆడించితివి నాట్య • మల్ల జహనీయ
మను చరిత్రాత్మక • మైన గాథ
బ్రైదాపు లేమమూర్ • భవ్యమా కథగాని
వాసంతికాభిఖ్య • వ్రాసితివిగ

ఘనభూదాన మొసంగి మీకు మఃదముం గావింపగా నుంటిమిం
కను గానక రచియించి తెమ్మ యొక సద్గ్రంథంబు వే వేగమే

చ॥ అన విని భూరిహర్షపుల కాంకితదేహుడ నై కవీశ్వరుల్
ఘనమతులైనవారు సముఖంబున నుండగఁ నెందఱో ననున్
గని యిట గౌరవించెననికొతుకమంది తదన్వయక్రమం
బును రచియింతు భవ్యరసపూరిత వాగ్విభవంబు మీరగన్

సీ॥ అఖిల లోకాంతరవ్యాపకుం డగుట స

హాసశీర్షం డన • నలరె నెవఁడు

సిఖిలచరాచరాసీకపోషకుఁ డౌట

విశ్వశంభువుఁ డన • వెలసె నెవఁడు

సకలకార్యాకార్యాసద్విచక్షణుఁ డౌట

విశ్వాక్షుఁ డను పేర • వెలిగె నెవఁడు

బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరమహేంద్రనాముఁ డై

పరమస్వరాట్టనఁ • బరగె నెవఁడు.

తే॥ గీ॥ అట్టి శ్రీవిరాట్పురుషకల్పావసీజ

బాహుశాఖోరుఫల మనఁ • బ్రబలి కీర్తి

శౌరవీరప్రతాపవిస్తారపటిమ

వరలు చుండెను క్షత్రియాన్వయము కరము॥

24

హే॥ గీ॥ అట్టి శ్రీవిరాట్పురుషకల్పావసీజ

నవలావిధంబున • నవలాలితపదాళిఁ

దగరచించితి ప్రియదర్శిక యన

హృద్యమై మృదుపద్య • గద్యాత్మకముగ మా

శ్కేంద్రేయచరితంబు • వ్రాసియుంటి

మేటివినోదిని • నాటకంబును గూర్చి

యలరించితివి యస్మ • దంకితముగ

వ్రాసితి శ్రీరామ • పాదుకా పట్టాభి

షేకాఖ్యహరికథ • చెలువమలర

దేశచరిత్రమై • దీపించు రాజన్య

చరితంబు సమకూర్పఁ • జాలితివిగ

తే॥ గీ॥ మేటికృష్ణరాయల కొండ • వీటి విజయ

మును మృదూక్తులచే బద్యములుగఁ గూర్చి

చెన్నపుర్యాంధ్రసభవారి • చేతఁ బతక

మంది యుంటి శ్రీరామన్వయాబ్ధిచంద్ర॥

16

శా॥ వీరబ్రహ్మకవీంద్ర! వ్రాసితిగదావిన్నాణమొప్పంగ నా

నారాజన్యచరిత్ర మాది గల • గ్రంథశ్రేణి యవ్వని వి

స్తారానందముతోడఁ గాంచుటను సద్గ్రంథంబొకంకింక మీ

చే రమ్యాకృతిగూర్పఁజేయ మదిహర్షించెన్ గడు న్వండియున్

ఉ॥ ఎందఱు భూపతు ల్ధనికు • లెందఱు ధాత్రిని బుట్టి యేగి రా

యందఱియూరు బేరుఁ దెలియంబడుచున్నదె! సత్కవీంద్రు లా

నందముతోడ సత్కృతికి • నాధులఁ జేసిన వారిపేరు గా

కెందున గానఁ బేరు వెలయించుట కొక్కకృత్తి గొనందగున్

ఉ॥ అంతియెగాదు ధర్మముల • కన్నిట నుత్తమమైనదౌట గా

కెంతటి పాపు నై నఁ దన • యేడదరంబుల వారితోడ ని

ప్రతిహతబాహుగర్వమునఁ రాజనరేణ్యుల నెల్లరన్ నమ
స్కృతులొనరింపు మంచటులఁ జేయనివాఁని శిక్ష చేయుచున్

క॥ కారాగృహముల నుంచుచుఁ
గారుణ్యము డించి యవనిఁ కాంతుల నెంతే
గ్రూరత్వంబున నపు డా
ధారుణిపతి హింస సేయఁ దలకొని యుంటన్

క॥ అతని దాడికి నోడియు
స్మృతలపతు నీ యమానుషము నై పకయున్
కాతరచేతస్కుల రై
యాతటి వేషాంతరంబు • లర్హము లనుచున్

28

సీ॥ యశ్లోపవీతముల్ • దృఙ్చించి స్నానసం
ధ్యాదృశుష్టానంబు • లడచి పుచ్చి
నిత్యసహోమాదికర్మత్యాజ్య లై సదా
తగ శూద్రవేషావతారు లగుచు
కొందరు వర్మసంజ్ఞం దనరారిన
వెలమశబ్దము బూని • మెలఁగి రొకట
మఱికొంద టటులై కమ్రంకరాష్ట్రముఁ చేరి
కమ్మవా రన నటఁ • గడపి రటులై

తే॥ గీ॥ దలఁప రాట్చుబ్బభవ మయి • వెలయురెడ్డి
నామమునఁ గొంద టొదిగి యుండంగ వచ్చె
బొండవులు మున్ను విరటుభూపాలుమో
భిన్న వేష వృత్తులనున్న • విధముబోలె

29

వ॥ అట్టి కమ్రవంశంబున—

30

మ॥ చిరుమామిళ్లకుంబాబ్బిచంద్రుడుయశశ్రీసాంధ్రుడన్యాజన
 త్కరుణోదారుడుసద్గుణుం డతులవిద్యాలోలుఁ డ్రశాంత మా
 సరసీజాక్షపదారవిందభజనోత్సాహోన్మయఁడు సత్యవా
 జ్జీరతాత్ముండును నైన వేంకటపతిఁగీర్తింపగాఁ జెల్లదే॥ 31.

క॥ ఆ వేంకటపతితనయుం

డై విశ్రుతిఁ గాంచె దశదిశావృతకీర్తి
 శ్రీవిలసితుఁ డగు జగ్గన
 ధీవరనుతచరితుడును సుధీమణి యగుచున్.

క॥ ఈ జగ్గన్నాహ్వయుఁ డ

వ్యాజకృపాకలితు బుధజనార్చితచతున్
 తేజోనిధిని యశోవి
 భ్రాజతుఁ బట్టాభిరాముఁ • బడసెన్బ్రీతిన్.

సీ॥ మానవావళికిదైవానుగ్రహము లేక

సాధ్యంబు గా కుండు • సంతతి యన
 బహుశాన్నదానముల్ • వ్రతశతంబులు సల్పి
 పడిసిన తొలి నోముపంట యనంగ
 ఉరుతరపున్నామనరకాబ్ధి దాటింప
 శ్రీకరం బగు భూరి • నౌక యనంగ
 జగతి నాతారార్కచంద్రంబుఁ దమపేరు
 ప్రకటిండు వంశాంకురం బనంగ

తే॥ గీ॥ నలరు బుత్తు భవ్యచరిత్రు • కులపవిత్రు
 మంగళాకారు మేరుసమానధీరు
 బడసె లక్ష్మీపతి యనంగ • బరగు వాని
 రమ్యతరకీర్తి పట్టాభిరామమూర్తి॥

క॥ ఈ లక్ష్మీపతి సకలద

యాభున్ నయశీలు కవిజనావనలోలున్

పాలిత సద్గుణజాలున్

శ్రీలలితున్ వేకయాభ్యు బ్రీణింగాంచెన్ ॥

35

ఉ॥ భూసునాకగుండు బుధః పూజితస్త్రిమండు మేనుగం

భీరుండు దానకర్ణుడౌ వేంకయ పుత్రుల గాంచె నిర్వుగన్

నారలఁ దానపేరిటను • నాసి నహించినవాని నెండియున్

సూరయనామధేయుఁ బుత్రుల యశోదయు సూరిశేయునిన్

ఉ॥ సూరకళాధునంధరక • సొప్పకయే సహశీలుదారుఁడై

రాణ నహించి నించి నివి • రవ్యశనోరు యశంబు నింపి క

శ్యాణగుణాకరుండు విభుఁదాన్సి సహీలుండు సంతతాశ్రిత

త్రాణపరాయణుండు సువదాన్యుండు సూరయనాముఁడెఁగయున్ ॥

మ॥ సహశీర్ధ్వరవిన్ నహించియనుమాత్రం బేనిగర్వంబు లే

కహహనిచ్చలుసావధానపరుఁడై • సూరి చు విజ్ఞప్తు శీ

మహనీయుండోరు పేరుబోల్తుడు ప్రశంసక • జేయఁగా వీని క

మృహాయంచున్ నుతింబుత్రు సూరయఘనఁ • మాన్యోరుచాత్రితునిన్

క॥ శ్రీనారాయణు సత్కృప

చే నీ సూరయ్య గాంచె • శ్రీరాములు ల

క్ష్మీనాథుఁ డను కుమారుల

మానిగగుణధనుల సతీల • మఱి యుదుగురన్

39

క॥ రామాజనకాముండు శ్రీ

రామాభ్యుండు నద్గుణాభిరాముండు కీర్తి

స్తోముండు వైభవజితను

త్రాముండు సూరయ్యజ్యేష్ఠః పనయుం డలగున్ ॥

40

ఆ॥ వె॥ ఏకకాలమందే • యేకమాతాజని

తాంగనామణుల శుభాంగయుతల

మేటిగుణచరితల • మీనాక్షీ వేంకమ్మ

యనెడి సతులఁ బెండ్లి • యాడె నితఁడు॥

41

మ॥ భగరాధ్వాహను నంక పీఠముల సౌఖ్యంబొప్ప నొప్పారుచున్

మొగులంబొల్పు మొగుల ట్లలరు శ్రీభూనీళలంబోలె జె

న్నగమీనాక్షీయు వేంకమాంబయును బత్తుల్గా ననుంజీరి కొ

ల్వఁగ శ్రీరామమహాశయుం డనుపమైశ్వర్యంబులన్ నుంచెడిన్॥

సీ॥ నీ మెచ్చులాడిని • నెత్తిపై నిడికొని

యే నిట్లు కడు కృశియించు నట్లు

అర్థాంగిజేసితి • వది నీకు న్యాయమా

యని యొక్క యింతి పే • రలుకఁ బూను

నీ ముద్దులాడి పూనినయల్కఁ దీర్చ నీ

కాను దానికి మ్రొక్కఁ • గాని నన్ను

కటకటా తత్పదాక్రాంత జేసెదు నీకు

నుచితమే యనుచు వే • తొకతె యలుగు

తే॥ గీ॥ ఇటు గృహచ్ఛిద్రములచే నిజేశు బిచ్చ

గానిగాఁ జేసి పంపు గంఘాభవాను

లములఁ గాక శ్రీరాము న • ధాంగలత్తు

లనిశ మన్యోన్యమైతిమై • నలరు చంద్రు

మ॥ ఒక పుష్పంబునకై పంపరము నీర్వోదేకహృత్పద్మలై

యకటా సంగరభూని కంపి రట సత్యార్థుక్మిణుల్ బ్రాణనా

యకు నంచున్ హసియించుచున్ మగుల మీనాక్షీ సతీవేంకమాం

బిక గాత్యేకు భాంతు వీడ కౌము • వ్రీతి మహాభక్తితో॥

సీ॥ పడసె మీనాక్షమ్మ • భవ్యోరుక్తిర్తచే
 సుప్రసిద్ధుడగు భానుప్రసాదు
 సూరయ్య వెంకయ్య • సుగుణు గోదండరా
 మయ్య వేంకటపతి • కాత్మజులుగ
 వేంకమాంబిక గాంచె • విచిత శీలుర నల్లు
 రను వాటిలో బుచ్చి • రాఘవయ్య
 లలితకీర్తియుతుండు • లక్ష్మీనృసింహుండు
 వరదరాజుఖ్యుండు • వరగుణుండు

తే॥ సీ॥ సనెడి వార లగజు లయి • తనరుచుండ
 దశదిశావృతకీర్తివి • స్తారు డగుచు
 గర్తపురపాలనోద్యోగగరిమ బూని
 తనరు నాలవతనయుం డుదారగుణుండు

45

క॥ ధీరుం డీయన జలధి గ
 భీరుండు సుప్రధితగుణపవిత్రుండు లక్ష్మీ
 నారాయణప్రసాదుండు
 సూరిజనస్తోత్రకీర్తి • శోభితు డలరు

46

సీ॥ పద్మాలయాసతీప్రాణేశ్వరునకు నె
 వ్వనిహృదబ్జంబు నివాసగృహము
 మందారకుందారవిందచందనరుచి
 గీర్తింప నెవ్వాని • కీర్తనమము
 బలికర్ణమేఘముఖ్యులదానవిభవ మే
 వాని యాదార్యోపమానపదము
 నలహరిశ్చంద్రా • రామలకథలెవ్వాని
 మేటిశీలమునకు • మేలుపజ్కు

తే॥ గీ॥ లట్టి శ్రీహరిసద్భక్తుఁ • డమలయశుఁడు
నిరుపమవదాన్యుఁ డభివంద్య • చరితుఁడు చిరు
మామిళాన్వయక్షీ రాభిసోము డనఁగ
నడరు నారాయణప్రసాదుఁడు ధరితి॥

47

ఆ॥ వే॥ అలఘుఁడితఁడు మండ • లాధికారుల మోల
గౌరవార్హుఁ డగుచు • గర్తపురిని
అమలచరతుఁ డగుట • నాంతరంగికకార్య
దర్శిపదవి నొంది • తనరె నిగుల.

48

ఉ॥ తాతనుబోలె నీయనయుఁ • దద్దయుపలూణకశాప్రపూర్ణత
పూతచక్రతఁడెచుమునుమున్నరహిణదహశీలుదారుడై
ఖ్యాతి గడించి గర్తపురి • గ్రక్కన స్థితికలెక్కరె బుధ
వ్రాతము మెచ్చనశిష్టజనపాలు ముంబొనరించు నేటికిన్.

49

శా॥ శ్రీనారాయణపాదపంకజయుగ • శ్రీచింతనాసక్తిద
ధ్యానంబుఁవిడనాడకెప్పుడువిశా•లాక్షీ సతి బత్నిగా
నానందంబున స్వీకరించి కరుణా•యతైకచిత్తుండు ల
క్ష్మీనారాయణసుప్రసాదుఁడలరున్ • ధేమంకరాకారుడై.

తే॥ గీ॥ వినుత శాయసనాయని • విమలవంశ
మండనుఁడగు శేషాచల • మల్లిఖార్జు
నప్రసాదుని తనయ సుజ్ఞాననిలయ
యగు విశాలాక్షి సుగుణంబు • లగణితములు.

51

సీ॥ తలవాకిటను నిల్చి • తలఁగ కొకప్పుడు
పలువురనోళ్లలో • బడియె నొకతె
గురులఘుత్వంబుల • నరయక చంచల
శీల యై యందందు • జెలఁగు నొకతె

పుట్టి నింటికి సాద • వెట్టి మెట్టినయింటి

కినిగాక వెలియయి • చనియె నొకతె

పెనురాగయై వలచినవానినెత్తిపె

కెక్కి కూర్చుండిన • యింతి యొకతె

తే॥ గీ॥ అనుచు వాక్రహానగః పాభగంగ

లను దిరస్కృతి సేయు వర్తనము గలిగి

తేజ్రలు విశాలాక్షీ సతీమతల్లి

కలితగుణవల్లి సకలార్థకల్పవల్లి॥

52

తే॥ గీ॥ ఇటుల శ్రీరామఘనః సింతు • లిర్వుగ దు

సుగుణధనులను బెక్కండ్రు • సుతుల గాంచె

నింక వీనిసోదరి మత్కృతీశ్వరి యయి

యలరుచుండు లక్ష్మీదేవి • యధికరీవి॥

53

శా॥ శ్రీదామోదరుపాదపంకజరజః శ్రీమాళిః గీలించి ల

క్ష్మీదేవాంబిక భక్తిపూర్వకముగాఁ సేవించు దద్దెవు స

మోక్షదంబొప్ప ననేకధర్మముల సఁల్పు నిచ్చవీయమ్మతో

న దార్యంబునఁ బోల్పుజెల్లు సతులఁ గరా యేదిధాతృస్థలి

ఉ॥ అర్చితజనాననాభీరతి • నాశ్రీతనర్గము నాదరించుచు

గర్తపురీవరంబున ఘనం బగు సత్ర మొకంబు నిల్పి స

త్కర్తగడించె నంద్రు యువశిష్యవర్గము నాదు శ్రీరమా

భర్తపదాజ్ఞసేవ నెఱఁ బయని గూవనితామనోగడు

సీ॥ అతిధిసంతతికి మృష్టాన్నభోజన మిడు

నధ్వగావళికి సత్రాన్న మొసఁగు

బీదసాదలఁ గడు • నాదరించును శర

ణాగతులకు నభయం బొసంగు

సత్యశీలములు భూషణములు గా నెంచు

నాశితలను సుతు • లట్లఁ బ్రోచు

మనవుల నెపుడు సమ్మతి మెయి జెల్లించు

కవిపండితశ్రేణి • గౌరవించు

తే॥ గీ॥ అమలతరంగిణి కెంతయు • వ్యయ మొనర్చు

ననుచు బుధులు గీర్తంప సద్యశముఁగాంచి

సమధికైశ్వర్యమున మించి • సంతసంబు

నలరుచుండె లక్ష్మీదేవి • యతులనీవి॥

56

క॥ పుట్టిన యింటికి మఱి తా

మెట్టిన యింటికిని ల సదఁమేయ యశశ్రీ

యుట్టివడ సత్కృతులఁ జే

పట్టు నిఁకన్ మెట్టి నింటి • వంశము వినుడీ.

గీ॥ శాఖమూరు కులాంభోధిశశి యగు రఘు

నాయకులు గాంచె బుచ్చయ్య • నాయడమ్మ

అరయ సుబ్బన్న వెంకన్న • యనెడి తనయ

చయము నా చక్రి భుజచతుష్టయముఁ బోలె॥

58

చ॥ శుభమతి నాయడమ్మ తనఁసోదరు సుబ్బన పుత్రులందు స

ద్విభవ మెలర్ప దత్తునిగఁవెంకయఁ గైకొని మించె నీని కా

త్మభవులువేంకటాద్రియు, నుదారుఁడు బుచ్చయ గల్గి రైన నీ

యుభయలుఁ బుత్రహీనులయియుద్విని బాసిరి దైవికంబునన్

చ॥ తనమదిఁ గొంత కుంది వసుఁధాన్ధలి వెంకయ స్వీశవంశమున్

దనరఁగఁ చేయగోరి తనఁదమ్ముఁడు చెల్లయ మైనవాని పా

త్రునిగుణధీరునిన్ గలుపఁదూరుని యోగ్యుని వేంకటాద్రిపు

త్రుని గొనె వెంకటప్పయను • దొరపువేడుకతోడ దత్తుఁగా.

సీ॥ తన ముఖపద్మంబు • తరుణీకటాక్షవీ

క్షణబంభరములను • సరసఁ జేర్చ

తన దానరవిరశ్మి • ఘనపండితార్యదా

రిద్ర్యాంధకారంబు • ప్రీలఁ జేయ

తన ప్రతాపాగ్నిశా•త్రవబృందకాననో

త్కర మశేషంబుగఁ•గాల్చి వై న

తన కీర్తిన ర్తకి • దశదిశావృతమహీ

రంగస్థలమున న•ర్తనము సలువ.

తే॥ గీ॥ శాకమూరుకులాంభోధి•చంద్రమడగుచు

సత్యవాగ్రతి నల హరిశ్చంద్రుఁ డగుచు

వృక్షులతరవైభవమున దే•వేంద్రుఁ డగుచు

నార శ్రీవేంకటప్పయాహ్వాయుఁడు దనర॥

61

శా॥ బౌద్ధాంబున వేంకటప్పయకు నీ•చావార లేరీ యనం

గాఁ దా భ్యాతి గళించి మించి మిగుల • కౌతుహలం బొప్పు ల

శ్రీదేవీసతీఁ జెట్టజెట్టి సిరులం • జెన్నొంది నిత్యాన్నదా

నాదుల్ సల్పుచు నిర్వహించెఁ దన గా•ర్హస్థ్యంబు స్తుత్యంబుగా॥

క॥ ఈయుభయులకును రాధా

బాయమ్మ యనూన సుగుణవతియాగర్భ

శ్రీయుత యతులిత సద్వృత

ధీయుత కవిలోకనుత పతివ్రత గలిగె॥

63

చ॥ బుధనుతపుణ్యశీలమును • మూని జనించె సతీవతంస మీ

మిఁనలతాప్రసూన మయి • మేటియశస్సురభిప్రపూర్ణమై

సృధులతరానురాగసముపేతవశీకృత నాథభృంగ మై

మధితసుచర్ణసద్రుచి స•మంబయి కోవిదపూజనీయ మై॥

తే॥ గీ॥ ఇటులజనియించి నట్టి యా • యేకపుత్రి
 నిడిరి భానుప్రసాదున • కీయన దన
 సోదరాత్మజయగు ననఁసూయను గడు
 బ్రేమమునఁ దనకడఁ జేర్చి • పెంచుచుండె॥

65

స్త్రీ॥ శారదశర్వరీ•సమయభాసితనిశా
 పతిదీప్తచంద్రికా•పటల మనఁగ
 పాదోనిధిమధితా•వసరసముదృఘత
 భూరిపీయూషడిం•డిర మనఁగ
 తతవజ్రవేదికా•స్థితభారతీహస్త
 మండితస్ఫటికాక్ష•మాల యనఁగ
 హరమాళిసంవాసి•తాభ్రగంగావగా
 హనవిలాసోల్లస•ద్ధంసి యనఁగ,

తే॥ గీ॥ నడరి నిజయశం బాశల • నధిగమింప
 లలితవితరణ గుణగణా•లంకృతుండు
 సుప్రథితవర్తనుండు భా•నుప్రసాదుఁ
 డలరు నద్వితీయ చరిత్రుఁ • డగుచు మించి॥

66

మ॥ కరమున్ బుత్రియు బాత్రియున్ సతతమున్ • గౌతూహలంబొప్పఁగ
 సిగులం జెన్నలరారుచుంటఁ గని లక్ష్మీదేవి చిత్తంబులొ
 బరమానందముఁ జెందుచున్ స్థితైశ్వర్యాయురారోగ్యముల్
 ధరణి గల్గ నొనర్చుచుండు నట సంతోషార్థు లవ్వాఁగా

స్త్రీ॥ మల్లికామంజరీ•మలయు గంధం బట్లు
 పన్నీట శైత్యంబు • ప్రబలు నట్లు
 చంద్రోదయమున శశ్వజ్యోత్స్న గల యట్లు
 పంచదారను దీపి • మించునట్లు

మే ల్కదానిని వన్నె • మిళిత మై నట్టులు

హీరాళి దీధితు • తెనఁగునట్లు

చింతామణిని దానశీల ముండినయట్లు

ననధి రత్నంబులు • పరగు నట్లు

తే॥ గీ॥ సహజగుణశీలవదాన్యసచ్చరితము

లలర నిరతంబు పుణ్యప్రతాప్య యగుచు

విమల హరికథా శ్రవణలోలాత్మ యగుచు

నవనిఁ దనరారు వేంకటప్పయ్యగృహిణి॥

శా॥ తా నాత్మయ కుమారకామదాని రాధాబాయిఁ గన్నట్టులే

యానందం బెసఁగఁ మదీయకృతీ కన్యకా గాంచఁ జేపట్టి

క్షీణారాయణ సుప్రసాదనకు లక్ష్మీదేవి గావించె స్వా

ధీనం బీకృతీకన్యభారమును సంపద్యన్యశోరాశీ యై.

క॥ ఈదృశగుణఖని యగు ల

క్షీదేవికి నాపెపుత్రికిని జాత్రికి నీ

మేదిని సదృశమతు లా

మోదము సంధిల రచింపఁ • బూనితి దీనిన్.

70

న॥ ఇట్లు సభ్యుడయవరంపరా, వృద్ధుఁ గా నొనెనునన్పంబూనిన తుఖారా

మాహ్వాయసతిచిత్రంబునకు గథాక్రమం బెట్లు లనిన.

శ్రీరస్తు.

తుఖారామే.

ప్రథమాశ్వాసము

మ. మతి లోకోత్తరక్షి గన్నయసవేమస్మతలాధీశ పా
లిత మై, యుక్తశభూతలేశరణకేళీధామ మై, మంజువా
కృతురుం డౌ కవిసార్వభౌముని నివాసప్రాంత మై, సౌధసం
భృత మై పొల్చెడు కొండవీడు జగమం • దేవీడు లే దీ డనన్. 1

మ. అరినిరేభద్యబలిష్ఠదుర్గయుత మై • యత్యున్నతానేక భూ
ధరహతాద్భుతగహ్వరస్థితమృగేంధ్రవ్రాతగర్జారవా
కర మై భూరిమహీరుహవ్రజలసంత్కాంతారసంతానబం
ధుర మై తన్నగరాంతికంబు విధిచాతుర్యంబునన్ బొల్చెడిన్. 2

ఉ. కట్టని రాతిగోడ లనఁగా గగనంబును రాయు నట్టు లా
పట్టణరాజమందు గిరిపజ్జు లనేకము లున్నతస్థితన్
దిట్టతనంబు గల్గి రిపుధీరులచిత్తములున్ జలింపఁ గాఁ
జట్టును నుండె నొందుకడఁ • జూచితమే యిటువంటి గుట్టలన్. 3

ఉ. వృష్టిదినాళి నాగిరులఁ • బెల్లుగఁ బాటు నదీజలంబులన్
దుష్టిగఁ గ్రోలి క్రేళ్లురుకు • తోరపు లేగల, లేడికూనలన్
బుష్టిగ నందుఁ బై రగు విఘాతన శాద్వలరాజఁ గాంచఁగా
సృష్టివిచిత్రమున్ బొగడ • శేషుడు గూడ నశక్తుఁ డయ్యెడున్. 4

౩. ఆపురిఁ బ్రతాపరుద్రుని

హీపాలుని పాలనమున • నృపవద్యులు ద

రొప్పేతంబుగ నాతని

ప్రాపునఁ గొందఱు వనించి • పాలించి రొగిన్.

5

మత్తకోకిల. ఓరుగంటిప్రతాపరుద్రమహారాజుని నామ

క్రూరుడై కొనిపోవ శిల్లి కఠింతక్రియ నెందఱో

ధీరు లాచు స్వరాజ్యముల్ బలు • దిక్కులన్ నెలకొల్పఁగా

వారిలోపల రెడ్డిరాజు లవక్రవికమశాలు రై,

6

ఉ. పేరును గన్నవాఁడు గడు • వీరుఁడు పోలయవేమరెడ్డి గం

భీరపరాక్రముం డగుచు • వేగమ తా వినుకొండఁ జేరి వి

స్తారపరావనీపతుల • శౌర్య మడంచి యపారరాజ్య మిం

పారఁగ జేకొనెన్ దశఁశావళివైరులు భీతిఁ జెందఁగన్.

7

క. అంతట నాతని సుతుఁ డని

సంతాపుఁడు సుకవివనవఃసంతుఁడు కరుణా

స్వాంతుం డనవేమమహీ

కాంతుఁడు రాజ్యంబు గొంత • కాలము సేసెన్.

8

సీ. తన బాహుబలముచేతనె రాణ్ణహేంద్రపు

రశ్రేష్ఠపర్యంతరాజ్య మేలె

తన నిస్తులితసంస్కృతజ్ఞానపటిమచే

నమరుకంబునకు వ్యాఖ్యను రచించె

తన యాంధ్రభాషామతల్లిపైఁ గల ప్రేమ

హరివంశకృతిరాజ • మందికొనియె

తన విక్రమంబుచేతనె పెక్కుసీమ లా

ర్జించి బాంధవకవిశ్రేణి కొనఁగె

తే. గీ. నతని వర్ణింపఁ దగదె సంతతయశోవి
రాజతుఁడు నిస్తులితకవి, రాజనుతుఁడు
ధీవిశాలుండు విబుధాశ్రీ, తావనుండు
పూతగుణపాలి యనవేమభూపవశాలి.

9

తే. గీ. తొలుత నీ యనవేమభూతలవరుండు
తనకు నద్దంకియే రాజధాని గాఁగఁ
జేసికొనియుఁ బిమ్మట దానిఁ • బాసి కొండ
వీడుఁ జేకొనె మించిన • వేడ్క నపుడు.

10

సీ॥ దృఢతరం బయిన భిత్తికలచే నొప్పారు
చున్న తంగెడుదుర్గ • మొందు చోట.
నంచితోన్నతిని రాఁజించు నాగార్జున
కొండదుర్గంబు వే • తొందు చోట
విపులారివర్గని, ర్భేద్య మై దీపించు
నుదయాద్రివరదుర్గ • మొందుచోట
నద్దంకి వినుకొండ • యామీఁద బెల్లము
కొండదుర్గములు మ • తొందుచోట

తే. గీ. వెలయ గుండ్రకమ్మకుఁ గృష్ణవేణినదికి
మధ్యమునఁ గల యెల్లసీమలకు నెల్ల
రాజధాని యై మిగుల విరాజమాన
వైభవము గాంచె నాపురవరము కరము.

11

క. ఈకరణి బాలించిరి
యేకధ్వజముగ నరాతిబృందంబునకున్
భీకరు లై కవివరులకు
శ్రీకరు లై యానృపాలశేఖరు లంతన్.

12

సీ॥ ఆకాలమందుఁ బరావసీపతులు దో

ర్బల మొప్పఁగను గొప్ప • రణ మొనర్చ
వచ్చుచుండిరి యందు • భామినీవంశజుల్

సతతంబు నొకచెంప • సందడింప

నటుపైనిఁ గటకదే॥ శాధినాథులు స్వీయ

విక్రమంబును జూప • భీతి దోఁప

నేతెంచుచుండి రీ • రీతి నుండఁగ నల్ల

కల్లోలముగ నెల్ల॥ కడల మిగుల

తే॥ గీ॥ నుద్ధతుల మధ్యమునఁ బేద • కుండఁ దరము

గాదటందురు గాన ము॥ స్కరతురుష్క

గజపతీంద్రుల నలుగుళ్ళ • గాసి జెందు

చుండె నెంతయు నానాఁడు • గొండవీడు.

13

ఉ॥ ఎచ్చట నుండె నుత్కళ మ • దెచ్చట నుండెను గొండవీడు నా

ముచ్చట దెత్తురేమొ యల • భూవరు లెంతయు యోధవీరు లై

హెచ్చిన విక్రమంబున నహీనజయోత్సవ మొప్ప ధీరు లై

వచ్చిరి పాండుభూవిభుని • వంశజు లీ కటకేశు లెన్నగన్.

14

చ॥ నరనుతధర్మనందను న॥ నంతరమం దొక కొన్ని వేలయేం

డ్లరుగ నవక్రనిక్రమగుణాధ్యులు కేసరివంశసంభవుల్

ధరణిపు లెల్ల రా నన ము॥ దంబున నుత్కళరాజ్య మంతయున్

నిరుపమలీల నేలిరి వినిర్మలకీర్తిదిగంతరాళు లై.

15

మ॥ అల భూనాథవరేణ్యులం దతులపు॥ ణ్యశ్లోకుఁ డై మించిని

ర్మలకీర్తిన్యుతిరాజ రాజులఁగ మార్కండేశ్వరస్వామికో

వెల నిర్మాణ మొనర్చి భక్తజనసంప్రీతిప్రదుం డైన ని

స్తులితున్ గుండల కేసరిప్రభుని బూ॥జ్యం డందు రుద్యోజనుల్.

16

తే. గీ. ఈతని యనంతరమున నహీనబాహు

బలయుతుఁడు నృపకేశరి • ప్రభువరుండు

రాజ్య మేలెను గటకపురంబు దనకు

రాజధానిగ నుత్కళరాజ్య మెల్ల. 17

చ. అటుపయిఁ గొన్నియేండ్లరుగ • నయ్యెడఁ గేసరివంశ మంత మొం

దుటయును గంగవంశ మను • నూతనవంశ మొకండు వృద్ధిగాం

చుటయుఁ దటస్థమయ్యె నల • క్షోణిధవుల్ నిజవిక్రమంబునన్

గటకమునందు శాత్రవనికాయము భీతిల నేలి రుద్ధతిన్. 18

తే. గీ. వీరిలోఁ గ్రీస్తుశక మొక • వేయియేండ్లు

నూట డెబ్బదైదేండ్లును • దాట రాజ్య

విస్తృతిని వహించె ననంగభీమదేవుఁ

డతఁడు శ్రీజగన్నాథాలయంబు నిలిపె. 19

ఉ. కీర్తిశరీరు లై యిటుల • కేవలరాజ్యభరంబు గాక భూ

భర్తలు శాశ్వతంబు లయి • భాసిలు కార్యము లాచరించి స

ద్వర్తను లై యశేషజనవందితు లై యలరారుచున్ సదా

యా ర్తజనావనాభిరతు • లైన నృపుల్ వినుతాత్మా లే గదా. 20

ఉ. నిండు ప్రతాపవహ్ని ధరఁగీతలమం దొరు లేరు సాటి రా

కుండ నరాతికీర్తిలత • లుద్ధతి భస్మము నేయుచున్ మహా

ద్దండత నాజి రుద్రుఁ డయి • దర్పము మీఱఁ బ్రతాపరుద్రదే

వుండు వహించె రాజ్యరమ • భూరియశంబున సార్థకాఖ్యుఁ డై. 21

సీ. ఈగతి వారిలో • నేలిరి కొందఱు

రాణ్యహేంద్రప్రాంతరాజ్య మంత :

మఱి కొందఱు నిరుపమాను లై నిజకీర్తి

వల్లి నాటిరి కొండపల్లి దండ

నాజిదోహళులయి • యటు కొంద యదయాది
 దాఁకఁ బొలించి రుద్ధతి వహించి
 యారీతి రాజ్యవిస్తారంబును గడించి
 కొండవీటి దనుక • నుండి కటక

తే. గీ. రాజవరులు నిర్వక్రపరాక్రమంబు
 జాటు చుండిరి పెరవారు • సాటి రారు
 నాఁగ నొక కొన్ని యేండ్లు భూనాథవర్య
 లనవరతమును దమ డెందమందుఁ గుంద.

22

క॥ ఈకరణఁ గటకనాథులు
 వీకణ జనుడెంచి రాజ్యవిస్తారంబు
 జేకొని తత్ప్రాంతస్థధ
 రాకాంతుల శౌర్యవహ్ని • రవులగఁ జేయన్.

23

తే. గీ. కామినీకుచోద్ధతి భీతి • గని యదృశ్య
 మయ్యెడి సతీవలగ్న మ • ట్లరుగు టాకటి
 నిలచి కటివోలెఁ బెంపొంది • యలరు టాకటి
 యందు శౌర్యాగణికి రెండవదియె తగును.

24

క॥ అటు లగుటఁ గదియు చుండిరి
 పటుభీకరు లగు తురుష్కవరు లాప్రక్కన్
 జమలారిప్రకరాంధః
 పటలార్కులు విజయనగరపతు లీప్రక్కన్.

25

తే. గీ. విజయనగరశబ్దమునందు • విజయశబ్ద
 మలరుఁ గానఁ దదీయ రాష్ట్రాధినాథు
 లతులవిజయాభిలాషు లై • యనవరతము
 నుచితకాలంబునకు వేచి • యుండి రపుడు.

26

శా. ఆకాలంబున దివ్యవైభవయుతం • బై భూశైలవజ్ర
ప్రాకారాన్విత మై, యగాధపాఘం • వ్రాతావృతం బై శిలా
నీకాంచద్ధునకుడ్యరక్షితము నై • నిర్భేద్యదుర్గాళిచే
లోకంబం దసమానలీల విలసిల్లున్ దత్పురం బెంతయున్.

27

సీ॥ అసమానసమరదోహశభటోపేతంబు

విపులయోధవరేణ్యవిశ్రుతంబు

సముచితవృక్షావిశాలమంత్రయుతంబు

సామంతరాజన్యసంభృతంబు

లసదలంకృతజయలక్ష్మీనివాసంబు

దివ్యసుందరసౌధ • దీపితంబు

శత్రుభీకరదుర్గసముదయోల్లాసితంబు

బహుశాశ్వగజరాజభాసితంబు

తే. గీ. నగుచుఁ జెన్నొందు చుండెనత్యధికవిభవ

దాయకంబు పంపానదీతోయరుహఘు

మంఘుమపరీమళానిలమండితంబు

విజయనగరంబు కళ్యాణ • విలసితంబు.

28

క. ఈపురనిర్మాణవిధం

బీవగిది వచింతు రాధ్యు • లెట్లన నరిసం

తాపుఁడు హరిహరబుక్కమ

హీపాలుఁడు రాజ్య మేలు • నెడఁ జెత్రిముగ్ధ.

29

సీ. ఒకనాఁడుశశరాజ • మొక్క జాగిలము ను

ద్ధతిమీర వింతగఁ • దాకే తుదకు

విజయంబు గాంచుట • వీక్షించి నిజమంత్ర

వద్యుల కీచిత్రవార్త దెలుప

నది స్థలమాహాత్మ్యం • మని వార లెఱిగించి
 పత్తనం బొం డందు • గట్టు నెడల
 విజయ మబ్బు నటంచు • వివరింప హరిహర
 బుక్కభూపాలుఁ డద్భుతము నొంది

తే. గీ. యాక్షణమ క్రీస్తుశకపు సహస్రవర్ష
 ములును మున్నూటముప్పదాఱులును గడువ
 ధాతృవత్సర వైశాఖధవళపక్ష
 పంచమి శుభలగ్నమం • దంచితముగ.

30

క. నిజదుర్గప్రకార

వ్రజ మరిని ర్భేద్య మటుల • బంధురలీల
 విజయోత్సుకుఁ డై యాపురి
 విజయనగర మనెడి పేర • వెలయఁగఁ జేసెన్.

31

శా. విద్యారణ్యమహామునీంద్రుఁ డల పృథ్వీపాలు మ్రోలఁబ్రభా
 నోద్యోగంబున నుండి యీపురము నా • యుర్వీశుచే బుద్ధివై
 శద్యం బొప్ప ననేకపర్వతమయఃస్థానంబునన్ శత్రుని
 ర్భేద్యం బొగతిఁ దుంగభద్రదరి నిర్మింపంగఁ బ్రేరేచుటన్.

32

తే. గీ. ఈమహామహుపేరు వహించి మఱియు

వెలయు విద్యానగర మని • విజయనగర
 మనియుఁ బదపడి సార్థకాహ్వయము నయ్యె
 నిఖిలలోకవంద్యకవీంద్ర • నిలయ మగుట.

33

ఉ. ఆపుర రాజ్యవైభవ మయా రె! తదీయనృపాలిహర్మ్యముల్
 గోపురమంటపాదులు నకుంతితసామజఘీంకృతుల్ సదా
 దీపితభూషణాలిమణిదీధితు లొప్పెడి పణ్యవీధు లౌరా
 పరికించుచో మిగుల • నద్భుత మై కనుపట్టు నెప్పుడున్.

34

(2)

ప్రథమాశ్వాసము.

౯

పంచచామరము. కరంబు సృష్టిచిత్రమొప్పఁగా సరాతివర్గభీ
కరంబు సంతతప్రమోదఁకారణంబు సచ్చభా
కరంబు సత్కవీంద్రపాలిఁకల్పకంబు నైన త
త్పురంబు కృష్ణదేవరాయఁభూపుఁ డేలు నుద్ధతిన్. 35

క. ఈనరనాథుని కీర్తివి

తానము చతురబ్ధివేష్టితక్షోణితలం

బైనను జాలక పర్వఁగ

మానవమాత్రునకు శక్యమా వృంపన్.

36

డి. వీరస్యసింహరాయప్రభువీరనాథస్థాకరుండు దు

ర్వారపరాక్రముండు కవిరాజవితాననుతప్రశస్తవి

స్తారయశోధనుండు విప్రుశాశ్వతశీర్షితాలవిత్తుఁ డె

లేరమరీయసచ్చిత్తుఁ • డీస్యపనర్యుండు నా విరాజితెన్.

37

క. ఏతాదృశచరతుండు ధా

త్రీతలపాలనముఁ గొన్నదియె తడవుగ సం

జాతజయోత్సాహము నిజ

చేతోవీధిని గరంబు • చిందులు ద్రొక్కన్.

38

సీ. అసమానమధురవాగమృతసంభృతకవి

తాసరిత్కవులు సత్కవులు వెలయ

పరసహనోపేతబంధురశేముషీ

వితతమండితులు పండితులు సెలఁగ

ఆస్థానికవ్యవహారనిర్వహణాస

మానస్వతంత్రులు • మంత్రు లలర

రాజకీయాదికార్యవిచక్షణాగత

బహుళలోక్యపరులు • పరులు గొలువ

ఆ. వె. ముఖ్యభృత్యగణము • ముకుళితహస్తు లై
యొక్క మ్రోల నిలచి • యుండఁ గృష్ణ
దేవరాయమాళి • తీవి మై పేరొల
గమున నుండి నిండు • కౌతుకమున

39

సీ. ఏయనఘాత్ముం డః హీనమేధావిశే
షమున సంపాదించె • సచివపదవి
ఏయుదారుండు వః హించె సత్కృపఁ జూపి
యప్పజి నా సార్థః కాభిధేయ
మేయమాత్యవరుం డ • మేయదోర్బలశక్తి
సాధించె సర్వసేనాధిపత్య
మేజగన్నతుఁ డొందె రాజకీయార్థిక
తత్వజ్ఞఁ డగుచు గురుత్వగరిమ

తే. గీ. అట్టి కీర్తివిశాలు గుణాలవాలు
స్వీయమంత్రివరేణ్యు సద్విబుధగణ్యుఁ
గాంచి యొకనాఁడు మందహాసాంచితాస్యుఁ
డగుచు నిట్లని పలికె వాఁగమృత మొలుక.

40

ఉ. సాళువనారసింహుఁ డతిసాహసశాలి యమాత్యమాళి యు
ద్వేలపరాక్రమంబునఁ దదీయనృపాలుఁడు యుక్తరీతిమై
పాలనభార మూనమిని • వానిని రాజ్యవిహీనుఁ జేసి, తా
బాలకుఁ డయ్యెఁ దావళకృపామతిఁ గాదె యమాత్యశేఖరా. 41

ఉ. వానికి ముఖ్య మైన దళవాయిగ నుండిన నారసింహభూ
జానికి నాదుతండ్రికి నజస్రము తోడ్పడుచుండి, మంత్రి వై
మానితరాజ్యలక్ష్మి నసమానయశంబును గూర్చి తొర యో
ధీనిధివర్య! నీ కవని • నీ పెవ రయ్య యమాత్యశేఖరా. 42

ఉ. అంతియగాక వీరనరసాననినాఘుడు మత్స్యసహోదరుం
డింతటి రాజ్యభారము వహించిన కాలము స్వల్ప మైనను
సంతతకీర్తిశాలి యయి • సన్నుతి గాంచగఁ గల్గు తెన్న మీ
యంతటివారు మంత్రివరు • లై యలరారుటఁ గాదె వెంశియున్. 43

క. గురుడవు సతతక్షేమం

కరుడవు నేర్పరుడ వతులఁకారుణ్యరసా

కరుడవు నిస్తులితయశ

స్కరుడవు నిను బోలు మంత్రి • గలఁడే జగతిన్.

44

ఉ. తావకమంత్రశక్తి నొకొ • దక్షిణదిగ్విజయాత్ర కేగి నే
నీవిధి మొన్నమొన్న గడియించితి రాజ్యరమావిశేష మీ
భూవలయంబునన్ శివసముద్రపుఁ గోటను బోలు కోట యెం
దే విలసిల్లునే? యది జయించితి నొక్కక్షణంబు లోపలన్. 45

ఉ. సంగరరంగమందున వశంవద మయ్యెగ నుమ్మటూరుశ్రీ
రంగపురాధినాథుడు నిరంతరమున్ సువిధేయుఁ డౌచు బం
పం గలవాడు కప్పము శుభప్రద మై యలరారుఁ దత్పుర
ప్రాంగణమందు నాటిన జయధ్వజ మొప్పెడు గీర్తిచిహ్న మై || 46

సీ. వేలూరుప్రాంతంబు • విజయప్పనాయకుం

డేలుచుఁ గప్పంబు • లీయఁ గలఁడు

కొల్లడ మాదిగ • నెల్లూరు వఱకును

గృష్ణప్ప నాయకుం • డేలఁగలఁడు

గరిమతో విజయరాఘవనాయఁ డేలుఁ గా

వేరి పాటుచు నున్న • సారభూమి

మఱియుఁ దిర్నల్వేలి • వఱకు గల్గిన దక్షి

ణపుసీమ వెంకప్పనాయుఁ డేలు

తే. గీ. నీవిధిని మళయాళము • ద్రావిడాది
దేశములు గాక కర్ణాటదేశ మెల్ల
మన యధీన మయ్యెను గదా • మంత్రివర్య!
భవదనూన కార్యవిధానపటిమ కతన'

47

మ. అనుచుం బుక్కగ సాశ్వతిమ్మసచివుం • డానంద వింపార ని
ట్లనె ' స్వీయాశ్రితగాఢైఁ గల కృపాస్వాంతంబునకే జేసి యీ
వినుతుల్ సల్పుచు నుండ్రు గాని యిది మా • విభుక్తమేగాక చే
సిన సత్కార్య మనంగఁ నర్హమగునే • శ్రీకృష్ణరాయాధిపా. 48

మ. భవదీయప్రథితాహవాద్భుతకళాప్రావీణ్యముకే జేసి శా
త్రనరాజన్యవరుల్ వికావికలు లై • దర్పంబు వోనాకి ని
చ్చ వనాభ్యంతర సీమలకే స్థిరనివాసప్రేమ లెన్నే గచిం
చి విడక జాల రొకప్పుడు నిపుణు లై • శ్రీకృష్ణరాయాగ్రా. 49

క. ఈకరణిని గీర్తిరమక
జేకొని మించితి ప్రతాప • శీలుడ నగుచుకే
భూవర! కల విం కెన్నియొ

50

కావింపం దగిన యట్టి • కార్యము లవనికే.
ఉ. క్షీలతాంగి యిక్కరణి • కేవల మాహావకేళిచే వశం
వర్తిని యశా నటంచుఁ దలంపం దగ దింకను బెక్కులీల భూ
భర్తలు జెట్టబట్ట నగు • బంధురసత్కృతికన్యలకే మన
స్ఫూర్తిగఁ జేరఁ దీసి కవిపుంగవవంద్యచక్రం లై కడుక. ' 51

ఉ. నావుడు కృష్ణరాయజననాధుఁ డనెక దరహాసభాసుర
శ్రీ వెలయంగ నాసచివశేఖరుఁ గాంచి సమంచితోక్తిమై
పావనశీల! నీ వనిన • పల్కులు గా దనరాదు గాని నా
భావమునం దజస్ర మెడఁ బాయనికోర్కి యొకండు వింటివే. 52

తె. గీ. రాయచూ రుదయాద్రి దుర్గములు శత్రు
వీరుల కభేద్య మగు కొండవీటి దుర్గ
మొండు మాయధీనమున నె • యుండె నొలుతఁ
బదపడి పరావనీశుల • పాల బడియె. 53

శా. ఓమంత్రీశ్వర! కొల్లి సాశ్వతరసింహాశ్వీశుఁ డైనట్టి యా
మా ముత్తాశుల నాటనుండియును సంపాదించ నెత్తించి యు
న్న మైనక సమయంబు జక్కమిని సంధానంబు గానట్టి యా
సీమక గైకొని క్తిగొండఁ దమ యాశీర్వాదభాగ్యంబుచేక.

మ. అటులక సద్యశ మబ్బు తెంతయు నమాత్యా! దోర్బలం బొప్ప ది
క్తులక శత్రువితానక్తి ననము • ధ్వంసంబు గావించి,వి
స్ఫుటసామ్రాజ్య మఖండ నైభవమునక • బొల్పారు నందాక దు
ష్టుల నూఁ గావునఁ మూర్ఖదిగ్విజయయాత్రక గూడ సల్పకదగుక.

ఉ. వెండియుఁ గొండవీటికడ • విక్రమమొప్పఁ బ్రతాపరుద్రదే
వుం డను నుత్కేశ్వరుఁడు • భూతిచమూనముపేతుఁ జేసి యు
ద్ధండత నుంచె స్వీయసుతు • దర్పసమన్వితు వీరభద్రునిక
భండన నుండు ముత్రివర! నానిజయింపక క్తి గల్గునే. 56

క. కావున మన కిందుల కై
కావలసిన యోధవరనికాయము రణవి
ద్యావిదు లగు భటజాలము
ధీ వెలయఁగఁ గూర్పు మయ్య • తిమ్మరుసయ్యా. 57

మ. అనినక సాహవతిమ్మమంత్రివరుడుక • హర్షాంబుధిక దేలి యో
మనుజాధీశ్వర! నీమ కోక్కి గడు సంభావ్యంబె యైనక మనం
బున యోజించిన శత్రురాజుల బలంబుల్ లెక్కకు న్నించి యుం
డనుగాదే మన సైనికవ్రజము కంఠక దోర్బలోద్దాము లై. 58

క. వెండియు వినుమో భూవర!

కొండల కెన యయిన యట్టి • కుంజరబలమున్

దండిగఁ జేరిచి యీ భూ

మండలి గజపతులు నాఁగ • మాన్యతఁ గనరే.

59

క. ఎదిరిబలంబును దనబల

మెదఁ దలపోయక నృపాలుఁ • డెంతయుఁ ద్వరచే

గదనమునకుఁ గడఁగిన న

భృదయంబును జెందఁగలఁడె • యుర్వీనాథా!

60

ఉ. కావున సైన్యసంస్కరణఁకార్య మవశ్యము, దానిఁ దీర్ప నో

దేవర! నా కొకింత వ్యవఁధిన్ దయసేయు మటంచుఁ గోరి సం

భావితఁ సాశ్వతిమ్మరుసుఁమంత్రివరేణ్యుఁడు రాజకీయకా

ర్యావసరంబునన్ దగిలి • యంతయుఁ దీర్చె మహాద్భుతంబుగన్. 61

క. దండిగ ధనధాన్యాదుల

భండన మొనరించు తటిని • వ్యయములకొఱకై

భాండారమ్ముల నిలిపె న

ఖండప్రతిభావిశేషఁకాశల మొప్పన్.

62

క. భార్గవనిభుఁ డాసచివుఁ డ

నర్గళగతి సంస్కరించె • నయకోవిదుఁ డై

దుర్గమము లైన యాపురి

దుర్గంబుల నెల్ల శత్రుఁదుర్భేద్యముగా.

63

తే. గీ. కొత్తశంఖాల మఱల బాగుగ నొనర్చె

గరము నిమ్నంబులుగఁ బరిఁఘులను దీర్చె

బాళెములయందు విశ్వాసఁపాత్రు లైన

దొరల నిలిపెను బుద్ధిచాతుర్య ములర.

64

క. గోవిందామాత్యుని రణ

కోవిదు, బుధమాన్యుఁ దనదు • కూరిమి తమ్మున్
గావించె నగరరక్షకుఁ

గా వసుధాధీశు నాజ్ఞ • గైకొని యంతన్.

65

సీ. సాశ్వతిమ్మరుసయ్య • సైన్య మెల్లను సప్త

భాగంబులుగఁ జేసి • భాగమునకు

దృఢకాయు లై యుక్కు • దేలిన భటులు ము

ప్పదివేల దనుకఁ గాల్బలము గాఁగ

పారశీకోత్తమాశ్వములు నాలుగువేల

వఱకుఁ గూడిన యశ్వబలము గాఁగ

నిరులఁ బోలిన మదకరు లందు రెండునూ

ఱుల నేర్పఱచి గజబలము గాఁగ

తే. గీ. నిర్ణయ మొనర్చి యాజ నుత్తీర్ణు లైన

ధీరవర్యుల నసహాయ శూరధనుల

నాయకులఁ జేసి సర్వసైన్యంబులకుఁ బ్ర

థానుఁడుగఁ దాన యుండె నా • తరుణమందు.

66

ఉ. మేటి పరాక్రమాఘ్నఁ డయి • మీసములన్ మెలివెట్టుకొంచు నా

ర్వీటికులాబ్ధిచంద్రుఁ డరిభీకరు డై చనుదెంచె నప్పు క

ర్ణాటచమూవిభుం డగుచు • రమ్యయశోలతలన్ దిశావళిన్

నాటఁగ నందియాలపురం • నాథుఁడునారపరాజు వేడుకన్.

67

సుగంధి. ఆకువీటిదుర్గనాథుఁ • డైన యిమ్మరాజు శౌ

ర్యాకరుండు సంగరోత్సుఁ కాన్వితాంతరంగుఁ డై

నాకలోకసౌఖ్యముల్ బఁరాళికిఁ ఘటించ ని

త్రైకదీక్షతోడ నప్పు • డేగుదెంచె నాజికిన్.

68

తే. గీ. అతులకందనోలుపురీశుఁ • డైన భాను

తేజః డార్వీటి శ్రీరంగరాజు వచ్చె

నకలసేనాసమేతుఁ డై • సమరమునకు

మత్రిధర్మంబు మెలియ నా • క్షణమునందు.

69

ఉ. ఎన్నఁగ గండ్రికోటపుర • మేలెడివాఁ డసమానశౌర్యసం

పన్నుఁడు పెమ్మసానికులవాఁ డసాధాకరుఁ డైన రామలి :

గన్నను మించు విక్రముని • గన్నది విన్నది లేదు నాఁ గడు

సన్నతి గన్నయాతఁడును • సంగరకేళికి వచ్చె నత్తటిక.

70

చ. ఎవని ప్రతాపకాంతి దిశ • లెల్లను బర్వఁగ బింబచూతప

ల్లవతలి నా భ్రమంబునఁ గులాయములన్ విడి కీరకోకిల

ప్రవరము లెల్ల బాణు నల • భవ్యుఁడు శ్రీవెలుగోటివంశసం

భవుఁడు కుమారతిమ్మనరఁపాలుఁడు వచ్చెఁ జమూసమేతుఁ డై.

ఉ. కొండల నెల్ల రాయసము • కొండమనాయఁడె సిండి సేయు ను

ద్దండుఁ డటంచుఁ బల్కఁ దగు • దర్పయుతుం డసమానశత్రువే

డండమదస్రవంతి సతఃతం బినుకన్ ఘనసింహనాదముల్

మెండుగఁ జేయుచున్ నెడలె • మేటిపరాక్రమ మాజి జూపఁగన్

ఉ. శ్రీయుతమూర్తి పంటకులశేఖరుఁ డాజభయంకరుండు గాం

గేయసమానవిక్రముఁడు • కేవలకీర్తిధనుండు రూపనా

రాయణుఁ డన్న భవ్యబిరుదాంకుడు వైరివిదారణార్హకౌ

క్షేయుముఁ బూని హస్తమునఁ • జేరఁగవచ్చెను గృష్ణరాయునికొ. 73

తే. గీ. ఇటులఁ జనుదెంచినట్టి యా • యేడ్వరను ద

దీయసప్తభాగములకు • నాయకులుగఁ

జేసి యెల్లెడలను దాన • చెలగుచుండి

సర్వ మాయత్త మొనరించె • సచివుఁ డంత.

74

సీ. తమ జేల యశ మట్లు • ధవళదీధితు లీను

రజితభూషణరుచిఃప్రజము సెలఁగ

కిణకిణకింకిణీఃగణనిక్వణంబులు

శ్రవణపర్వము లయి • సందడింప

నిజపదవిన్యాసఃనియతి దుందుభిరవ

చయమున కను వైన • లయ ఘటింప

అరివీరు లన నెంత • యని హాస మొనరించు

సరణి హేషాధ్యనుల్ • గరము దనర

తే. గీ. పారశీకవనాయుజఃబాహ్నికాది

బహుళదేశోత్తమతురంగఃబలముఁ గొనుచు

వెడలి రపుడు శ్రీకృష్ణరాః స్వీభునితోడ

వీరవరు లైన కొందఱు • వెలమదొరలు.

75

చ. గజపతిముఖ్యసైనికనిఃకాయము గుండెలు బ్రద్ద లై కడున్

గిజగిజ లాడు నట్లతులఃఘేంకృతులన్ ఘటియింపుచున్ సదా

గజబల మొక్క కొంత యల • కాటుకకొండలఁ బోలి యెంతయున్

నిజవిభుఁ గృష్ణరాయధరఃసేవతిఁ జేరఁగ నచ్చె నత్తఱిన్. 76

సీ. మేటిసేనానుల • నీటెమొనలఁ గ్రుచ్చి

పై కెత్తుదు మటంచుఁ • బలుకువారు

కనఁబడు శత్రువర్గము నెల్లఁ జెలుకుతుం

టలఁ రీతి నఱకంగఁ • దలఁచువారు

ఎదిరించు సరదార్ల • నేని ఘోరాసికి

బలియిత్తు మని దీక్ష • సలుపువారు

దండికొండలనైనఁ • బిండిసేసి యరాతి

ఘనదుర్గములఁ గొందు • మనెడివారు

తే. గీ. నగుచు సమరోత్సుకంబున • నధిగమించి
యీ టెలుఁ గటార్లు బల్లెంబు • లితరము లగు
నాయుధవిశేషములఁ గొంచు • నా నృపాల
మాళితోఁ గాల్చులము గొంత • బైలుదేరె.

77

ఉ. తిమ్మరుసయ్య యిక్కరణి • ధీవిభవంబున భూపునాజ్ఞ స
ర్వమును జేసి సిద్ధముగఁ • బార్థివ మాళిని గాంచి పల్కె రా
జ్యమునఁ దావకీయకృప • సంతయు సిద్ధము సేసినాడె యు
ద్ధమునకుఁ గడంగుటయె • తక్క మఱొండు కొంత లేదనె. 78

క. అందులకుఁ డెందంబునఁ

గందళితానందుఁ డగుచు • ఘోషరుఁ డనియె
వందితధీసంపన్నుడ

వందురు నే డద్ది స్పష్ట • మయ్యె మహాత్మా.

79

క. తృటికాలములో సర్వం

బెటువలె నేకొంత లేక • యెటు దీర్చితివో

ఘటనాఘటనసమర్థత

యటుపయి ధీవైభవంబు • నలవడ కున్నె.

80

చ. అంచు సమాత్యశేఖరు సమంచితరీతిఁ బ్రశంస సేయుచు
మించిన వేడ్కఁ జెంది పుడఁమిధవుఁ దాహవభూమిఁ జేర రా
వించి సమస్తయోధవర • వీరనికాయము; వారిఁ బ్రీతి వీ
క్షించి వచించెఁ జిత్తముల గేవలవీరరసంబు పుట్టఁగన్.

81

మ. వినుఁడీ యోధవరేణ్యులార! కటకోర్వీనాథుఁ డీరీతి సం

జనితాఖర్వబలంబు మీఱ నిజరాజ్యం బుత్కళం బెల్లఁగా

మన యాంధ్రావనిఁ గొండవీటిదరి సీమల్ గొంచు నం దుద్ధతి

దన కెవ్వారలు సాటి లే రని కదా • స్థాపించె గర్వాంధుడై. 82

ఉ. సంగరరంగమం దతులశౌర్యపరాక్రమముల్ విరాజిల్
భంగ మొనర్పఁగావలె నభంగురలీలఁ బరాశయంబు లె
ల్లం, గడుసింగపుం గొదమలన్ బురడించుచు విక్రమంబుఁ జూ
పం గడతేర్పఁ గావలయు • వైరివరేణ్యుల నంచు వెండియున్. 83.

క. రమ్మా రణకేళికె గై
కొమ్మా దళనాయిపదవి • గొంకక జయమున్
దెమ్మా క్రమ్మఱి సాళువ
తిమ్మామాత్యా! ప్రతాపదీధితు లొలయున్. 84

మ. అనుచున్ దిమ్మయమంత్రీ న ట్లఖిలపై • న్యాధ్యక్షుఁగఁ జేయ నా
ఘనకౌశల్యుఁడు దత్తదర్శ విధులన్ • గావింపుచున్ సేర్పుమై
జననాథాగ్రీణి కెప్పుడు గల భవిష్యత్సంతతుల్ దెల్పుచున్
జనుదెంచెన్ నిజశేముషీవిభవ మశ్రాంతంబు దీపింపఁగన్. 85

మ. అనఘున్ మంత్రీవరేణ్యుఁ దిమ్మరుసు పై • న్యాధీశుగా, ధీరు లా
ఘచులన్ బంటకులాన్యయప్రముఖులన్ • గమ్మప్రభూత్తంసులన్
వినుతప్రజ్ఞులఁ బద్మనాయకకులావిరూపతులన్ బీతిమై
గనుచున్ వారల నెల్ల నాయకులుగాఁ • గావించి తా నంతటన్. 86

సీ. సతరత్నరుచులచే • దశదిశల్ వెలిగించు

మేలు కల్కితురాయి • మాళిజెలఁగ

ఆశితావనము లై • యలరు కటాక్షవీ

క్షణములు గనుదోయి • సతత మొలయ

అరిభయంకరహేతు • వైన వీరరసంబు

కోరమీసంబులఁ • గ్రుమ్మరింప

పరివంధిగంధసింధురవిదారణకర

వాలరాజం బొక్క • కేలఁ గాల

తే. గీ. భేరిభాంకారదుందుభిభూరిరవము

భూనభోంతరాళంబుల • భోరు కొలువ

సామజారోహణుం డయి • సమరకేళి

సేయ వెడలెను శ్రీకృష్ణరాయవశాలి.

87

సీ. రణభేరిభాంకారరవము యోధవరేణ్య

హుంకారములతోడ • నోలగాడ

అశ్వహేమాధ్వనుల్ • హస్తీక్షింకారమం

జులగీతములతోడ • గలసి పాడ

వందిమాగధుల కై • వారముల్ బుధజనా

శీరవంబులతోడ • జెలిమిగూడ

శితకరవాలదీపితదగద్ధగరుచుల్

గీర్తికాంతులతోడ • గెరిలియాడ

తే. గీ. ప్రథితరణకేళికయి కృష్ణరాయవశాలి

యరుగు చుండంగ భవ్యహార్మ్యముల నిలచి

గరుడగంధర్వతుల్యసుందరులు పుష్ప

వర్షమును గురిపించి రవ్వారి గాఁగ.

88

ఉ. ఈగతిఁ గృష్ణరాయధరఃశేనుఁడు కోటలు పేటలున్ గడున్

వేగము మీఱి దాటి యటఁవిస్థలిఁ దేరఁగ నాటి చిత్ర మెం

తేఁ గనులారఁ గాంచి యది • యెల్లను రాజునకు న్వచింపఁగా

నేఁగెడు నాఁగ నీడ లపు • డెన్నఁగ దీర్ఘము లయ్యె వెంశియున్. 89

చ। అనుపమకృష్ణరాయమనుఁ బాధిపవశాలిపరాక్రమానలం

బును మదిఁ గాంచి విస్మయముఁ • బొంది స్వకీయకరప్రతాపసం.

జనితవినుత్తు తేజ మది • సాటియె యంచుఁ గరంబు లజ్జమై

వననిధిఁ జొచ్చెనో యనఁగ • భానుఁడు గ్రుంకెను బళ్ళిమాంబుధిన్.

- మ. తన నంశోద్భవుఁ డిత్తైఱంగున మహాదర్పంబుమై దిక్తతిఁ
ఘనసత్కీర్తి లతాళి నిల్పు నను నానందంబునన్ మించి పే
మను మార్గశ్రీమ మెల్లఁ దీర్చినన శుంభతౌముదీస్తామమున్
గొనుచున్ బాంధసుఖప్రదం డగు శశాంకుం డొప్పు గానంతటన్
- ఉ. నాటికి దండు నాపి నరఁ నాఘడు వెల్లగుడారముల్ చమూ
కోటికి దండనాయకులకున్ వెలిపట్టు గుడారముల్ దదీ
యాటవి నాట బంచి ముదఁ మార నమాత్యునితోడఁ గూడి యా
పూట రణప్రసంగములఁ బొద్దులుపుచ్చుచు నిద్రవోవఁగన్. 92
- మ॥ ఉదయాద్రీంద్రము గృష్ణరాయఁ డిట్లపై • నుద్యత్ప్రీతాపానలం
బుదయింపన్ గొన నున్న వాడనుచు నా • యుక్వీశు మేల్కొల్పు నా
యుదయాద్రీన్ రవిదోచె నంత నిట భూపోత్తంసుఁడున్ గాల్యముల్
దుద ముట్టన్ వడి దీర్చి మంత్రివరు నాలోకించి తా నిట్లన్. 93
- ఉ. డెందమునన్ గరం బినుమఁడించిన కోర్కెని గొండవీడున్ గె
కొందమటంచు సేనఁ గొని • కొంకక వచ్చితి మైన నీయెడన్
విందుము శైలదుర్గము లనేకము లుండిన యట్లు గావునన్
ముందుగ దేని, మంత్రివరఁ ముట్టడి సేయఁగ నొప్పుఁ జెప్పుమా.
- చ. అన విని మంత్రి యిట్లనియె • నా కటకేంద్రుఁడు కొండవీటిచెం
తను దనపుత్రకున్ మఱియు • దక్కిన సేనల విక్రమాభ్యు తా
ఘనులను నిల్పి తాఁ బియిని • గాంచుచు నుండెను గాన సేర్పుపెం
పునఁ గడతేర్పఁ గావలయు • భూవర! శత్రుల నెల్ల నుద్ధతిన్. 95
- చ॥ అదియునుగాక దుర్గముల • కన్నిటిలోఁ గడు దుర్గమంబుగా
నుదయగిరింద్రదుర్గ మిల • నొప్పె నఁ టందురు గాన దానినే
మొదట జయింతుమేని రిపుఁముఖ్యులు భీతిలి పాఱకుందురే
పదపడిదక్కు దుర్గములు • బాల్పడకుండునె మాట మాత్రలో. 96

చ. నరవర! వెండియు నివనుము • నాలుగునూర్లు సమున్నతస్థితిన్
 విరుసగు వాజిరాజి పదివేపురు కాల్బలముల్ సెలంగఁగాఁ
 దిరుమలకాంతరాయఁ డతిధీరత నాయుదయాది మోసలన్
 నిరతముఁ గాచు దానిఁ గడు • నేర్పున ముట్టడి సేయ నొ ననన్.
 ఉ. వాస్తవమిద్ది మీ రొసఁగు • భవ్యనియోగము మా కజస్రమున్
 స్వస్తి యటంచు నా యుదయశ్చైలము సంభృతశత్రుజాలమున్
 దుస్తరయోధరక్షితసుదుర్గము దుర్గమవప్రవర్గమున్
 నిస్తులలీల నుక్కడచి • నిల్పుడు దిక్కులఁ గీర్తిదీప్తులన్. 98

చ. అనుచుఁ బ్రతిజ్ఞఁ బూని యుదయాదిని ముట్టడి సేయఁగా నను
 జ్ఞు నృపుఁ డిచ్చుటే తడవుఁగా రణభేరి ధణంధణార్భటిన్
 ఘనవిషినాంతరస్థపృథుఁగహ్వరవర్గము మాఱుమ్రోవ ని
 ట్లనుపమవైఖిన్ వెడలి • రాహవకేళికి సైనికోత్తముల్. 99

తే. గీ. అటులఁ గతిపయదివసప్రయాణ మాచ
 రించి యుదయాచలము సమీపించి కృష్ణ
 రాయఁ డాత్మీయసేనానికాయమునకు
 హెచ్చరిక సేయ వారు పె • న్మచ్చరమున. 100

ఉ. కట్టని గోడ లట్టల నగ్రప్రతతిన్ దగు తత్పురీంద్రమున్
 ముట్టడిఁ జేసి రా యెడను • ముప్పదినాలుగువేలసైనికుల్
 చట్టల చుట్టు నష్టశతసామజయోధము లొక్కపెట్టునన్
 ఘట్టన సేయుచున్ గదిసె • గండశిలాతతు లూడ బెల్లుగన్. 101

ఉ. అప్పుడు శత్రుసేనలు నాగ్రగము లెక్కి మహాగ్రమూర్తు లై
 తెప్పనఁ దప్తశైలవితతిన్, శితశత్రుసముత్కరోన్నతిన్
 గుప్పలు తిప్ప లై గుఱియఁ • గుంజరతుల్యశిలాళి ముంచుచున్
 జెప్పెడి దేమి సేయఁగల • సేతల నెల్లను జేసి రయ్యెడన్. 102

సీ. ఒకప్రక్క నునుపెక్కి • యున్న కొండల నెక్కి
కాలు జారంగ ద్రెల్లి • కూలువారు
ఒకమోల నెగ్రెబాకి • యరుశిలాతతి దాకి
హృతలంబునఁ బడి • మడియువారు
ఒకచాయఁ చెలరేగి • చకచకగతి నేగి
శాతాస్త్రతతులచే • సమయువారు
ఒకట లగ్గులు వట్టియును బైని బడునట్టి
తప్తతలములచే • దడియువారు

తే. గీ. నగుచుఁ గొంతకాలం బుదఁయాచలంబు
చలము మీఱ ముట్టడిఁ జేసి • చచ్చుచుండి
రంతియే గాని లాభ మావంతయేని
గలుగమికిఁ గృష్ణరాయభూకాంతుఁ డవుడు.

103

తే. గీ. ఏమియును దోపకున్న నొ • క్కింతనేపు
చిత్తమందు యోజించి యత్యుత్తమాశ్వ
మెక్కి నలుదిక్కులను దద్దిరింద్ర మపుడు
కాంచు తలఁపున నృపుఁ డేగుదెంచె నంత.

104

శా. అశ్వారోహణుడై జయాభిరతి నా • యావైపులఁ గ్రుమ్మర
శశ్వత్కిర్తిధనుండు మార్గ మొకచో • సాంద్రాచలం బై చొర
నిశ్వాసంబుల కే నశక్య మగు దానిఁ గాంచి భూపాలుఁ డిం
ద్రైశ్వర్యంబులఁ జూరఁ కొన్నగతి నత్యానందుఁ డై మంత్రితో. 105

ఆ. వె. కాంచినాఁ డ నిపుడు • కడు సన్నమగు మార్గ
మొండు దాన నొక్క • రొక్క రేగఁ
జనును గాని యొక్కసారి యిర్వురుగూడి
యరుగ సందు లేని • యట్టిదాని

106

క. కావున నను వగు మార్గము

గావింపఁగ నాజ్ఞ సేయఁ • గావలె ననఁగా

నావిధమును దత్త^{త్తి}ణము పు

మూవరులకుఁ జెలిపె సచివముఖ్యుం డంతఁ.

107

సీ. ఇరుపార్శ్వములఁ గొండఁచరులఁ గొండలు రంధ్ర

ముల నదేవని గాఁగఁ • దొలచు చుండఁ

దొలచిన యారంధ్రముల యందు వే తొక్క

కొండలు మందును • గూరుచుండఁ

గూరిన మందును • గొండలు కాల్చి యా

కొండలఁ బగులఁగాఁ • గొట్టుచుండఁ

బగులఁ గొట్టిన కొండ • బండలఁ గొండలు

వే తొక్క తావునఁ • బేర్చుచుండ

తే. గీ. నటుల నాగొంది ధారాళ • మైన మార్గ

ముగ నొనర్చి నిరాటంకముగ సమస్త

సేన లందుఁ బ్రవేశించి • శ్రీఘృగతిని

దాకి పోరి రా గజపతి • దర్ప ముడుగ.

108

ఉ. ఈసరణిఁ దదీయమనుజేశ్వరుఁ డాయుదయాద్రిదుర్గమున్

డాసె, భయంకరార్భటిఁ గండంగుచు నప్పుడు సర్వసైన్యముల్

దూసెఁ గృపాణజాతము విలోలగతిఁ రిపురాజ్యలక్ష్మీయున్

బాసె నరాతివీరవరభవ్యయశంబును మాసె నెంతయున్.

109

క. కష్ట మని పట్టు విడువక

యష్టాదశమాసములు భ యావహముగ ను

తృప్తగతి దుర్గరాజము

నష్టము గావించెఁ మనుజునాధుని సేనల్.

110

చ. అంత నరాతివర్గమున • కాహవభూమిని నిల్వ ధైర్య మా
వంతయు లేకపోయె, నిశితాశుగవర్షపరంపరాహతిన్
స్వాంతము నొవ్వ నాయె రణఃపాద్ధవి గృష్ణుని బాహుదర్ప మ
శ్రాంత మనంతతేజమునఁ • గ్రాలఁగ నాయె, ననంతరంబునన్. 111

శా. కర్తవ్యం బెడఁ దోప కున్ని కటకఃక్ష్మానాథు సేనావజం
బార్తిం జెంది పూయనం బగుచు నాఁయాకుఁజముల్ దూరఁ ద
ద్భర్తన్ దిర్మలకాంతరాయని వక్షిన్ • బంధీకృతున్ జేసి స
శ్మీన్ స్తోముఁడు కృష్ణరాయఁడు ముదాఁబ్ధిన్ దేలి యచ్చోటునన్.

క. రాయసవంశోద్భవుఁడు న
మేయపరాక్రమధనుండు • మేటిమగఁడు నౌ
ధీయుతుఁ గొండమరుసు శ్రీ
రాయలవా రుంచి రా పురము రక్షింపన్. 113

ఉ. అత్తటి వెండియున్ శుభగుణాత్త యనం దగు నుత్కలేశుమే
సత్తను బూజనీయ మయినట్టి శిలామయకృష్ణవిగ్రహం
బుత్తమవంశజాతుఁ డయి • యొప్పిన తిర్మలకాంతరాయనిన్
దత్తదశేష్వవైభవవిఃతానము నంపెను గాజధానికిన్. 114

తే. గీ. ఇటుల నాయుదయాద్రిఃశ్రీకృష్ణరాయ ✓
భూతలేంద్రుఁడు సాధించి • ఖ్యాతి గాంచి
విజయభేరీరవము దిశల్ • విస్తరిల్ల
కొండవీటిదుర్గము దాఁగు, కోర్కి వెడలె. 115

శా. ఆలీలన్ జను చుండి ప్రప్రథమమం దద్దంకి వీక్షించి ధూ
పాలాగ్రణ్యుఁడు స్వీయవిక్రమము సూఁపన్ గోర నేనాను లు
ద్వీలప్రజ్జలతోడఁ బోరుచు మహాభీలప్రతాపానల
జ్వాలాళిన్ దపియింపఁ జేసి రిపులన్ • సాధించి రా దుర్గమున్.

మ. అటుపైఁ బోవుచు మార్గమధ్యమున నంత్యంతప్రతాపోద్ధతిఁ
జటులారాతిశయము మైన వినుకొండఁ దాకి యొక్కుమ్మడిఁ
గటకోర్కీశు మనంబు తల్లడిల సంఘామంబునన్ దచ్చుమూ
పటలిఁ జందరవందఁ జేసి కొనె భూపాలుండు దద్దుర్గమున్. 117

ఉ॥ అంతట నేఁగి యేఁగి మనుజుఁ జాధిపచంద్రుఁడు ధీరుఁడై తదీ
యాంతిక మందు శత్రునిలయఁ బగు బెల్లముకొండ గాంచి యా
చెంతఁ జమూతతిఁ నిలిపి • సేనల కాజ్ఞ యిడంగ నేర్పుపెం
పెంతయు నేర్పడఁ గలిచి • దిద్ధపరాక్రమ మాఁ జూపుచున్. 118

మ॥ మఱియున్ బోవుచు శత్రుభీకరగతిఁ • తిమ్మనాథుఁ డీక్షించె న
త్తిటి నాగాఢునకొండ నంత మది గ్రోధస్ఫూర్తిఁ దెల్పెన్ద్రమున్
గటకుంగత్తుల దూసి యేసి కరమున్ • గాసింబడఁ జేసి కొం
దఱు శైలాళికిఁ బాఱఁగొల్పి కొనియెన్ • దద్దుర్గమున్ వెంశియున్

శే. గీ. ఈ తెఱంగునఁ దంగేడు • కేతవరము

మొదలుగాఁ గల దుర్గసంపదలఁ గొనుచు

మేటి కృష్ణరాయలచమూఁకోటి దాడి

వెడలి విడిసె నుద్ధతిఁ గొండఁవీటి దండ. 120

ఉ. ఆయెడ సంతసం బలర • నాననసేమ విరాజమాన చక్ర
నాయత సృష్టిచిత్రముల • నారయ నొక్క సమున్నతస్థలిఁ
రాయలవారు భవ్యశిబిరంబులు వేయఁగఁ బంచి కావలిఁ
గాయఁగ వీరపుంగవనికాయము నచ్చట నుంచి రత్నతిఁ.

చ॥ అతులిత దుర్గరాజముల • నాహవరంగమునన్ జయించి ది
క్తతులఁ బ్రతాపవహ్ని వెలుంగఁ దమమీదికి కృష్ణరాయభూ
పతి రణభేదుండుభిరంబులు రోదసి మాఱుమోవ నీ
గతిఁ జనుదేరఁ గాంచి కటకప్రభుసూనుఁడు వీరభద్రుఁడున్. 122

సీ. భూరిప్రతాపరాచూరి మల్లాఖాను

భండనోద్దండు నుద్దండఖాను

వాసిగాంచిన పూసపాటి వంశపు రాచి

రాజు లక్ష్మీపతిరాజు మజియు

సమరభీముం డన యజ్ఞాలు పశ్చిమబాల

చంద్రమహాపాత్రుఁ ఁ సాహసాంకు

శ్రీనాథరాజు నాఁ ఁ జెలఁగు విక్రమతేజు

విజయాంకుఁ డగు మహా పీఠపాత్రుఁ

తే. గీ. మున్నగుఁ గల సామంతముఖ్యవితతిఁ

గొండవీటి దుర్గము గాచుచుండ, పీఠ

భద్రగజపతి తన ప్రతాపంబు సూప

సమసన్నద్ధుఁ డయ్య నా సమయమందు.

123

ఉ. అంతఁ బ్రతాపరుద్రమనుజుఁ డిట్లు దుత్కలరాజ్యపాలకుం

డింతకు మున్నె చారుఁ డట కేగి వచింపఁగ నీ యుదంత మా

న్యంతము నాలకంచి ప్రళయనలభంగిఁ బ్రతాపవహ్ని ది

క్సంతతిఁ బ్రజ్వలల్ల విలసద్భుజగర్వము పెంపు సూపఁగన్.

124

సీ. గజపతి యన సార్థకంబగు గతిఁ ద్రయో

దశశతమదకరీంద్రములతోడ

తుంగ త్తరంగసంహారభంగిని బొల్పు

వింశత్సహస్రాశ్వవితతితోడ

నేల యీనినయట్టి లీల దోచెడి యెదు

లక్షలు మించు కాల్బలముతోడ

నిఖిలదిక్తతికామినీగర్భభేద్య మా

రణభేదాంకారరవముతోడ

తే. గీ. కోవఘూర్ణతుః డగుచుః బ్రతాపరుద్ర
గజవతీంద్రుండు నిజకటకంబుః బాసి
సమరభీము శ్రీకృష్ణరాధాస్వభాము
దాయః జనుడెంచె మేదురాచంబరమున.

125

క. అప్పగిది నుత్కళేశుడు

చప్పున సైన్యములఁ గొంచుఁ • జనుదేరెడి యా

చొప్పు గని కృష్ణరాయం

డప్పజం గాంచి యిట్టు • లనియె మృదూక్తి.

126

ఉ. మించిన బాహుగర్వమున • మేటిచమూనిచయంబు గొంచుఁ బ్రా
పంచిక సౌఖ్య మింకఁ గను • భాగ్యము వానికి లేమి నేమొ యే
తెంచెడు నుత్కళేశుఁ డదె • ధీరగుణాకర! మంత్రిశేఖరా!

కాంచితె వాని నేన చని • గర్వ మడంచెద నాజి వెండియున్. 127

ఉ. కొంచెపు బామునేనియును • గొట్టఁగ నాఁ గద పెద్దకట్టచే
నంచుఁ నలంచి యుంచెద సమంచితెసైన్యము మిమ్ము నిందు, నే
వంచనచేత నైన రిపువర్గము ను క్కడగించి కీర్తి ప్రా
ప్తించెడు దాఁకఁ బోరవలె • ధీవిభవంబును దోడు సూపఁగన్. 128

మ. అనుచున్ దిమ్మరుసయ్య నం దునిచి సైన్యస్తామమున్ గొంత కై
కొనుచున్ గృష్ణసృపాలచంద్రుఁ డతులఁకొధాత్ముఁ డై యుత్కళే
శుని దోర్గర్వము రూపుమాపఁ జనె నా • త్కళేశుడున్ గృష్ణరా
యని నోడింపఁగ వచ్చె సైన్యతతితో • సత్యుగ్రరుద్రాకృతిన్. 129

ఆ. వె. ఇటుల వచ్చి కృష్ణ • కిరుపార్శ్వములలోన

నుత్తరంబునందు • నుత్కళేశుఁ

డుండ దక్షిణమున • నుండి శ్రీకృష్ణరా

యప్రభుండు దలిపె • నతని కిటుల.

130

ఉ. ఏటిని దాటు కాలమున • నిర్వృతసైన్యము నప్త మొందు న
 ఘోరికిఁ బోరఁగావలయు • నించుక వెన్కకు మీర లేఁగుచో
 నేటిని దాటి వత్తు మీట • కీ రరుదెంచిన వెన్క కేము ము
 మ్మాటికి బోవువారము క్రమంబుగఁ దెల్పుడు మీయభీష్టమున్.

క. అని సందేశము నంపఁగ
 విని మిన్నక యున్న కటకవిభు చందంబున్
 గని కృష్ణరాయఁ డాకృ
 ష్టను దాటి కడంగె ఘోరఁసంగరమునకున్.

132

సీ. ఏచాయ గాంచిన • హేమాధ్వనులతోడఁ
 గర మలరెడి తురంగముల గములు
 ఏవంక గనిన నఁహీనఘోరికారశ

బ్రములచే మించు వేదండతండ
 మేవైపు నీక్షింప • నిం తేని జంకక
 నిలచి పోరాడు సైనికనికాయ
 మేదండఁ జూచినఁ హేరాళ మై యున్న
 రణభేరిదుందుభిరవము కరము

తే. గీ. నలరు చుండ నశ్వములతో • నశ్వతతులు
 సామజంబులతో మదఁసామజములు
 వీరసైనికవితతితో • వీరచయము
 గలసి పోరె నయ్యెడ భయంకరము గాఁగ.

133

సీ. పోటుబంటుల రీతి • మేటిశౌర్యముఁ జూపి
 కోటలు గూల్చు నాఁర్వీటివారు
 సాటిలేని ప్రతాపఁధాటిచే శాత్రవ
 కోటి నుక్కడచు వెల్గోటివారు

కంటు బడిన మేటిబంటులఁ జెండు ము
 క్కంటికి బోలిన తెరంగంటివారు
 ఆలంబులో శత్రుజాలంబు వెనఁ బాటఁ
 ద్రోలఁ గల్గిన నందియాలవారు
 తే. గీ. వీరు లై నిల్చి పోరు గొంబూరివారు
 మానితప్రతాపులు పెమ్మసానివారు
 బూదహళివారు నొకువా • రాదిగాఁగ
 ధీరు లా గజపతితోడఁ బోర రపుడు.

134

సీ. ఎమ రై న రిపులోక • మెటు బోవఁగానీక
 కఱకుఁ గత్తులచేత • నఱకి నఱకి
 చేతి కందిన యెట్టి • సేనానినే బట్టి
 శితఖడ్గవితతిచే • జీల్చి చీల్చి
 పై బడఁగా వచ్చు • పగతురఁ గని హెచ్చు
 క్రోధంబుచే నసిఁ • గ్రుచ్చి క్రుచ్చి
 నిలచి పోరెడి మేటిబలియురఁ దమ యీట
 మొనలచే బలుమాఱు • బొడచి పొడచి

తే. గీ. విపులశౌర్యాగ్నిసంగ్రామభీము లగుచుఁ
 జెలఁగి శ్రీకృష్ణరాయని • సేన లపుడు
 గజవత్సేదని సేనలఁ • గలచి రొకట
 విజయకాంక్షచే నుప్పొంగి • విజయు భంగి.

135

క. అటులన్ బోరుచు నుండఁగఁ
 జటులార్చివజము సరభసంబున నేతెం
 చుటఁ గాంచి కృష్ణరాయం
 ిట నొక సామంతరాజ • నీక్షించి యనెన్.

136

పంచచామరము. బలే బలే యటంచు మెచ్చువచ్చు శౌర్యమొప్ప ను
 త్కలేశుసైనికుల్ రణోర్వి • దారుణార్భటిన్ సము
 జ్వలప్రతాపవహ్నిఁ జూప • వచ్చుచుండి రల్లదే
 పలాశరాజి యట్ల వారి • బాహుగర్వమెట్టిదో.

ఉత్సాహ. అనఁగ నాతఁ డిట్లు లనె నృపాధినాథ సంగరం
 బునఁ ద్వదీయశౌర్య మెల్ల • ము న్నేఱుంగమిన్ మనం
 బున జయాభిలాషచేతఁ • బొంగుచున్ బడే పడే
 యనికి సత్త గంపనే జయంబు నొంద నేర్తురే. 138

చ. అసన్రుడు మోమునందు దరహాసవిలాస మొకింత దోఁప నా
 మనుజుపతీంద్రుఁ డింకఁ గనుమా యనుమానము మాని మామక
 ప్రణుతపరాక్రమంబున కఁరాతివితానము భీతి సెంద నే
 ననిమొన నిల్చి పోరెన న • టంచు నచించి రణాంచితోద్ధతిన్. 139

క. సేనల సేనానుల నా
 మానవపతి చేరఁ బిలచి • మంజులఘోషి
 మానసముల నతులితశౌ
 ర్యానల ముదయింప నిట్లు • లనియెన్ బ్రీతిన్. 140

ఉ. 2. యసమాననాహాసగుఁడోజ్వలుంగార! పరాక్రమాఘృలా
 రా! యతంత్రభేదనసమందితధీనిఘంగార! యోచమూ
 నాయకుంగార! సంశయమునన్ జయలక్ష్మీ వరించు నట్లు ల
 త్పాయత శౌర్యైర్దైర్యముల • నాహవకేళి యొనర్చుచీ వశిక్. 141

ఉ. వచ్చుచు నుండె నుశ్కలనృపాలుని సైనికు లొక్కపెట్టునన్
 హెచ్చిన బాహుగర్వమున • నెవ్విధి మీరలు బోర నేర్తురో
 చచ్చుట తప్పదెప్పుడును జచ్చిన జానఁగ నౌ రణావని
 వచ్చును దాన సదృశమువచ్చును స్వర్గము మెచ్చు లోకముల్ 142

క. అని యుత్సాహము గలుగఁగ

మనుజేశుఁడు వలికి సంభ్రమంబున ననికిన్

జని యె ల్లడలను దా నై

కనుపట్టుచుఁ గడు విచిత్రఁగత్తులన్ పోరన్.

143

సీ. ఖండఖండంబు లై • కండల వెలిగ్రక్క

చుండిన మొండెంబు • లొండుచోట

కొండబండలరీతిఁ • గూలి యుండిన మద

శుండాలతండంబు • లొండుచోట

కలుకుఁ గత్తులఁ దెగి • కదలఁ జాలక పడి

యుండిన యశ్వంబు • లొండుచోట

జలదరింపఁగ మేను • సెలయేరు లై పాటు

నిండు నెత్తుటివాక • లొండుచోట

తే. గీ. నిప్పగిది గుప్పతెప్ప లై • యెల్లకడల

శాకినీధాకినీభూతఁచయము నటకు

నిండువేడ్క నాహ్వనింపుఁ చుండె ననఁగఁ

గరము బీభత్సముగ నుండెఁ • గననభూమి.

144

సీ. అత్తఱ్ఱి జిత్తముల్ • దత్తరపాటొంద

భూరిగవ్వారములు • దూరువారు

పిరికి పందలరీతిఁ • జరణంబులకు బుద్ధిఁ

జెప్పుచు విపినాళిఁ • జేరువారు

రణభూమి నిల్చి సంఘ్రామం బొనర్ప నో

పక పడి వెన్నిచ్చి • పాటువారు

పొరువంబునకు నై • పోరాడు చుండి వే

వేగ వీరస్వర్గ • మేగువారు

తే. గీ. గాఁగ విపుకోటి విచ్చె నాఁకసము నందుఁ
జూడ లేక మిత్రుం డబ్బిఁ • జొచ్చె దిశల
శత్రుదుర్యశం బనఁ దమఁసంబు హెచ్చెఁ
గృష్ణవిభు జయలక్ష్మీ మోఁహించి వచ్చె.

145

తే. గీ. ఇటుల జయలక్ష్మీఁ గొంచు శ్రీకృష్ణరాయ
విభుఁడు సంగరోత్సుకుఁ డయి • విపులతేజ
మలర నాఁటికి సర్వసైన్యములతోడఁ
గొంత విశ్రాంతిఁ గైకొని • యంత మఱల.

146

శా. ఊనత్రింశతివత్సరోల్లసితుఁ డై • యుగప్రతాపాగ్ను డై
నానాశత్రువనీకుఠారుఁ డయి దీనవ్రాతసంరక్షదీ
క్షునూనాదరుఁ డేగుడంచెఁ గటకేంఁద్రాఖర్వదోర్ధర్వ మెం
తే నిర్మాల మొనర్చి తిమ్మరుసుమంఁత్రితుఁ గనంగా నిటఁ.

147

ఉ. ధుర్యతఁ గొండపీటఘనదుర్గమదుర్గము దాకి, యాకృపా
చార్యుఁడొ, భీష్ముఁడో; మఱియుఁశె పుగురుండగుద్రోణుఁడోయనఁ
శౌర్యము ధైర్యము వరల • సంగరరంగమునందు నిల్చి, తి
మ్మారుఁడు బోరుచున్నవిధ • మద్భుతమై కనుపట్టె నాయెడఁ

148

తే. గీ. ఇటుల సాశ్వతిమ్మయసచిఁవేంద్రుఁ డొక్క
ప్రక్కఁ బోరుచుండఁగఁ గృష్ణరాయఁ డొక్క
ప్రక్క పాత్రసామంతుల • పైని బడుచుఁ
గరముఁ జీకాకు పఱచె నా • తరుణమందు.

149

తే. గీ. గిరుల పోల్కి గతాసులై • కరులు వఱియు
బ్రాణభీతిమై వెన్నిచ్చి • పాటు వైరి
పథము లరికట్టి తమవారిపాలు సేసి
చచ్చియును స్వామికార్యంబు • సలుపు చుండె.

150

తే. గీ. లసదలంకారములు లేక • లలితము లగు

నడకలును లేక తమచరణములు గొన్ని

కొఱత పడి యుండ విశ్రాంతి • గొనక, యట్టె

కూలఁ గుకవికవిత వోలె • కొన్ని హరులు.

151

క. అరు లందు గొందఁ జితిశిత

శరము లురంబులను సాట • సత్వర మొప్పు

ధరణిని బోరగిలం బడి

ఁడువుగ సాష్టాంగదండ • మిదుగతి నాజ్ఞ.

152

తే. గీ. సాహసోత్సాహములతోడ • సమరభూమి

నిలచి పోరు తిమ్మామాత్యుఁ • గలయఁ జూచి

బళిబళి యచి శాత్రవప్రజము గూడఁ

బ్రస్తుతింపఁ గఁ బోరె నా • బాపనయ్య.

153

క. ఇటులఁ బోరఁగ నొకవడి

కెటుఁ జూచిన ముమ్మరముగ • నేతెంచిన యా

కటకాధీశ్వరు సేనా

పటలము మటుమాయమైన • భారతీ దోఁచె.

154

శా. అంతఁ ధీనుతకృష్ణరాయనరనాథాగ్రేసరుం డెంతయుఁ

జింతాకాంతహృదంతరాళు లయి వాఁసిక బాసి యా స్వీయదు

గ్ధాంతర్భాగము సందు దాగుకొని యత్యంతార్తు లై యున్న సా

మంతాళి జెఱవట్టి వాజగజసంప్రచ్ఛేదతో నుద్ధతి.

155

సీ॥ ఘనతరశాలివాహనశకాబ్జంబులు

పదునాల్గు నూర్లు ముప్పదియు నేడఁ

జన యువవత్సరాపాథ శుద్ధికాద

శ్రీ స్థిరవారమై • చెలఁగునట్టి

పదునేను నూర్కపైఁ • బదునేను హూణవ
 త్సరముల జూను మాసమున నిరువ
 దియు మూడు నై స తేదిని గొండవీటిదు
 ర్గంబును శ్రీకృష్ణరాయవిభుడు
 తే. గీ. తోడునీడ యై మంత్రి యా • దురము నందు
 నిలచి పోర శాత్రవతతి • గలగి పాట
 హర్ష మిం పాట దిశల సద్యశము మీఱ
 తనవశము జేసికొని యనంతరమునందు.

156

సీ. అనిఁ జూపి నట్టి శౌర్యమునకు మెచ్చి యి
 చ్చెడి ఘనపారిశోషిక మనంగఁ
 జదువునంధ్యలు సెప్పి • సాకె ద న్నని కౌతు
 కమున నిచ్చెడి గురుకట్న మనంగఁ
 జరకాలముగ మంత్రివరుడయి కొలువులోఁ
 జేరియుంట నిడు జాగీ రనంగ
 మున్ను మృత్యువు నుండి • తన్ను బ్రోచుట నెంచి
 చూపు కృతజ్ఞతాసూచక మన
 తే. గీ. శ్రీకరునకు సాశ్వాన్యయశేఖరునకు
 తిమ్మయామాత్యమణికి సత్కీర్తిఘ్రిణికి
 నిండుమోదముతో నాడు • కొండవీడు
 కృష్ణదేవరాయ లొసంగె • నిం పెసంగ.

157

క. అంతర్వ సేనలతో భూ
 కాంతుడు పుణ్యస్థలములఁ • గాంచుచు మఱియు
 సంతతవిజయోత్సాహ
 స్వాంతంబున రిపులఁ దఱుమ • నరుగుచు నుండెన్.

158

తే. గీ. తిమ్మమంత్రియుఁ దనకు స్వాధీన మైన
కొండవీటిని నాదెళ్ల • గోపమంత్రి
వశముఁ జేసి రణోత్సాహం వశముచేత
శీఘ్రగతిఁ గృష్ణరాయలఁ • జేరికొనియె.

159

సీ. అంత నిర్వురు మేదు. • రాడంబరముగఁ
జనుదెంచి కొండపల్లిని గలంచి
గాతమీకృష్ణ వేణీతటమధ్యస్థ
వేగిదేశంబును • వికల పటచి
రాజమహేంద్రవరము దాకి పొట్నూరి
కడ జయస్తంభంబు • గ్రాల నిలిపి
మాడుగు లాదిగ • మన్మసీమలను వ
డ్డాదిని గెల్చి యా • మీద సింహ

తే. గీ. శైలనికటమం దొక జయ, స్తంభ ముంచి
శౌర్య మెసగంగ యుత్కలేశ్వరుని రాజ్య
మును బ్రవేశించి తత్త్వాంతవనమునందు
దందు విడిసె శ్రీకృష్ణరాష్ట్రరణవిభుఁడు.

160

ఇది

గద్య:—శ్రీవిరాడ్విశ్వకర్మ వంశసంహిత, శ్రీరామవ్యయదృగ్ధృపయోధి,
సుధాకరాంగిరసగోత్రపవిత్ర, గంగయాచార్యపూత్ర,
సుబ్బమాంబాగర్భ శుక్తిముక్తాఫల, శ్రీశ్యామలాంబ
పాదారవిండమకరందాస్వాదసానందహృదయేం
దిందిర, వీరబ్రహ్మ హ్వయ ప్రణీతం
బైన 'తుఖారామ్' నామక
ప్రబంధము నందలి
ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

తుఖరామ్.

ద్వితీయాశ్వాసము.

తే. గీ. అటుల జనుడెంచి కటకపురాంతికమున
సకలదండనాయకచమూనికరమునకు
నాప్తవర్గంబునకు నమాత్యాళి కచటఁ
దగిన వసతుల నెలకొల్పి • తనరు చుండె.

1

ఉ. బాగులు దీప్తి కట్టి రొక • నంకఁ జమూతతికిఁ గుడారముల్
భూరతురంగశాల లొక • మ్రోలను నిల్పి హస్త్యకోటికిఁ
సారమహీమహంగణవిశాలతరావని బాదుకొల్పి పృ
థ్వీరనుమంకు నిల్పఁ గను • వివిధఁ దచ్చిచిరాంతరంబునన్.

2

క. లీలాగృహము రహ

స్యాలోచనగృహము భోజనాసనశయ్యా
కేళీగృహములు రమ్యవి

శాలసభాస్థలము లమరు • సరణిని వేడ్కన్.

3

క. నెలకొల్పి రందుఁ జక్కని

వెలివట్టుగుడారములను • వీనికిఁ జట్టున్

నిలిపిరి నెలవులు సచివా

దులకు నమాత్యాగ్రణికిని • దోరము గాఁగన్.

4

అ. వె. అలరు చుండె గొంచె • మావల వీనికి

సైనికవ్రజంబు • సంతతంబు

సాధకం బొనర్పఁ • జను సాము గరిడీలు

దమ నివాస మందుఁ • దనరు నట్లు .

5

ఉ. వెండియు నాల్గువైపులకు • వీనులు నంగడులు జెలంగ నెం

దుండియు నద్భుతం బడర • నొక్క మహానగరంబు వచ్చి యీ

దండను వ్రాలెనో యనఁగఁ • దద్దయుఁ దచ్చిబిరంబు వొల్చె ను

ద్దండుఁడు గృష్ణరాయనసుధావరు డంచు భయంపడఁ రిపుల్. 6

ఉ. ఈవిధి నండు నాపి కటకేశ్వరు రాజ్యమునందుఁ గల్లు నా

నావిధవాఽవారణఁ ప్రథితోరుచమూవ్రజంబు నా

భూవిభురాజ్యతంత్రమును • బూర్ణముగా గ్రహియించి రా మహా

ధీవిధవాఽధ్యులు విపులధీరమనస్కులు నైన చారులన్. 7

క. కని కృష్ణరాయభూవిభుఁ

డనియె మహానిపుణమతుల • రై మీ రిపు డా

మనుజేశు నగరమునకున్

జని యందలి వార్త లెఱిగి సత్వర మొప్పన్. 8

క. వినిపింపవలయు మా కన

జనపతి యానతిని మఱాళి • సంధించి వసిన్

చని రిరువురు చారులు ద

తణమ కటకపురికి నిటులఁ • జని తత్పురిలోన్. 9

చ. ఇతరు లెఱుంగ కుండఁ బుర • మెల్ల వనిగ్వరవేషధారు లై

చతురత రాజవీరులను • సందుల గొందుల నేగు చుండి త

త్తితిపతిరాజ్యమర్మము లశేష మెఱుంగుచుఁ గాంచి రొక్క నాఁ

డతులతనూవిలాసలలనాకృతి మించు పటంబునొ క్కెడన్. 10

ఉ. అంతః సదీయచిత్రపట • మందు విరాజలు మోహనాకృతిన్
సంతస మొప్పు గాంచి తమ • స్వాంతములం దిటు లెన్నసాగి రీ
కాంత దలంపఁగా మనుజుఁకాంత యనన్ దగునెట్లు? దేవతా
కాంతయొ కానిచో ఖచర • కాంతయొ కంతునికాంతయో భళి. 11

క. అటుగాక చిత్రకారుని

పటుతరధీవిభవ మొక్కొ • భావింపఁగ నె

చ్చట నైన నిట్టి మానవ

కుటిలాలక గలదె యరయఁ • గుంభిని లోనన్.

12

తే. గీ. అంచుఁ దమలోనఁ దాము తఁక్కించుకొనుచుఁ

జిత్రపట మున్న గేస్తుని • జేరి యనిరి

స్వామి యాచిత్రితాకార • వై భవంబుఁ

గాంచి మించు చంచలనేత్ర • గలదె ధాత్రి.

13

చ. అనవుడు మోమునందు దరహాసవిలాస మొకింత దోప నో
నణిజనరేణ్యులార! మము • పాలనముం బొనరించు చున్న మా
మనుజుపతీంద్రు పుత్రి యసమానమనోహరగాత్రి యొ క్కెడన్
ఘన మగు రొక్క మిచ్చి కొనఁ • గల్గితి దీని మహాప్రయాసచేన్. 14

కం. పరు లెఱుఁగ కుండఁ గొని నే

పరమరహస్యముగఁ బదిల • పఱచితి నన నా

పురుషుఁ గని వేషధారులు

సరగున ని ట్లనిరి మిగుల • సంతస మొలయన్.

15

ఉ. ఓసుగుణాఢ్య! యీ నవవ • యోవిభవోల్లసితాంగనామణీ

భాసురచిత్రరూపపట • వై భవమున్ దిలకించి నంత ను

ల్లాసముచేత మాకు సకలంబును విస్మృతి యయ్యె నింక మీ

రే సరణ్ మదీయహృద • యేష్పితముల్ నెఱవేర్తురో దయన్. 16

ఉ. ఎన్నిదినంబు లీ వారుల • దృష్టిపథంబును జెందకుండ రా
కన్నె పటంబు దాచెదవు • కావునఁ జెప్పమ దాని మూల్య మో
సన్నుతశీల! యిబ్బడి యొసంగి వడిక జనువార మయ్య మీ
కెన్నడు రాదు సేగి యిట • కెంతయు దూరము మాపురం బనన్.

చ. అతఁడును వల్లె యంచు దగు • సద్ధముఁ గైకొని తత్పటం బిడన్
మతిఁ గుతుకంబు నొంది పురఁమర్మము సైన్యవిశేష మాహవ
స్థితిగతిఁ గ్రమ్మఱన్ దలియఁ • జెచ్చెర నచ్చొలు వాసి యేగి యం
శతులరణప్రయత్నముల • నారసి యారసికుల్ రయంబునన్. 18

క. చని తమ శిబిరంబుల కం

దనిశమసోత్కంఠమతిఁ దదాగమనవిలో

కనకౌతూహలు డగుఁ దమ

జనపతిఁ గని పలికి రిటుల • సవినయ మొప్పన్.

19

౩. దినరపాలచంద్ర! సుగుణోజ్జ్వలనిర్మలకీర్తనాండ్ర! మీ
మానతి మకాలి దాల్చి కటకాధిపు బత్తిన మెల్లఁ గాంచి యుం
తేని రహస్యవృత్తి గ్రహియించిన వార్తలఁ జెత్తగింపుఁ డ
వాని పరాక్రమోద్ధతియు • వాని మహాప్రతిభావిశేషమున్. 20

క. స్తుతిపాత్ర మయ్యె మాకును

దతభూరిశిలావినిర్మితప్రాకారా

వృతదుర్గమదుర్గము ల

గృతరీతిని బంధవెల్లె • భూపవరేణ్య.

21

సీ. తతమదద్రవపానతత్పరాగతమధు

కరులు గల్గిన మదకరుల బలము

నిజగమనోద్ధతి • నిర్జితవనకురం

గములు గల్గిన తురంగముల బలము

విపులశౌద్రాకారః విజితాంతకభటప్ర

వరులు గల్గిన యోధఃవరుల బలము

నిరుపమమతి నిరంతరతిరస్కృతబృహ

స్పతిని గల్గిన చమూఃపశుల బలము

గీ. దుర్గమంబైన ఘనశిలాః దుర్గబలము

నిట్టి వెల్లఁ గల్గియునామః హీవిభుండు

భవదనూనవిక్రమకళాః వై భవంబు

దలచి నిరతంబు లోలోన • నులుకు చుండు.

22

క. కావున సర్వము నా ధా

త్రీవిభుఁడు స్వయంబుగాఁ బరీక్షించుచు నీ

తావహరణసన్నాహము

గావింపుచు నుండె భూప! • కడు మెలకువతో.

23

ఉ. ఓనరపాలచంద్ర! కటఃకోర్చి వనిగ్వరవేష మూని, మీ

యానతిమై రహస్యవిషయంబుల నెల్ల నెఱింగి వచ్చుచో

నీ సవమోహనాకృతి వహించిన చిత్రపటంబు గంటి మీ

మానిశమూర్తి మా ప్రభుకుఁ మారనిజాకృతి యంట భూవరా. 24

గీ. ఇట్టి సుందరాకృతి భువి • నెందు లేని

కతనఁ గొనివచ్చినార మో • త్కృత లేశ!

చిత్తగింపుఁ డటంచు నా • చిత్తరువును

విభున కొనఁగి వీడ్కొనిరి యా • వేఁగువాండ్రు.

25

మ. ధర పీఠాలకవర్షుఁ డా లిఖితకాంతాకారము గాంచిని

ర్భరహర్షాంబుధిఁ దేలి సంచలితహృత్పంకేరుహం దై తదీ

యరహస్యంబును లోన డాచికొని స్వీయామాత్యు నీక్షించి సం

గరవృత్తాంతము వింటివేగద యింక • గర్తవ్య మూహింపుమా.

ఆ. వె. అనుచుఁ గార్యభార • మంతయుఁ దిమ్మరు

సయ్య పైనఁ బెట్టి • యవనినాఘుఁ

డాపటంబుతోడ • నభ్యంతరగృహంబు

హర్షపులకితాంగుఁడగుచుఁ జొచ్చె.

27

చ. గుములయి తేనిచిల్లమునఁ • గోరిక లోక లెత్తు చుండి దీ

ర్ఘము లగుచున్న చందమునఁ • గాంచగఁ నల్లడ లందు నీడ యా

సమయమునన్ దిశానళికి • సాగుచు నిక్కుచు నీల్లు చుండె నా

గ్రమముగ మధ్యకాలమునఁ • గల్మి లగ్నించిన యల్పు కై వడిన్. 28

ఉ. భృంగవరేణ్యుఁ డొక్కఁ డవివేకమునన్ మును పొక్కసారి తా

భంగము నొంది యుండుటచు • భావమునన్ దలపోసి పద్మినీ

సంగతి వీడఁజాలక విచారముతోఁ జను చుండె నొర ధా

త్రిం గన భోగ్యవస్తువిశతిన్ గల మోహమహత్వ మెట్టిదో. 29

మ. అల భూపాలక బాలరూపగుణవిద్యాభోగ సౌశీల్యముల్

దెలియన్ స్వీయమనోజ్ఞకంతరవముల్ • దీపింపఁగాఁ గృష్ణరా

యల మ్రోలన్ వివరింప వచ్చుగతి నుద్యల్లీలఁ బక్షివ్రజం

బులు వృక్షావళిఁ జేరు చుండె నిగులన్ • మొత్తంబు లై కూయుచున్.

నీ, యామినీకాంత నీలాంబరంబున సౌరు

బాలుపారు జలతారు • పూవు లనఁగ

స్వామితీక్షణతకోడి • సానఁ బెట్టింపంగ

నపుడు రాలిన సూర్యు • నలుసు లనఁగ

అంతరక్షత్రీలఁ తాంగిపాదాంభోజ

కమనీయసఖికోరఁకంబు లనఁగ

నిజనాథుఁ గని రోహిణీసతి విడచు నా

నంద్రాశ్రుబిందుబృందంబనంగ

గీ... గగనవీధుల నిర్మల కాంతు లొలయ
వెల్లివిరిసె జక్కలు వినువీధి నెల్ల
నంగభవమహానంగర రంగ మందు
దృటిత కామినీహారమా క్రికము లటుల.

31

సీ... ఆత్మీయదర్శనోత్సాహ యా కుముదినీ
కాంత కొక్కింత గిల్గింత వెట్టి
భ్రమర మంటని పూవు • పగిది నుండిన జవ్వ
నుల నవమోహ మగ్గలము సేసి
వీణావిహారవిలోలు రై చరియించు
తారుణ్యవతుల కుత్సవము గూర్చి
జారచోరాదిదుర్జనరహస్యోద్యమం
బుల కంతచాయముల్ • గలుగఁ జేసి

గీ. ప్రాద్విశాసతీహస్తదర్పణ మనంగ
సకలసజ్జనకీర్తిచంద్రిక లనంగ
నతులనిర్మలధవళదీధితులు వెలయ
శీతకిరణుడత్తటి విభాసిల్లు చుండె.

గీ. రేలు క్షణ మట్ల దంపతుల్ • ప్రీతి సలుపు
సరససల్లాపచాతుర్యగరిమ గాంచి
యుల్లములఁ గడు మెచ్చుచు • నున్నరీతి
దీపకళికలు దమ తల • లూపఁ దొడఁగె.

32

క. వీచెను జల్లని గాడ్పులు
దోచెను గమలాపుడంత • దూరుపు గొండన్
పూచిన తామరపూవులఁ
జూచుచుఁ దుష్కాదులు సేర • జంబు మృదుచున్

34

ఉ. ఈవిధిఁ దెల్లవాలుట మహీశుఁ డెఱుంగునొ లేదొ కాని యా
భూవిభుపుత్రిరూపపటమున్ దిలకింపుచు మాటిమాటికిన్
భావపరంపరల్ సెలఁగ • బంధురవర్ణనలన్ రచింపుచున్
భావజు ప్రేరణంబున మనంబున నన్య మెఱుంగఁ డత్తటిన్. ౩౬
మ. తల పంకించు నొకింత మెచ్చుఁ దన యాత్మన్ సృష్టిచిత్రంబు నీ
యలరుంబోడిని బోలు చేడెలు జగం • బం దుందురే యంచు దాఁ
దలఁచున్ సత్కవు లైన నీచెలువ సౌందర్యంబు వర్ణంపఁగాఁ
గలరే యం చెడ నెంచు ముద్దు లిడఁగా • గాంక్షించు లోలాత్ముఁ డై.
సీ. మోమును దిలకించి • మురయు చుందున్ కాని

సరసస్థలాపముల్ • సలుపు పెట్టు?

కలువతేకులఁ బోలు • గనులఁ గాంచుదుఁ గాని

నోరార ము ద్దాడ • నోచు పెట్టు?

స్తనభారమునఁ గ్రుంగు • తనువు మెచ్చుదుఁ గాని

కొఁగిట గదియింపఁ • గలుగు పెట్టు?

అతివ జవ్వనపు సోయగముఁ జూచుదుఁ గాని

పడతి సంగాతంబుఁ • బడయు పెట్టు?

తే. గీ. చిత్రపటముఁ జూచుచు నేను • జిత్రపటము

కరణి నగు చుంటిఁ గాని యీ • కలికిమిన్న

నాదు సరసఁ జేరంగ నానంద మందు

భాగ్య మది యెట్లు నాకు సంప్రాప్త మగును?

37

తే. గీ. అనుచు నొకపరి నడి పట • మనెడి తలఁపు

వీడి యేమేమి సల్లాప • మాడఁ బోవుఁ

బిడప సత్య మెఱింగి లో • వ్రేడఁ దోఁప

నితడు లెఱిగిరొ యని యటు • నిటును జూచు.

38

ఉ. ఎంతటి వానివే యొక మహీవరు సత్కవిలోక గేయు నా
యంతటివాని నీపగిది • సద్దిరై చంచలచిత్తుఁ జేసి వి
భ్రాంతి ఘటించి తౌ జగతిఁ • బంకజనేత్ర లపాంగపాళిచే
నెంతటివారి నైనను జయించెద రందురు సత్య మయ్యెఁగ్గి. 39

క. మానవకల్పిత మగు నీ
మానితపటమున నె నిల్చి • మామకమన మీ
మానిని గొనెఁ గద యొక నా
చాన సమక్షమున నెట్టి • సంతస మిడునో. 40

గీ. అనుచుఁ బరిపరిగతుల నా • యవనివిభుఁడు
చిత్తజాశుగతతికి వశీకృతుండు
గాఁగఁ గూ క్కెఱుంగక రేయి • గడపెఁ గాని
తెల్లవాఱుటయును మదిఁ • దెలియఁ డయ్యె. 41

ఆ. వె. అంత వింతగాదె • నరుణోదయమునకు
మున్నె నిద్ర లేచు • భూవిభుండు
నేడు శయనగృహము • వీడి రాఁ డేలకో
తడవు నేసెఁ బ్రొద్దు • వొడచి యున్న. 42

గీ. అనుచు సామంతనృపులు సైన్యాధిపతులు
దక్కుగలవారు లోలోనఁ • బెక్కుగతుల
నరయు చుండంగఁ దిమ్మరు • సరుగుదెంచి
యల్ల నల్లన శయనగృహంబు డాసె. 43

చ. చనువు మెయిన్ సృపాలకుని • సన్నిధి కేగిన యంతఁ బాన్పుపైఁ
గనుఁగొనెఁ జిత్రలేఖన మొకం డది చారు లొసంగి నట్టి డం
చును గటకేశపుత్ర యనుచున్ మనుజేశ్వరుఁ డాలతాంగిపై
మనసును నిల్పె నంచు క్షణమాత్రములో గ్రహించె సర్వమున్.

ఉ. ఆగతి వచ్చి చెంతఁ గల • యాసనమం దుపవిష్టుఁ డై తదీ
 మాగమనంబుఁ గాంచి హృదయస్థరహస్యము దాపఁ జూచు నా
 భోగపురందరున్ సచివముఖ్యుఁడు లేనగ వొప్ప నిట్లనున్
 దాగునె మీ కృపార్హుకడ • దాపటికం బది యేల భూవరా. 45

ఉ. ఇ ప్పడమీశుపుత్రి వరియించెదరేని శుభస్యశీఘ్ర మం
 చిప్పుడె కార్యసాధనము • నెల్ల నొనర్చెద నా నృపాలుఁడే
 తప్పక వచ్చి తాఁ దన సుతన్ దమ కీచ్చు ముదంబు దెల్పెడిన్
 గొప్పదనంబు గాదె తనకుం దమ రల్లురుగా లభింనుటల్. 46

గీ. అదియుఁ గాక మహాపాత్రు • లనెడివారు
 వీరవరులు పదార్గురు • వీనితోడఁ
 జేరి యుండిరి మనసేన • దూర మరుగు
 దించి కడు డస్సి యుండెను • ధృతి దొలంగి. 47

క. ఏవగఁ జూచిన నని కిది
 భూవర! సమయంబు గాదు • బుద్ధిఁ దలంపన్
 గావున భేదోపాయము
 చే వీని జయించు టాండ • శ్రేయం బనినన్. 48

క. ఎ ప్పగిదిఁ జెప్పుదువానీ
 వ ప్పగిది ఘటింప నేర్తు • వైనను నేడో
 యస్వాజి! సమరయత్నము
 దప్పునె? నృపుఁ డొప్పుకొనునె • తనయ నొసంగన్. 49

చ. అన విని బాపనయ్య దరహాసవిగాసము గొంత దోప భూ
 పుని గని మానవావళికి • బుద్ధిబలంబునఁ గాని కార్యముల్
 జనవర! యుండునే? యనుచు • సత్వర మచ్చొట్టు బాసి వచ్చి మం
 తనమునఁ గొంత యోచన నొనర్చి పక్షి లిఖించె నీగతిన్. 50

సీ. శ్రీమన్మహాసార్వభౌమకర్నాటరా

జ్యోధీశకృష్ణరామప్రభుండు

పదునార్వు రగు మహాపాత్రముఖ్యులకు నిం

పెసంగ లిఖించు న • దే మనంగ

మీకు కోరిన రీతి • మేటిరత్నభర

ణాంబరాదు లొసంగ • ననుమతించి

యీ బహుమానంబు • లిపు డంపు చుండె మీ

రలు పేరునకు రణరంగమునకు

తే. గీ. వచ్చి గజపతీంద్రుని బట్టి • యిచ్చు సంతఁ

దక్కుఁగల బహుమానముల్ • దప్ప కుండ

సంతసంబున మీకు నొసంగఁ గలము

వేగ మీ సెప్పినట్లు గావింపుఁ డింక.

51

తే. గీ. అనుచు బదునార్వురకు లేఖలను లిఖించి

రత్నభూషాంబరములతో • రమ్య మైన

పేటికల నుంచి గజపతి • వీటఁ దిరుగ

నంపెఁ దగువారి కొసఁగి తిమ్మయ్యమంత్రి,

52

క. పదునాఱు మందసములను

పదునార్వురు వెంటఁ గొనుచు • బాత్రులకొఱ కై

వెదకుగతి గజపతీంద్రుని

సదనముకడఁ దిరుగు చున్న • సమయము సందూ.

53

గీ. కొండ తా కటకాధీశు • గూఢచారు

వీరలను గని మది సంశయించి తమ నృ

పాలు కడకుఁ గొంపోవ నా • పార్థివుండు

గాంచె సర్వంబు నా పేటికలను దెలుచి.

54

సీ. విభ్రమాశ్చర్యముల్ • బెనగొన మమయాం
చితభూషణములు వీక్షించి యందుఁ

గల లేఖలు బరించి • కపట మెఱుఁగలేక

తగునె యింతటి కుత్సితం బటంచు

నాకు బాసట వచ్చి • నను బట్టి యాయంగ

నిశ్చయించిరె పాత్రనీచు లకట

యిట్టి స్వానిద్రోహ • మెప్పుడైన నెందైన

విని కని యుంటిమె • విశ్వ మందు

తే. గీ. కంచియే చేను మేయంగఁ • గాపి కేమి

చేయఁ గలఁడంచు మది చాలఁ • జింతఁ బూని

చేయునది లేక యెవరితోఁ • జెప్పలేక

శీఘ్రమ పలాయనం డయ్యె • క్షితివరుండు.

55

ఆ. వె. రాజు లేని యట్టి • రాజ్య మేగతి నిల్వఁ

గల దటంచు మదిని • దలఁచి యపుడె

పయన మయిరి తాము • వచ్చినదారిని

భ్రాతవరులు నితర • పార్థివులును.

56

క. ఇటుల నిరాఘాటంబుగఁ

గటకేశ్వరు పత్తనమునఁ • గర్ణాటచమూ

పటలి సొర సులభమార్గము

ఘటియిల్లె నమాత్యబుద్ధిఁకొశల్యముచే.

57

ఉ. ఎప్పటివార్త లప్పుడు గ్రహింపుచుఁ గృష్ణవిభుండు దక్షిణం

బప్పురి గందుతో వెడలి • మాతృగతంబునఁ జింతనేసె ని

ట్టి ప్పడమీశు మోసమున • నీగతి బాటగఁద్రోలు తెంతయు

గొప్పదనంబె త్రాతమునకుం దగునే భువి గుత్సితక్రియల్.

58

ఉ. కావున వానిరాజ్యమును • గ్రమ్మట వాని కొసంగు టొప్పు నం చా
విధ మెల్లఁ దిమ్మసచి • వాగ్రహిణీ వివరింప నాతఁ డో
భూవర! సర్వమున్ శుభము • పొల్పెనలార నొనర్తు నేన మో
దావహ మయ్యుడిఁ దమకు • నంచు సతండు వచించి తేనితో. 59

మ. రణరంగమున నిల్వ. నోటువడి పాఁజిం జూచు నెవ్వని నై
నను మా భూపు డెదుర్కొనం జనఁడు గా • నన్ భీతి వోనాడి మీ
కనుకూలం బగు సంధ సేసికొని రాజ్యం బెప్పు ట శ్రేయకొ
మ్మనుచుఁ బ్రతిక వ్రాసి యొక్కఁగునిచే • నం పఁ బురఁ బాటఁగాఁ.

శే. గీ. ఆతఁ డట్లాజ్ఞఁ గొని రాజహర్షస్సీమ
నిలచి కటకభూవరు సమాత్యులును హితులు
బంధుజనులును విను నట్లు • ప్రకటనంబు
పొనరిచెను దిమ్మమంత్రీశు • ముదల యనుచు.

61

ఉ. ఎల్లరు నీ సువార్త విని • యట్టి యుదారగుణాకరుం డహ
చెల్లరె యిట్టిక్షాత్రగుణ శేఖరుఁ గంటిమె యెందు నైన రం
జిల్లెడు నుల్ల మీ నృపు సుశీలముఁ జూడఁగ నంచుఁ గృష్ణభూ
వల్లభు కీర్తిచంద్రికల • వర్ధి న సేయఁగ బూని రయ్యెడఁ.

62

శే. గీ. చారముఖమున నీసమా • చారమరయు
చున్న గజవతి పిలపోయు • చుండె మదిని
నిట్టి సద్గుణోదారున • కేవిధంబు
నేఁ గృతజ్ఞతఁ జూపంగ • నేర్తు మఱియు.

క. సులభవశీకృతరాజ్యము

నిల ధార్మికబుద్ధి నే మఘోశుఁడు విడువఁన్
దలకొను నరెరే యీ రా

కులతలకుఁ బ్రశంస సేయ • గూడదె కరముఁ.

64

ఉ. చిత్రము గాదె నేను గుణశీలు రటంచును నమ్మకొన్న యీ
 పాత్రు లపాత్రు లై కుపథవర్తను లౌటయు రాజ్యలోలుడౌ
 శత్రునృపాలుఁ డీ సరణి • క్షత్రియధర్మము నెంచి కోవిద
 స్తోత్రచరిత్రుఁ డై కరుణఁ జూడఁగ నుంటయు నెంచి చూడఁగన్. 65

తే. గీ. కాన నీయుదారునకు నే • కాన్క యొసంగి

సంధి గావించుకొని సంతానంబు గండు

ననుచు నరసి యా కటకేశుఁ • డాత్మజాత

యగు తుఖారాము నర్చింప • నాత్మ నెంచి.

66

సీ తథయాప్తవర్యు నొక్కనిఁ జేరఁబిలచి యి

ట్లనియె విందువు గాదె • యానృపాలు

ఘనతరాదార్యంబు • కరుణాతరేకంబు

సదమలశీలంబు • సద్గుణంబు

క్షాత్రగుణము నెంచి • సమధిక రాజ్యంబు

హస్త గతం బైన • యట్టిదాని

తృణతుల్యముగ మది • నెంచి యీసరణి సం

ధికఁ దానె పంపె సం దేశ మహాహ

తే. గీ. ఇట్టి సార్వభౌముని నెయ్య • మెట్టు లైన

సంభవిల్లుట మన యదృష్టంబు గాదె

కాన మత్కుమారికఁ గాన్కఁ • గా నొసంగి

యల్లునిగఁ జేసికొనఁగ నే • నభిలషింతు.

67

క. శ్రీకృష్ణ దేవరాయల

కీ కోర్కె నెఱుంగఁ జేసి • యెగతి నైనన్

నీకాశల్యం బేర్పడఁ

జేకొని రమ్మా శుభంబు • శ్రీఘముగా గన్.

68

క. అని పంచిన నాతం దా

క్షణమ యిగి కృష్ణరాయనచివ్వాగని యా

ఘనమతి తిమ్మయమంత్రకి

వినిపించెన్ గజపతిండు విన్న ప మంత్రం.

69

క. తిమ్మయమంత్రయు గడుహ

ర్వమ్మున నావార్త దనదు ప్రభునకుఁ దెలుపన్

సమ్మతిఁ గొని లోచికిఁ జని

యిమ్ముగ వచియించె నతఁడు నృపునకు నంత్రం.

70

చ. నయనయుగంబు సంతసిల నాతిఁ బటంబునఁ గాంచు సంతతం

బయినను దాఁ దదీయలలితాంగి జగన్నతమోహనాకృతిన్

స్వయముగఁ జూడఁ గోరి తనభావము మంత్ర కెఱుంగఁ జేయఁది

మ్మయయు మహాప్రసాదమని యశాదలఁ దాల్చి కృతప్రయత్న డై.

ఉ. మానితభర్మచేలముల మంజులరత్నవిభూషణంబులన్

గానుకఁ బెట్టి వానిఁ గడు గౌరవమున్ బొనరించి యిట్లన్

మానరచాలనకాలి దమఁ బ్రివిభుఁ డంపిన వార్త కెంతయున్

దా ననుకూలుఁ డయ్యె నిఁకఁ దద్దయు లగ్నమునిశ్చయింపుఁడి. 72

తే. గీ. మఱియు భావికర్ణాటసామ్రాజ్యలక్ష్మి

గాఁగ నున్నట్టి మాతల్లిఁ గాంచు గోర్కి

గలుగుచున్నది కాన మీఁ క్షావిభునకుఁ

జెలిపి శుభవార్త నంపుమో ధీవరేణ్య.

73

అ. వె. మంత్ర నౌటఁ గాదు మఱియు గురుఁడ నౌటఁ

వండ్రిపోల్కిఁ గాంచు ధరణివిభుడు.

గానఁ బెండ్లికూతుఁ గాంచి రమ్మని యాజ్ఞ

మాప్రభుం డొసంగ మాన్యచరిత!

74

చ. అన విని వల్లె యంచుఁ గటఁ కాధిపమంత్రివరుండు సత్వరన్
 జని జనపాలుఁ గాంచి తన • సంతసమున్ వెలిఁ బుచ్చి యిట్లన్
 ఘనుఁడగు గృష్ణరాయజనఁ కాంతుఁడె యల్లుడుగా లభించునేన్
 • బానరగఁ బూర్వజన్మకృతఁపుణ్యఫలం బని పల్క రాదొకో. 75

ఉ. ఏ మని చెప్పవచ్చు భళిఁ రే వినుఁ డాన్యపమాళివై భవం
 బామహనీయు వత్సలత • యాకరుణార్ద్రకటాక్షవీక్షణ
 శ్రీనిళితాస్యపద్మము నఁచింపఁగఁజాల నుదారభావమున్
 ధీమహిమాతిరేకము నుఁధీజనవంద్యము నిశ్చయంబుగన్. 76

సీ. తమ యల్లుఁ డౌట యెంతయు భాగ్య మంచుఁ గ
 రాటభూపాలుఁ డానంద మంది
 యుద్వాహమునకు శుభోత్కృష్ట మైన ల
 గ్నంబు నిశ్చయము నొనర్పు డంచు
 నసమానజాంబూనఁదాభరణానూన
 గౌరవతతి నుడుంగర యొసంగి
 విబుధసమ్మతిమెయి • విపులాదరంబు గా
 వించి యావిభుఁడు నన్ • వీడుకొలిపె

ఆ వె. నట్టి యవసరమున • నవ్విభుసచివుండు
 తిమ్మయాఖ్యఁ డమలఁధీవరుండు
 గురువరుండు పెండ్లిఁకూతుఁ జూడఁగ వచ్చు
 ననిరి తావకాజ్ఞఁ యైన యెడల. 77

క. అని విన్నవింప నుత్కల
 మనుజేశుఁడు హర్షజలధిఁమగ్నాత్ముండై
 యనుమతిఁ బంపెను దిమ్మయ
 ఘనునకుఁ దనతనయఁ గాంచు • గానగు ననుచున్. 78

తే. గీ. నార్తక బంపి తేఁ దఱిగి ప్తవర్గమునకు
నాయుదంతంబు దెలుప స్వీయాత్మజుండె
సంశయవిషాదపూరితస్యాంతుఁ డగుచు
వినయ మలర నిట్లనె దన • జనకు తోడ.

79

సీ. శ్రీరస్తు తతజగజ్జేగీయమానసా

మ్రాజ్యపాలనలోల! • మాన్యశీల!
అమలగుణోపేత • యతులపూతక్షత్ర
యాన్వయోదభూత మీ • యాత్మజాత
నిష్కల్మషచరిత్ర • నిరుపమశుభగాత్ర
కోవిద స్తవనీయ • కులపవిత్ర
యగు తుఖారామక • న్యాలలామను నేడు
కరుణాతిరేకంబు • గడకుఁ ద్రోసి

తే. గీ కులవిహీనున కొకనికీ • గూర్ప నుండు
వలయుచో రత్నభూషణవారణాశ్వ
వితతి నప్పించి సంధి గావింతు గాని
చూడ నిది యేటి సంధి వసుంధరేశ!

80

క. ఎల్లరు చానీసుతుఁ డని
కొల్లలుగాఁ దెలుపు చున్న • గుణహీనుని మీ
యల్లునిగాఁ గొనెదె మహీ

వల్లభ! యీపాటి దలఁప • వలదే యనుచున్.

81

క. పరగు జనశ్రుతిచే నిజ

మరయఁగ లే కిటుల సత్కలాలంకృతునిన్

పర కాట్కులప్రసూతుని

నిరుపమసత్కియైతుని • నిందించె నొగ్గి.

82

ఆ. వె. సాగి వారి తనయుఁ సతతశుభోదయ
 సత్కులీన గుణనిఁచయనిధాన
 అమలశీల యగుచుఁ నలరు నాగాంబకు
 బలిరె యాదృశాపవాద మగునః

83

సీ. నరసింహదేవభూనాథాగ్రఃకీకళ
 త్రత్రయం బందునఁ బ్రథమభార్య
 యైన తిప్పాంబికతో నొకనాఁడు నా
 గాంబిక చతురంగ మాజి యోడి
 యాటునెలలు నిర్ణయానుసారముగఁ బే
 రునకు నాసిగఁ జరించిన కతాన
 శత్రుకాననవీతిఁ నోత్రుఁ డౌ శ్రీకృష్ణ
 రాయప్రతాపాగ్ని ప్రబలు కతన

తే. గీ. ఇట్టి సత్త్రియాన్వయుఁ నీర్వ్యచేతఁ
 జేయునది లేక యితఁడు దాసీసుతుఁ డని
 ప్రచురపటచిరి యది జలభాండమధ్య
 సతిత్తలెలబిందువు వారె వ్యాప్త మయ్యె.

84

క. అది యెఱిఁగి యుత్కళేశుం
 డెద సంశయ మింత లేక కృతనిశ్చయుఁ డై
 వదలక తను జేరి పదే
 వదె వారింపంగఁ జూచు వారల కనియెన్.

85

తే. గీ. దుర్నిరీక్ష్యప్రతాపఁ డై తోచు కృష్ణ
 రాయసార్వభాము పయి నీర్వ్యను వహించి
 నిట్టి యపవాదమును ఘటియించి రెవరొ
 బుద్ధిమంతు నీయది నమ్మఁ జూలు నెల్లు.

86

౩. గీ. మఱియు వాగ్దాన మయ్యఁ గుమారి నీయఁ
గాన నాపూన్కి కన్యధాఁ పూన కేంక
నేఁగుఁ డేది యె శ్లై న నయ్యెడిని మాట
నప్పుఁగా నొనె క్షత్రియోత్తముఁడు జగతి.

87

ఉ. బందుగు లడ్డగించిననుబత్ని య సమ్మతిఁ జూపు చున్న మీ
రందఱు నేక మై విముఖు • లైనను దొల్తన మాట యిచ్చి దా
నిం దొలగింప నొనె యననీపతి శుద్ధకులీనుఁ డంటకున్
సందియ ముండునే తిరుగఁ • బలకు నాదగు జహ్వా పౌం శిఁకన్ .88

మ. అనుచున్ సత్యపథానురక్తుఁ డయి కఃశ్యాణోద్యమోద్యుక్తుఁ డై
జననాసుం డుచితప్రయత్నముల నోజన్ సల్పు చుండంగఁ ది
మ్మన పొరోహితుఁ డంచు వేఱొకని సంరంభంబునన్ వెంటఁ దో
డ్కిని యేతెంచెను పెండ్లికూఁతుఁగను గోర్కుర మీఱ వేవేగమే

క. నచ్చిన వారిని గజపతి

హెచ్చిన గౌరవముతోడ • నెదురేగి విడం

బిచ్చి కొనితేరఁ గుశలపు

ముచ్చటలన్ జూపి సచివముఖ్యుం డనియెన్.

90

ఆ. పె. పెండ్లికూఁతుఁ గనినవిదపఁ బ్రధానంబు

సల్పుటొప్పు ననఁగ • నవిభుండు

అనుమతించి వారి • నంతఃపురమునకు

ననిపె నొక్క కోమలాంగితోడ.

91

చ. చెలియ యొకడు వారలను • జెచ్చెర నాసనముల్ గొనుం డటం

చెలమి వచించి పూచెలి యహీనమనోజ్ఞముఖేక్షణంబులన్

దలఁపు జనించెఁబో కన వృధా శ్రమ నచ్చితి రింతదూర మా

కలువలతేనిఁ గల్వలను • గాంచరొకో తమపట్టణంబునన్.

92

౧. చంద్రచింబముఁ జూచి • జలరుహంబును జూచి
 చూడంగ నేలమా • సుదతి మోము
 మృదునల్లరులఁ గని • మెఱుపుఁ దీవెలఁ గని
 కన నేల నింక మా • కలికిమేను
 శుకరవంబుల విని • పికరవంబుల విని
 విన నేల మఱల మా • వెలదిపలుకు
 సారంగములఁ గాంచి • సరసిజంబులఁ గాంచి
 కాంచ గనేల మా • కాంత కనుల

౨. గీ. సనుచుఁ దెల్పుడు లేనివర్ణనలఁ జేసి
 మెప్పు లొందఁ గవిత్వంబు • సెప్పు జాల
 నైనఁ బ్రత్యక్షముగఁ జూడ • నభిలషింతు
 లేని యిదె వచ్చుఁ చుండె మా • తేనితనయ.

93

౩. గీ. అనుచు నది యేగు నంత సర్వాంగభూష
 భూషితాంగ తుఖారామపుష్పగంధి
 యొక నభిమణి కైదండ • యొసఁగి దండ
 నడచు చుండ లజ్జాసఖ • యడరు చుండ.

94

౪. నిండు మొయిళ్లఁ బాసి యవనీస్థలిఁ జేరు మెఱుంగుఁదీవె నా
 కాండపటంబు వెల్వడి తుఖారమహేమణి తిమ్మమంత్రికి
 దండ వహించి యున్న కుహనాధరశురమాళి కల్లనక
 దండము వెట్టి నిల్చె వసుధాపతి భ్రాంతి వహించి చూడఁగన్

95

౫. ఉవిద కుచోరుభారమున • కోపక సూక్ష్మవలగ్న మెంతయు
 జవజవ లాడు చుండ వనంబును వంచి మహీశు చెంగటన్
 నవినయ మొప్ప నిల్వ నల • క్షృణులనాగుడు మోహద్వంపలన్
 ప్రవిమలకాంచనాంగి పయిఁబర్వగఁ జూచుచు మెచ్చు చాత్మలో. 96

చ కవివరు లీదృశాంగనలఁ • గాంచి యెఱుంగరు కాన నెన్నడున్
బ్రవిమలభంగిఁజెప్పరు స్వభావతరోక్తుల నైన, వానినే
కవియిటఁ బెంచి వ్రాసె నని • కల్లులు నల్కుదు రంతెకాని యీ
మువిదను గాంచుచో సతిశయోక్తు లటంచు వచింప రెవ్వరున్. 97

తే. గీ. చిత్రకారుని విద్యావిశేష మెంచి

తొలుత మెచ్చితిఁ గాని యీ • లలనఁ గాంచ

నాతఁ డంత నేర్పరుడు గా • డంచుఁ దోచె

నిట్టి సుందరు లుందురే • యెందు నైన.

98

తే. గీ. అనుచు నీ మేము తలపోసి • కొనుచు విభుఁడు

విస్మయంబునఁ బ్రకృతంబు విస్మరించి

యుంటఁ చెంగట నున్న వాల్గంటి యోర్తు

గాంచె. నాకుహనావిప్రుఁ • గాంచి కాంచి.

99

చ కరము నయంబు మీఱఁగఁ దుఃఖారమోమ • వామహస్తమున్
గరిమునఁ గీలుకొల్పి మల • కాండపటంబుఁ దొలంగఁ ద్రోసి భూ
వరుపయి శాశ్వదృగ్విజయము • పర్వగ భావపరంపరన్ హృదం
విరమునఁ దోచె నేగి లలనామ • నాతిజనాంతికంబునన్. 100

ఉ. ఆరసి నాప్రుఁ జూడ మఱి • యాతనిమోము పసందుఁ జూడ భూ

నేడగఁ దోచు గాని భరణీసురునే యగుచో విమోహదృ

గ్వాంముఁ బెండ్లికూతుపయి • బర్వగ కేయునె కృష్ణరాయఁడ

కైతవనిప్రుఁ డై మన శుభాసతి గాంచగ వచ్చె నీగతిన్. 101

ఉ. వచ్చినవాఁడు నా కపటవర్తన మెన్నఁ డెఱుంగ కుంటనో

యిచ్చపూక్షిఁ గాంచుటనె • యెంతయు లోలమనస్కుఁ డౌటనో

అచ్చులు బచ్చురాలు కడియంబును మాటొనరింపఁ జాలమిన్

ముచ్చుగనంబు జ్జలవడి • మోసము దెచ్చికొనిన్ కలంపఁగన్. 102

అ. వె. అనుచు జేటి వలుక • నాయుత్క-శాధీశు

పత్ని యితరరాణి వాసజనము

ఎంత హాంతకారుడే యామహి కాంతు

ఉనుచు గలవరంబు • నందు చుండ.

103

సీ. బంధింపు డీమహా వంచకుల డెటు బోవ

గలఁ డింక నని యొక్క • కలికి వలుక

బాధించుటే కాదు • పట్టి వధించుటే

తగు వీని నని యొక్క • తరుణి వలుక

గరుణ జూచెదవేల • కరవాల మొండుద

మ్మనుచు వేటొక్క సాహసిక వలుక

నింతయేటికి వంటయింటికుండే లేందు

బోగల్గు నని యొక్క • పొలతి వలుక

తే. గీ. ఇటుల నంతఃపురాంతరా నేకవీర

వారిరుహనేత్ర లజ్జానఃపూరితాత్మ

లగుచు దలపడిరే కాని • యావసుంధ

రేశు గుణశీలముల నేమి యెఱుంగఁగలరు.

104

తే. గీ. అంత నంతిపురిని గల్గు • మంతనములు

చేడెలాడెడి గుసగుసల్ • చెపికి సోక

దొలుత వసువు దోడ్కొని చను • చెలువచంద

మరసి తిమ్మయ్య కృష్ణరామలను గాంచి.

105

శా. ఔరా రాజపురోహితుండ నని రాజానుగ్రహప్రప్త వి

స్తారైశ్వర్యయుతుండ నందు నని స్వాంతం బందు గర్వంబుమై

ఈ రీ కై వడి రిక్తహస్తములతో • నేతేరఁగా జెల్లునే

యోనీతి నెఱవేలు ఖడ్గ మది యేదీ వివనంశాగ్ర.

106

క. చని వేగమ ఖడ్గమును

గొని రమ్మ వ్రథానమునకుఁ • గోవిదవర్మా!

జనవిభుఁడు వినినఁ గినియఁడె

చనునె ప్రభుకార్యముల నఁ గ్రహియనుచున్.

107

మ. కనుసన్నన్ నడి నేగుమం చతని నెన్నన్ దాను నత్యుగ్రుఁ డై

చనుమాడ్కిన్ నృటితోన నందఁ గల కక్ష్యద్వారమున్ గాటి యి

ల్లను నోభూపకుల! గ్రహి! మన రహస్యం బెల్ల విస్ఫుల్లమై

చనెఁ గానన్ మనలంగ గా దిచట మోసం బొను లేకున్నచోన్.

ఉ. ఇంతులు మీరు రాజు లని • యెట్లు యెఱుంగుటచే వదీయసౌ

ధాంతర మందు నొక్కమొగి! నబ్రహ్మ జూడ్కుల నిమ్ముఁజూచుచున్

స్వాంతమునందు బల్లునగునల్ బచించుట నే గ్రహించి యి

ట్లెంతయు యుక్తి జేసి నిము • నీవలకుం గొనివచ్చితిన్ నృపా. 109

మ. అటు గా కుండిన నానృపుండు కుహనాన్యాపారపారీణుఁ డై

యిటులన్ శత్రువవేషమున్ గొని యిసీ • యేషేర నొనే యటం

చటఁ దా నేమి ఘటించునో యవల నే • ననానో గదా యంచు నే

నిమిలన్ దోడ్కొని వచ్చినాఁడ మనుజుఁ డీశా! మదిన్ సైపుమా. 110

ఉ. పంచినశాస్త్రవద్విరదఁ నర్థగుణలోపమశేషాసీమలన్

మంచితనంబుచే నయిన • మాటల ిర్వుల చేత నైన న

భ్యంచితశీర్షికాముకు డొకప్పుడుఁ జేరఁగ బోఁడు సేరుచో

నెంచఁగ రాని హాని ఘటించుల్లుట నిక్కము భూవరాగ్రహి. 111

వ. అని యిట్లశేషవిశేషంబులఁ దనశేముషీమహిమచే నత్తటి

నెఱింగిన వెఱుంగెల్ల తేని కెఱింగించు చుండ నియ్యెడ.

112

ఉ. అంతఁ నదుశ్శకాధిపతి • యంతిపురన్ గల మంతనంబులన్

సాంతముగా నెఱింగి నన • స్వాంతమునందుఁ గలంత సెంది యా

యింతుల ఘోరయత్నమున • కెంతయుఁ బంతిలి కృష్ణరాయభూ
కా తునకుఁ లిఖించె నొక • కమ్మ నిజాత్మ హితముగా వడిక.

సీ. శ్రీమదశేషసచ్చిముషీగుణతేజ!

రాజాధిరాజ! ధరాబిజౌజ!

అశ్రితావనదక్ష! • యవనదుర్మదశిక్ష!

కర్ణాటరాజ్యరక్షణసుదక్ష!

మూడురాయరగండ • వై పీకోద్దండ!

భండనస్ఫురిత బాహుదండ!

అఖిలవంశితగేయ • యమలక్ష్మీనికాయ!

యిద్ధవంశోదయ! • కృష్ణరాయ

తే. గీ. అస్మదజ్ఞానసంజనితాపరాధ

మెల్ల క్షమియించి శుభలగ్న • మేర్పరించి

భద్రములు సెలువార శుభస్యశీఘ్ర

మండ్రు గాన వేరందు కల్యాణమునకు.

114

చ. అని లిఖియించి గాయలకు • సంప నతం డది ముత్రి యుగా

గనుగొని లేఖ నాతఁడును • గట్టికి భాష్యము గట్టి చుంకిలి

బొనరుప సమ్మతింతు మది • పూర్వము నుంకియు నాంప్రదాయమై

తనరుచు నుండె నంచు! ననుధాపతికిఁ లిఖియించె గ్రమ్మఱు. 115

క. అందుల కానందం బెదఁ

గ్రందుకొనన్ గృష్ణదేవరాయమహీసం

క్రందనుఁ డల్లుఁ డగుట నిజ

నందనభాగ్య మని కటకనాథుఁడు వేగన్.

116

తే. గీ. పెండ్లియత్నముల్ సలుప వేల్వేట విభూడు

నందఱకు నన్నివసులను • నప్పగింప

నధిపు నాజ్ఞ మహాళి నహించి • యద్భుతముగ
సర్వసిద్ధం బొనర్చిరి • సరగ నపుడు.

117

సీ. గాయకగాయకీ • గానమాధుర్యంబు

వీనుల విందయి • వెలయు చుండ
వివిధవర్ణాంచిత • విస్ఫుర త్కేతన

తతి నేత్రపర్వ మై • తనరు చుండ
ఘనసారమృశితా • గరుచండనోత్కర

శ్రీ ఘాణములకు సంప్రీతి గొలువ
ఏలాలవంగజా • జీలసత్తాంబూల

ములు జిహ్వా కింపు సొంపులు ఘటింప

తే. గీ. వివిధఫలపుష్పప్రత్యోభితము లైన

పెండ్లిపందిళ్ళు మేనుల • స్వేద మార్ప

గరము పంచేంద్రియాహ్లాద • కరము గాఁగ

నొప్పు చుండెను వై వాహికోత్సవంబు.

118

క. కత్తికి భాష్యము గట్టి మ

హత్తరవై భవములతోడ • హర్షం బలరక్

బిత్తిరికి దుఖారమణికి

నత్తటిఁ గటకపతి పరిణాయం బొనరించెన్.

119

* సీ. గీర్వాణనవవల్ల • కీరావకరణఁ బు

ణ్యవధూవతంసగీ • తాళిపోల్చ

* ఈ పద్యము పోడకదళపద్మబంధ సీసమగుటచే, నొకచానిలో నొకటిగా, బదునొకండు వలయము లేర్పరించి వానిని పదునాఱు భాగములుగ విభజించి గడికొక్క యక్షరముచొప్పున పెగువనుండి దిగువకును దిగువనుండి యెగువకును వ్రాసినయెడల మధ్యవలయములో 'క' అను సక్షరమును నేడవ వలయములో "వధూవరుల కైశ్వర్య చిరాయువు లబ్బుగాక" యనియు నేర్పడును.

వరాటపాటనాకర్ణసంజనితోరు

కౌతుకంబు సానాయి • గ్రాలఁ దెలువ

సూరికవిజనాళి • శోక్త న మాగధ

సంతతుల్ శశ్వద్యంశంబు నెన్న

కనదభినంద్యార్యంజనుల మమరరసాం

చిత్ర సూక్తులొలుక నాశీస్సులొప్ప

శే. గీ. రాణ దైవార మానసప్రాయులైన

యాప్తనికరోల్లసపుతీపు • లలర రమ్య

గంధ మలఘుతరా మోదంకరము నొచు

నబ్బరంబు హృత్కంజ హృద్యంబుఁ గాగ

నహహ ! యకలంకమయిన కళ్యాణ మయ్యె.

120

గీ. అంత నాలవనాఁడు భూకాంతుఁ డాత్మ

జాతకు నమూల్య రత్నభూషప్రశస్త

వస్తువాహనాందోళికప్రతతితోడ

సారెఁ బట్టంప సమిక్ష్చ • సంభ్రమమున.

121

గీ. దాసదాసీజనములు గొందఱు ప్రయాణ

కౌతుకమున నుండి వియోగంబు దలఁచి

కొందఱు తాహహీను లై • డెంద మందుఁ

గుందుచు నిటుల భాషించుకొనిరి యపుడు.

122

చ. అం విచిల్తుకోర్కెలుక • నగ్గలముం బొనరించి పోదునే

నెలకొకసారి యైన రమః మహా! నీదగు క్షేమవార్తలకో

దెలియఁగ వ్రాయు చుందువె నుదిన్ ననుష్ఠాపక ముంచుకొందువే

చెలియరొ నా కి దేటి భ్రమ • శ్రీమనంబు లెఱుంగరానివే. 123

క. అని తహతహపడు నొక బాజు

గుని దరహాసితాస్య యగుచుఁ • గూఁమిచూపులే

బెనగొనఁ గని నిజహస్తం

బును న్నచే వాని హస్తమున శపథముగాఁ.

124

చ. నెలత యొక్కట్లు వెల్కెఁ దన • నెయ్యని గొంగిలి వీడలేక య

శ్రులఁ గొనగోటఁ ముచ్చుచును • జూడ్కుల వైన్యముదోఁప నీమది

గల తెను నిక్కమేసి నను • గాంచఁగ ర మ్మెచ్చు చేని నా కి క

నెలవు ననుగ్రహించు మని • చెక్కిలి ముద్దిసి వీడ నాతని. 125

ఁ. తెమ్ముని జూడవత్తు నని • తన్ని యొక్కర్తుక, తల్లి జూడఁగాఁ

గ్రమ్మర వత్తు నంచు నొక • కానిని యిట్టుల వేఱురీతుల

దమ్ము నెఱుంగు వారలకు • నద్దయు సమ్మతి గల్గు బల్కి మో

దమ్మునఁ గొందఁ జంగన లుదారగతి జరుజేరి రయ్యిడ. 126

ఁ. నాతి యొక్క మంతనమునన్ జరిబోధితచిత్తు యు గున

వేతకుఁ బెండ్లకూతునకు • వేనలి విద్దుచు వేడ్కగొల్పు

నేతలఁ జేయుచు నయనఁసీమ దొరంగెడి బాష్ప బలము

జీతుల నొత్తుకొంచు గడు • జింతిలుచు వచియించె నీగతి. 127

సీ. మేదురామోదసమ్మిశ్రితసూనజా

తమ్ములు క్షణజీవితమ్ము లయ్యె

శ్రుతిపర్వగానవిశ్రుతి గన్న కలకంఠ

రుతజ్యంభణం బొక్క • ఋతువె యయ్యె

బరిపూర్ణయావనభాగ్యంబుతో శశి

తనరుట నెల కొక్క • దినమె యయ్యె

గనులకు మిఱుమిట్లు • గలిగించు మించుల

డంబులు జలబుద్ధుడంబు లయ్యె

గీ. నీదు జవ్వన మెల్ల నో • నీరజాక్షి
అడవి గాచిన వెన్నెల • యట్లు గాఁగ
నేటితో నీకు నూత్రేండ్లు • నిండె ననుచు
వగలఁ బొగలెద మగువ రేవగలు మిగుల.

128

గీ. భువనమోహిని వనఁ జెల్లు • పొలతి నీదు
సుందరాకారగరిమంబుఁ • జూచు భాగ్య
మింక నోచ మైతిమి గద • పంకజాక్షి
యని తుఖారాము మోము పైఁ న్యమునఁ నూచె.

129

గీ. అట్టి చూపున కాభీతహరిణనేత్ర
యొడలు జల్లనఁ జెమ్మట • లోలిఁ గ్రమ్మ
నేమె యశుభంబు వల్కెద • విట్టివేళఁ
గుండ నేల నిన్గొనిపోవ • కుందు నటవె.

130

క. అందుల కా చేటిక యనె
కుందరదన! నీవు నట్టి • గోలవుగద నీ
బండుగుల డెందమునఁ గల
సందియముం దెలిసికొనఁగఁ • జాలవు సుమ్మా.

131

క. కులహీనుని బెండిలి యయి
కులశీలగుణంబు లలరు • కోమలి యింక నీ
నలనన్ బాలను బాలిన
కులమునకుఁ గళంక మగుటకున్ సైపుదువా.

132

క. జలబుద్ధుడనిభజీవం
బుల కై తమి రేచి యశము • బూది యొనర్పన్
లలనా! తగునా? కావునఁ
గులగౌరవ మెట్లులఁ గాచి, కొందువా మఱియున్.

133

క. మానంబు కంటె నధికము

ప్రాణమె యని తలచి గౌరవము నిలువనిచో

నానెలత నాకుమారిక

గానేర దటంచు జనని • కడు వగఁ బొగులున్.

134

చ. అన విని యాపడంతి హృదయంబునఁ దల్లడ మంది నీమదిన్

ననరెద వేల యిట్టితఱి • బాష్పజలంబులఁ గ్రుమ్మరింపుచున్

ఘనునిఁ దయ్య పపూర్ణుని నఖండయశున్ జగదేకసార్వభౌ

ముని దమ యల్లుగాఁగొనుట • పుణ్య మటంచుఁ దలంతురేగదా!

గీ॥ జనకురాజ్యంబు దక్కెను • సమరభూమి

నతులసంఖ్యాకజనసంక్షయంబు దప్పె

నేను కులహీన నయిన నయ్యెదను గాక

స్వాంత మం దేటికే యంత • చింత కాంత?

136

న. అని వచియి పుచున్న తఱి దుఖారమమి నిజజననియుఁ

దక్కుంగల నొంభవశ్రేణియు మఱికింబోలు పుణ్యాంగనలును నయ్యెడ

కేఱించి కూర్తుఁ గొగిలించుకొని, సంతకబాష్పధారాకలితకపోలయుగళ

యు కరము దురపిల్లుచు దురంత చింతార్ణవనిమగ్న స్వాంతయైన

రాజనూతికు సంతఃపురకాంతలలోఁ గొద జీట్టులని.

137

సీ. అల్లారుముద్దుగా • నాబాల్య మం దుండి

కని పెంచి పిదప నొక్కనికి నొసఁగి

ప్రాప్తయశావన యైనఁ • బదపడి యత్తవా

రింటికే బంపుచో • హృదయసీమఁ

గల వియోగాగ్నికే • గ్రాగి చింతావార్ధి

మునిఁగి కుందుదు రెట్టి • పురుషులైన

తాతిగుండె గలట్టి • నాతులైనను వారిఁ

గనువారలకును దుఃఖంబు వొడము

గీ॥ సహజ మియ్యది భువి గల • సకలజనుల
కిదియె కడుపు తీపి యనంగ • నెన్నఁబడును
ఇద్ది బిడ్డలఁ గనువారి • కెల్లరకును
దెలియుఁ గాని యితరులకు • దెలియఁబడదు

138

గీ. అయినఁ గర మిట్లు వాపోన • నగునె మీకు
మీరు వచ్చినరీతి నీ • మెలతగూడ
నేఁగు చున్నది యత్తవా • రింటి కిపుడు
ఆడుబిడ్డల కిది విధి • యగు గదమ్మ.

139

గీ. అవధరింపుము మీపట్టి • యతులసుఖము
నందుచో నందు మీకు నానంద మొదవుఁ
గప్పగతి నున్న నెపుడు దుఃఖంబుఁ గూర్చు
గాని మీబాల సుఖలీలఁ • గడుపఁ గలదు.

140

పి. పుట్టెను రాజవంశమునఁ • బుణ్యవంశంబున భాగ్యరాశి యై
పట్టుదేవి నాఁ బరగ • బంధురవిక్రము సార్వభౌముఁ జే
పట్టెను గీర్తిచంద్రికలు • పర్వ సుమంగలి యై కరంబు మీ
పట్టి సుఖంప గల్గు మదిఁ • బాయును వ్యర్థవిచార మమ్మరో. 141

క. అనవుం డింకొక చెలి యి
ట్లనె నాతఁడు చక్రవర్తి • యని సంతసమున్
గొనఁ జాలదు కులహీనుఁడు
తన తనయకు భర్త యగుటఁ • దద్దయు వగచున్.

142

గీ. తల్లిమాత్రమే గాదు సోదరుఁడు దక్కు
గల్గు రాజబంధువులు నీ • కార్యమునకు
బిట్లు శంకింపు చుండు • విమలవంశ
మునకుఁ గల్గె గళంక మం • చనిశ మతివ!

143

ఉ. నావుడు రాజమాత నయఁ నంబుల నశ్రులు గోట మీటుచు
భావిసుఖానుభూతి గను • భాగ్యము మానుత నోచ దయ్యె నిం
కేవిధి జీవితాశ వహిఁయించును దుష్కులుఁ బెండ్లియాడి యీ
పావనవంశజాత యని పల్కెను లో ల్లఱగంగ నేడ్చుచు. 144

గీ. అంతలో లగ్న మాసన్న • మయ్యె నని పు
రోహితుఁడు దెల్పు సముచితఁవాహనముల
శకటముల నధిరోహించి • సకలభృత్య
తతి ప్రయాణసన్నాహతఁత్పరత నుండె. 145

నీ. కన్నవానిని వీడి • యెన్నఁ డెఱుంగమి
దోచు చున్న వియోగఁదుఃఖ మొకటి
దాసి వల్కిన ఘోరఁతరవాక్యసరణిచే
దోరమై యుబికెడి • దుఃఖ మొకటి
జననియె తనమృతి • కనుమతింపఁగ నింకఁ
దోడు నాకెవరను • దుఃఖ మొకటి
ఇహసుఖంబుల నెల్ల • నెడఁబాసి యసువులఁ
దొరఁ గు టె ట్లని మించు • దుఃఖ మొకటి

గీ. ఇన్ని దుఃఖంబు లేక మై • యిగురుబోడి
స్వాంత మెల్లను దల్లడఁ • మందఁ జేయ
నెలత కపుడు కన్నీరు మున్నీరు గాఁగఁ
జెట్టు విడచిన లతవోలె • క్షీణిని బడియె. 146

గీ. ఈ రహస్య మెఱుంగని • వార లగుటఁ
గొంద తా యింతి కేల్వట్టి • కోమలాంగి
సార్వభౌము నర్థాంగి వై • సకలసిరుల
నందఁ బోవు నీ వీ రీతిఁ • గుండ నగునె! 147

క. అని లేవఁదీసి జననీ

జనకులకుఁ మ్రొక్కఁజేసి • సవినయమున నా
వనితను నందల మెక్కిం

చిన నెల్లరుఁ బయన మయిరి • శ్రీఘము గాఁగఁ.

148

అ. వె. చూపు మేరవఱకుఁ జూచుచుఁ దలినండు

లా_ప్తబంధు జనము • లార్తి సెంది

చేరఁ జనిరి తమ తుఁఖారాము గుణముల

నరసికొనుచు నిజగృహముల కప్పుడు.

149

వ. రుచీ దేవి యనునామాంశరంబునఁ బరగినతుఖారామసతీవతంసమధిరో

హించియున్న యందలంబును దక్కుంగల పరిచారికాబృందంబును

శ్రీకృష్ణదేవరాయశిబిరంబుసేరం జనుచించిన నంతకుమున్న ప్రయా

ణోన్ముఖం బై యున్న తచ్చిబిరంబును దోడ్తోనఁ గదలి కతివయ

ప్రయాణంబుల నిజరాజధానియయిన విజయనగరంబు సేరిరి. అంత—

నీ. పొరు ల త్తటి మోదఃభరితు లై యొనరించు

జయజయధ్వను లజఃప్రమును వెలసె

సాధాగ్రముల నున్న • జలజపాణులహస్త

వితతినుండి ప్రసూనఃవృష్టి గురిసె

ననుపమోత్సాహసంఃజనితకారణము లై

వివిధతూర్యరవము • వెల్లివిరిసె

గేళిమై విజయోత్సఃవాలోకనాగత

జనతతికలకలఃనినద మొలసె

శ. గీ. బురము నలుదెసల్ శృంగారఃభరిత మగుచుఁ

గనుల పండువు గాఁగ నా • క్షౌవరుండు

గజవరారోహణుం డయి • నిజపురప్ర

వేశ మొనరింపు చుండిన • వేశయందు.

151

సీ. ఈరీతి సాళువఁ నారసింహుని గోర్కిఁ

దనియించె ఘనదుర్గఁతతి జయించె

సంగరావని శత్రుఁసమితి ను క్కడగించెఁ

బ్రథితవిక్రమచరిత్రమున మించె

దశదిశావళి నంచిఁతయశంబు వెలయించె

విచితరవిజయలక్ష్మిని గడించె

సింహఁచలాదిసుఁక్షేత్రముల్ దర్శించె

గాఁ గోరుకొనిన సుం,దరిని గాంచె

గీ. సత్కవీశ్వరబృందంబు • సత్కరించె

శూరులైన సేనానుల • గారవించె

రమ్యతిరక్తీర్తిశాలి యా • రాజమౌళి

సూరిహృత్పయోరుహపేళి • సుగుణపాళి

152

ఇది

గద్య:—శ్రీవిరాడ్విశ్వకర్మ వంశసంజాత, శ్రీరామచంద్రయదుగ్ధపయోధి

సుధాకరాంగిరసగోత్రపవిత్ర, గంగయాచార్యపుత్ర,

సుబ్బమాంబాగర్భకుక్షిముక్తాఫల, శ్రీశ్యామలాంబ

పాదారవింశమకరందాస్వాదసానంహృదయేం

దిందిర, వీరబ్రహ్మహ్వయ ప్రణీతం

బైన 'తుఖారామ్' నామక

ప్రబంధము నందలి

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

తుభారామే.

తృతీయాశ్వాసము.

గీ. అంత నొక సుముహూర్తంబు • నందు మనుజు

విభుఁడు నూర్చు వధూసమా • వేశమునకు

నుల్ల మందున నువ్విళు • లూరు చుండి

యా రుచీదేవిఁ గై సేయ • నాజ్ఞ యొసఁగ

సీ. పూర్వేందునందుఁ బెం • పొందు కందువునాఁగ

మొగమునఁ గస్తూరి • బొట్టు వెట్టి

మించుతక్కుల నీను • మెఱు పట్ల మైజిగి

వెలువరించు జలుగు • వలువ గట్టి

లోక్త కనవమోహ • నాకారమున కొప్ప

లలితభూషలచే న • లంకరించి

గమగమవలచు సు • గంధతైలాళి చే

నళికుంతలముల వే • నలి ఘటించి

గీ. పునుగు జవ్వాజి యత్తరు • పూత లలఁది

కాంచువారల మేనులు • గగురువొడవఁ

బంచబాణుని యాటవ • బాణ మనఁగఁ

జెలువ లాపూవుబోఁడిఁ గై • సేసి రపుడు.

గీ. సహజసౌందర్యమొందు లేజన్వనం బా
కండు నునుసిగ్గు వే తొండు • గలిగి నిగుల
నా రుచీదేవి నూత్నసోయగము దాల్చి
యతనుసామ్రాజ్యలక్ష్మి నా • నలరె గరము.

3

గీ. అట్టి సంతోషసమయ మం • దాత్మజనని
బోధ యొక్కింత మఱచి యా • పూవుబోడి
రమ్యశృంగారభావతరంగ రాజ
యుల్లమునఁ బొంగి పొరల నా • యువతి యొప్పె.

గీ. అంతలో గుండె తటతట • లాడ సాగె
సుదతి కాపాదమస్తకం • బొదవె స్వేద
మపుడు ధూమకేతువు నా దయావిహీన
యైన పూర్వోక్తదాసి ప్రత్యక్ష మయ్యె.

5

గీ. వచ్చి యేకాంతమునకు నావనజముఖిని
బిలచి యిట్లని పలికె నో • కులపవిత్ర!
లెలిసె గాదె మీవాది యుద్దేశ మెల్ల
నీదు కులగౌరవం జెల్లు • నిలిపికొనెదా.

శా. నిజబాహుబలగర్వసంభవమదాం, నీభూతచేతస్కుఁ డై
గజవశ్యన్వయనీరఁ కరమహాగాంభీర్యహస్తీంద్రుఁ డై
సాజనస్త్వభవజ్జగద్ధివయశో, వ్యత్యాసంబుదుం డై త్వదీ
యజనశ్రేణీఁ బరాధవించిన యశండా భక్తి నీ కంగనా?

7

చ. అల దమయంతిచందమున • నందము చందము గాంచి డెందముం
దల వంచిలే యతని • నల్ల శకుంతల నీల ముగ్ధ నై
వలచి మంతనంబున సె, బాస వలంతి వలంతి దాని కై
కలత వహింతు వేల జగదాని నామనవి గ్రహింపుమా.

8

చ. మగఁడు మగం డఁటన్న యభిమానము మానుము మానసంబునన్
 మగఁ డెటు లౌను నీ గురుజనమ్ముల నిమ్ముల నమ్మ! సమ్మతిం
 వఁగ నొనరించి నీకరము • నట్టనె? యిట్టి కళంకుఁ డేడ? నీ
 యగణితవంశ మేడ? మగువా! గగవా తగువారు నవ్వరా. 9

చ. చలము వహించు మమ్మ యిద • సాయకమున్ గొనుమమ్మనీవు రా
 కులతిలకంబు వమ్మ మది • కొంకును జంకును బూన కమ్మ చం
 చలతరజీవితార్థ మయి • శాశ్వతకీర్తిని వమ్మునేసి స
 త్కులమునకున్ గళంకమును • గూర్తువటమ్మ వినీలకుంతలా. 10

గీ. వంచకుం డైన యీన్యపావరు నధింప
 యత్న మొనరించి నీసోదరాది ముఖ్య
 జనులు విఫలమనోరథస్వాంతు లైరి
 దాని నీ విష్ణు వీర్చి సంద్యశముఁ గొనుము. 11

క. రాజానన! నీ వొక స
 ద్రాజకులాభరణనువుఁ గదా యోత్రంబున్
 యోజించుకొని యశశ్రీ
 రాజిల భువి వెలయు మమ్మ • రాజకుమారీ! 12

ఉ. ఆర్తిని జెంద కమ్మ మది • నైహికసౌఖ్యము లెంచ కమ్మ స
 స్కీర్తి గడింపు మమ్మ భువి • దేహము బుద్బుదతుల్య మమ్మ స
 ద్వర్తన మింత లేక మిము వంచన నేసెఁ గ డమ్మ యీమహీ
 భర్త వధించుటే సకలబంధుహిత బగు నమ్మ నావుడున్. 13

క. కులవంతుఁడౌ కులహీనుఁడౌ
 తలిదండ్రులు గూర్చి నట్టి • ధవుఁడు గడే నీ
 పలుకుల కేమందును ని
 శ్చలమతి బోధించె దిట్లు • చనునే యనఁగన్. 14

గీ. నాదు బోధ గా దిది తల్లి! • నీదు సోద

రాదిగురుజనంబుల బోధ • యతివ! మనుజు

వరుఁడు మోహంధుఁ డై యున్న • తరుణ మరసి

యీకృపాని చేఁ గొని వధిఁయింపు మమ్ము.

15

మ. అనినన్ విభ్రమచిత్త మై యకట కఃఖాటాంధరాజ్యేశుఁ బా

యసి తేజోబుజే హృ ముష్కవత్తురుఁ య్కారణ్యాదావానలున్

ఘనసాదోంకుపటో వందనయనఁ • గాంధీ సృ సస్మద్ధవున్

మనుమన్ గారణ మీది యేన మరణోంకున్ బంధుప్రీత్యర్థ మై. 16

ఆ. వె. అనిన దాసి మఱల • ననియె నద్దానిచే

నేమి లాభ మమ్ము • నృపుఁడు మగిడి

దాడి వెడలి యాజి • నోడించి మీవారి

రాజ్య మెల్లఁ గొనఁడె • రమణి! యనుచు.

71

క. జవజవ మను నొక ఖడ్గము

నువిద వలగ్నంబు చుట్టు • నొడ్డాణ మటుల్

సవరించి పైటచే మెల

కువగాఁ గనఁబడక యుండ • గుప్తము సేసెన్.

18

ఉ. అట్టికొండ గొండ క్షమముఖ • లయ్యడికుం జనుదించి కంటివే

చిట్టిజ నాశుగంబులకుఁ • న్ని- సృపాలుఁడు స్పృశ్మ- గాన మీ

బిట్టిఁ దోడి • ఁ డినుచు • వేడ్కిమెయిన్ శయనగృహంబునం

దట్టియజాంబీ దోడొక్క-నిద్రఁ జుంబునఁ దప్ప నృపుండు మెచ్చఁగన్.

మ. సకిలోక్త్యనలనాభి నాశివమహిమఁ చద్రత్నరమ్యప్రభా

త్మికసీరాంజనపాదపద్మః డిగు నీ • బృకాంతఁ డెంతేని తా

నకసందర్శనమాప్రమోహవివశఃస్వాంతంబుచే రాకుమా

రికిన్ స్పృశ్మ-కాంతికి యేలుకొనుమా • వ్రీడాసతిన్ వీడుమా.

మ. అని యొక్కొక్క నెపంబు సెప్పి వడియ • య్యంభోజపత్రేక్షణల్
చన నచ్చోటును బాసి, హర్షపులకాంఛద్దేహుడై వేడ్కతో
గని డాయం జనుడెంచుచున్న ధరశీకాంతుక్ విలొకించి మిం
చిన ప్రేడాభయశోకసంశయములన్ • జేసంబు గంపింపఁగన్.

క. కడు వడిని లేచి నిలువం

✓ బడ నుల్కాపాత మటులఁ • బృథ్వి మ్రోలన్
పడతి మొల నున్న ఖడ్గము
పుడమిన్ బడె ఘల్లు మనెడి • మ్రోత జనింపన్.

22

క. ధర నాగతిఁ బడి యుండిన

కరవాలముఁ గాంచి మనుజుఁకాంతుఁడు గడుఁ ద
త్తరపాటు గదురఁ గారణ
మరయుచు నచ్చోటు వాసి • యాత్మగతమునన్.

23

సీ. తరుణి కేళీగృహంఁతరమున కిటు ఖడ్గ

ధారిణి యై చనుదేర నేల?

సరస సంభాషణఁసరణిఁ జూపక తలొ

దరి మానముద్రను • దాల్చి నేల?

పూర్వేందుబింబంబుఁ • బురశించు వదనంబు

కాంతిహీనం బయి • క్రాల నేల?

నిశ్చేతువుగ నవనిం బడి దుఃఖాత్మ

యగుచు నింతగ వగఁ • బొగల నేల ?

గీ॥ తెలిసెఁ బో తమ్ము కపటవృత్తిని జయించి

పురము నాక్రమించుకొనంగఁ • బూనితి మని

పట్టి నొసఁగి సంధికి నొడంబటచి యిటులఁ

దరుణమున వధింపం జేయఁ • దలచి రొక్కొ.

24

వ. ఇట్టి బూత్కారపరిణయం బనర్థదాయకంబ యని యానతీమ
ని దోషి యనికాని నిర్దోషి యనికాని నిర్దేశింపక గజపతీంద్రుఁ డంజన
పరివారసమేతంబుగ మగిడి నామగునను జనకగృహంబున త్తణంబవిడిచి
రాఁదనభృత్యులకు నియోగించిన వారును బ్రయాణసన్నద్ధులై కటకపురి
చేటిజనంబు చేష్టలందక్కి భూతలపతిత యై యున్న యయ్యన్నులనున్నను
గ్రన్న సబాదివితేచ్చి యందలంబున బ్రవేశపెట్ట నెల్లరును బురంబు వెలువడి
యొక్కముహూర్తమాత్రంబున నిబిడారణ్యమార్గబులం బట్టి యేగు
చుంసిరంతఁ గొంతవడికి స్మృతి వచ్చి దురంతచింతాక్రాంతచిత్త యై యు
న్నయక్కాంతాతిలకంబు నిజాంతరంగంబున నిట్లు వాపోవం దొడంగె.

సీ. పాపంబు దాగునా • నాపాపఫలరాశి

పక్వ మై యిరీతిఁ • బండ నకట

చేసినవారికిఁ • జేసినంత యనుభ

వింపక తప్పనా • విశ్వ మందు

రాజపుత్రిక నయి • రారాజపత్ని నై

తుద కిట్లు దుఃఖాబ్ధిఁ • దోఁగ వలసె

ప్రాణేశు వధియింపఁ • బాల్పడె దుష్కర్ము

రా లను నవకీర్తి • నంద నయ్యె

గీ. ఏము నుడివిన గతి వధియింప నైతి

వనుచు దూరు నాపుల కడ • కరుగు పెట్లు

ఇటులఁ బుట్టిల్లు మెట్టిన యిల్లు గాక

రెంటికిని శెడ్డ రేనడ • రీతి నైతి.

మ. పతిఁ జంపన్ దొరకొన్న దుర్భరమహాపాపాత్మురా లంచు భూ
పతి యోజంపక దుష్టశిక్షణ మొనర్పం జాలియు నత్కృపా

మతి నిం తేనియు గాసి నేయఁగఁ దలంపం చోక మచ్చేటికా
తతితో జన్మగృహంబు నేరుఁడనుచుకా చాఁ బంపు చున్నా డనఁజో.
సీ. సురుచిరదివ్యసుందరవిగ్రహము నైనఁ

27

గఱపుదీరఁగ నింత • కాంచ నైతి

నీధార్త్య మెల్ల దుఃరోప్పిధిత యై దాసి

చేసె నటంచు వఃచింప నైతి

నీ పాదమాస యేఃపాప మెఱుంగ నన్

క్షమియింపు మని మ్రొక్కఁ • జాల నైతి

నింతటి కరుణార్ద్రహృదయుఁ డటంచు నా

బుద్ధి నింతయుఁ దలఁపోయ నైతి

ఆ. వె. సద్యశంబు మీఱ • సర్వసర్వంసహ

చక్ర మేలఁ జాలు • సార్వభౌము

కాంత నయ్యుఁ బూర్వకర్మవశంబున

దిక్కులేని పగిది • దీన నైతి.

28

ఉ. ఎంతటి ప్రేమయో హృదయ • మెంతటి ధర్మగుణైకపూర్ణమో

యెంతటి సప్రసన్నులయో • మెంతటి మోహపరత్వమో మో

కాంతుఁ డొకింతయేని నను • గాసి నొనర్చక పంపు నాదా దు

శ్చింతనముగ్గ గ్రహించియు నిఃసీ! యిక నాబ్రదు కేల కాల్పనా? 29

సీ. సత్కళానిధివి యఃస్థా న్న తాపనా

ధం బంచు క్షమియింపఁ • దలఁపలేవో

సరసజ్ఞఁడవు ప్రపంచజ్ఞాన మెఱుంగని

వసికూనయని జాలి • వడయలేవో

ఎవ్వరు సంధించి • రేటి కీకరవాల

మని ముఖాముఖిని న • న్నడుగలేవో

ఇంతటి దారుణకృత్య మీయింతి గా

వించునా యనుచు భావింప లేవో

గీ. అక్కటా విధి బలవంతుఁ • డౌ కతాన

నిట్టిపాటు ఘటిల్లె నీ వే మొనర్తు

కాక యుండిన సత్కృపాకలితమతివి

ఆదరింపవో మన్నించి • యబల ననుచు.

30

క. అని పరిపరైఱఁగుల నా

వనజాక్షి దురంతదుఃఖ వననిధిలోనన్

మునుఁగుచు వగచుచు నాకా

ననమునఁ బడి చనుచుఁ దనమనంబున మగుడన్.

31

నీ. దట్ట మా పొదలఁ గన్పట్టు మిణుంగురు

వెలుఁగులు కొఱవల విధముగాఁగ

బోయవాం డ్రొనరించు • మూల్గులు విత్రబాం

ధవతతిరోదనధ్వనులు గాఁగఁ

గునుకుచుండిన ఘోరవనసత్వముల గుఱ

కలు సృగాలారావకరణి గాఁగఁ

దా నధిరోహించి • తరలు చుండిన యంద

లంబు శవార్హ కావ్యంబు గాఁగఁ

తే. గీ. దన ప్రయాణంబు జీవితాంప్రయాణ

ముగను గమ్యస్థలి శ్మశానముగను దలఁచి

భూరిదుఃఖప్రవాహంబు • పొంగి పోరల

వగలఁ బొగులుచుఁ జనుచుండె • మగువ యంత.

32

తే. గీ. అతిర దుర్భరతరదైన • మరసి కరము

చింతచేఁ బరస్పరమును • జెప్పికొనెడి

పలుకులం బోలె భూరుహా ప్రతతి నున్న
పక్షికులముల కలకలు ధ్వనులు సెలగె.

33

గీ. కనికరము గొల్పు నాసాధ్యి • చరితమెల్ల
నరసి దుఃఖిత యగుచు నీహారబిందు
కైతవంబుచేత బ్రకృతి కాంత కరము
ముత్యముల బోలు కన్నీటి బొట్లు విడిచె.

34

గీ. కర్మవశమున గలిగెడి • కష్టసమితి
కర్మవక్య మా నవల నీ • కరణి దొలగె
ననుచు దెల్పు చందమున గాఢాంధకార
మల్ల దొలగె దిక్కులు తెల్వి • నందఁ గలిగె.

35

ఆ. వె. అంత దుఃఖభార • మపన మించుకొని యా
తరుణి తనదు మదిని • ధైర్య మూని
పతికి గాని యట్టి • పడతికి గౌరవ
మెట్టు నిలచు పుట్టి నింట నైన.

36

సీ. పతిపద సేవాభిరతియె సద్గతికి సా
ధనము గా కై హిక ధన మ దేల
నాఘ నామోచ్చారణమె మానవతికి బె
వనము గా కితరజీవనము లేల
ధవు నాదరము గొన్న • తరుణిశీలమె సగౌ
రవము గా కొరుల గా రవము లేల
విభుసన్నిధానమె వెలదికి దివ్యమం
దిరము గా కన్యమం దిరము లేల

గీ. కాన హృత్స్యమ మన్మతో కాంతు నిలిపి
సేవ సేయుచు జీవిత శేష మిందె

కడపుదానఁ దత్కరుణంబు • వడయుటొండ
మడియుటొండ గావలయునీ • యడవిలోన.

37

సీ. అని నిశ్చయించి వాహకుల • నిర్వృగఁ జేసి
తత్ర దేశం బాత్మధవుని రాజ్య
సీమలోని దటంచుఁ • జెప్పఁగా హర్షించి
యింక నొక్క యడుగైన • నేగ మనుచు
చినగొల్లపల్లె నాఁ • జెలువొందు న య్యెడ
వాసయోగ్యము లైన • భవనములను
పరిచారికాళికిఁ • బటకుటీరములను
నిర్మింపఁగాఁ జేసి • నిలచి యందు

గీ. తరుతటాకవావీకూపతతుల మిగుల
సత్రశాలల వెలయించి • సమధికముగఁ
బురముఁ బెం పొందఁ జేసి యెల్లరును దన్ను
వరదరాజేశ్వరి యనంగ , వరలు చుండ.

38

గీ. పరిసరంబునఁ గల జానపదుల కెల్ల
విపులముగ భృతి నిచ్చు లభించు చుంట
వేనవేలుగ వచ్చి యందే నివాస
గృహములను గట్టుకొని వసియించి రెలమి.

39

ఉ. సేదలు నంగహీనులును • చిన్నలు బెద్దలు నెల్లవారు నా
మోద మెలర్చ సూపఘృతభోజ్యతతిఁ బరితృప్తి నొంది యీ
మేదిని నన్నపూర్ణయ సమీ యిటు వచ్చి కృపాంతరంగ మై
మేదుర ధర్మకార్యము లమెయగతిఁ జరిగించు నద్దిరే.

40

అ. నె. ధరకు వచ్చి నట్టి • ధనలక్ష్మీ యపరావ
తార మొక్క లేక • వారణాసి

పురిని వెలయు నన్నఁ పూర్ణయొ గా కున్న
నిట్టి ధర్మపరతఁ యెట్లు గలుగు.

41

సీ. పూజార్థ సుమహాలములె గాని యారామ
నమితి వే తొక పుష్పజాతి లేదు
కాషాయవస్త్రముల్ గట్టుదురే కాని
కాంచనాంబరములఁ గట్ట రొకరు
అమలకీర్తయె గాని యాయింతి పావనా
కారంబు గాంచిన వారు లేరు
ఏదేశమో మఱి యేసార్వభౌముని
దేవేరియో యింత తెలియఁ బడదు

సీ. అనుచు జను లెన్ను చుండ నా యమలశీల
భర్తృపదపంకజార్పితస్వాంతభృంగ
యగుచుఁ దన్నామసంస్మరణాభిరతియె
తనకు నిత్యవ్రతంబుగాఁ దనరు చుండె.

42

గీ. పరదరాజమ్మ కీర్తి దిగ్భ్రాత మందు
విస్తరిల్లిన కొలఁది నా వీడు పెరిగె
గాని సేద్యానుకూలంబు లైన నీటి
వసతు లింతయు లేకున్కి బాధ గలిగె.

43

గీ. వాగులై పారుచును బ్రతి వత్సరంబు
గురియు వర్షంబు వృద్ధి మై యరుగు చుంట
నరసి యాయమ్మ గొప్ప జిఁగాశయమును
గరుణ నయ్యెడ నిర్మింపఁగాఁ దలంచె.

44

సీ. ఆపురాంతిక మందు నత్యున్నతంబు లై
వలయాకృతిని మూఁడు వైపులందుఁ

గలవు కొండలు నాలుగవనైపు మూయుంపఁ

గొన్ని యోజనముల , కొలది గలిగి

సంద్రంబు బోలు కాసార మేర్పడు నని

వేనవేల్ ప్రజల రావింపఁ జేసి

కట్టించె నొకపెద్ద , కట్ట యంతట గిరి

శ్రేణి వర్షించి యా , చెరువు నిండఁ

గీ. గాని సేతువు నూతన , మైన దగుటఁ

దమప్రయత్న మెంతయును వ్యర్థంబు గాఁగ

గండ్లి వడి నీరు ప్రవహింపు , చుండ్లి యొక్క

క్షణము లోపల నొక పెద్ద , కాల్య యయ్యె.

45

సీ. మన కద్భ్రష్టంబు లే , కుని కిట్టు లయ్యెనా

యమ్మ యేమి యొనర్చు , ననెడివారు

నరబలి గోచుచున్నది యేమొ గంగాభ

వాని యంచుఁ గరంబు , వలుకువారు

ధనరాశి గ్రుమ్మరించుచుగాని నరబలి

యెటు లీయఁ గలదని , యెంచువారు

ఆస లెల్లను వ్యర్థ , మయ్యెఁ గదా యంచు

వేమారు నిట్టూర్పు , విడచువారు

గీ. నగుచు దురపిల్లు చుండిన , యవసరమున

వృద్ధురా లొకొర్తుక శివ , మెత్తి నట్లు

గంతు లిడుచు నేతెంచి యీ , గండ్లి నేఁదు

బలి యొసంగ కుండిన గట్టు వడదు నిజము.

46

క॥ చినకంబఁదు పెదకంబం

డను నిరువురు గలరు తనయు , లమ్మా! వారల్

చని గంగకు బలి యై ట్లో

చీని గీర్థిశరీరములను • నిలుపుదు రెలమిన్

47

ఉ. ఎండలు విన్న పెద్దలు ను • డెండలు భోగులు భోగు లేని రా

యందలు యూదు లేని గలదా! మరణంబు మహావనాంతరం

మరణం గానినకా పులకమునా యని తాశ్వతమైన సద్యశం

బంధువుల మే నొకట • వర్షణము బొనసంప గాఁ దగున్.

48

సీ. కావున నాసుతుల్ • గంగమ్మ కర్పణం

బొదురు వరదరాజమ్మ తల్లి!

అజ్ఞ యిమ్మా యని • యట మఱి నిర్భక

కొడుకులతో గండ్లి • కడకు వచ్చి

కై కొను మమ్మ గంఁగాభవానీ! యంచు

నొడలు మఱచి గంతు • లిడుచు నుండ

తప్పెటల్ మ్రోవ నా • తనయు లిర్వురు నొక్క

యడటున నాప్రవాహమునఁ బడిరి

గీ. జనము లెల్ల మహాదేవ • శంభో యనుచు

మట్టి వై చిరి గండ్లియు • గట్టు వడియె

నాట నుండియు వారల • నామ మూని

చెరువు నాయూగు కంబోభ్యు • జెలఁగు చుండె.

49

గీ. మూషభ క్తి నైనను దేహములను విడువ

వల ద టంచు రుచీదేవి • వార్తఁ బంపె

గాని యంతకు మున్నె యక్కార్య మెల్లఁ

దీరి పోయె నం చావలఁ • డెలిసికొనియె.

50

శా. అంశ గోట్లకొలందిగా జనుల కశ్యంతానురాగంబుతో

సంతోషంబు ఘటిల్లఁ బెక్కుదినముల్ • సంతర్పణల్ నేసి యా

కాంతాత్మము భక్తపూర్వకముగాఁ • గానానీమక మనః

కాంతాభ్యుక్త దగ్ధ తాతేశాసనము నొక్క • దుండె సంద్రాశ్రియః. 51

గీ. అందు శ్రీకృష్ణదేవరా•యాంఘ్రియుగళ

సతతసేవాపరాత్మ యశా • సాధ్య యొకతె

భగవదర్పితముగ నిజస్వామి కాయ

రున్నతులు గల్గ వెలయునచె • నుచ్చి దీని.

52

వ. అని లిఖింపఁ దలయిఁ గాని, తిచ్చాననంబునం దై నను
నిజాహ్వాయంబు బహ్నితంబు గాఁ య్య. ఇట్లు మానినీవతింస మైన
తుభారమహేమణీయాత్మయపరిచారకాశ్రేణితో గామాయాంబరధారణీయై
యాబాల్యాభ్యాసిజచిత్రకళాకళలంబున నిజనామ మనోహరాకారంబు
కరంబు ననురాగంబు మెయి పెక్కుతుల లిఖింపఁచు దత్పాదసంక
ర్పిత చిత్తభృంగ యై దినంబులు గడచి మండ నంబు నొక్కనాఁడు. 53

శా. చేరెన్ వీరభటవజ్రంబు గొలుచున్ • శ్రీకృష్ణరాయ మును

ర్వార వ్యాఘ్రపితానమున్ నునది భుజ్జల గామియయి

నారాచంబుల భల్లుకాటిమ్మగి నొకానంబు నొకానొకానొక

భూరారణ్యము చాటి నేడు కల మాంక్షా పాద పద్మకాంత. 54

క కంబాల చెటువు నాఁ దగి

యంబుధిఁ బోలిన జలాశ • యంబును దత్తీ

రంబునఁ గల శాసనలే

భ్యంబును గని కృష్ణరాయ • శ్రీకృష్ణముఖాన్.

55

సీ. సాగరతుల్యకా•సారంబు మద్రదాజ్య

సీమ నిల్పిన పుణ్యశీల యెవరొ

ఈ యూషరక్షేత్ర • మిట్లు సస్యాధ్యుగ

నలరించి నట్టి పుణ్యాత్మ యెవరొ

సంతతాభ్యాగతః సమితికి నన్నప్ర

దాన మొనర్చు నీ యాత యెవరో

శాసనంబున నాదు , చరణదాసి యటంచు

లిఖించుకొనిన యీ , లేమ యెవరో

గీ. అన్నపూర్ణాంబ యను సార్థకాహ్వాయమున

వెలయు నీవెలంది యెవరో , విపులకీర్తి

చంద్రికల దిశల్ వెలిగింపఁ , జాలె నహహ

ఈ సతీమణి చరితంబు , నెఱుంగ వలదె.

56

గీ. వరదరాజేశ్వరి యటంచుఁ , బలుకగొంద

అన్నపూర్ణాంబయని కొందఁబండురెలమి

నంతియే కాని యితి నిజాహ్వాయంబు

తెలియఁ బడ దయ్యె నెవ్వారి , దేవి యొక్కొ

57

శా. నా రాజ్యంబున నుండి సర్వజనసఁగ్మాన్వాన్వయై కీర్తి

స్తారశ్రీ వెలయించి మచ్చరణదాశ్యంబుని యున్నట్లు నా

కీర్తింబు దదీయశాసనమునక , బ్రీతిక లిఖించె న

య్యారే! యీపె యుదంత మారయకరాజ్యం బెట్టు నేఁ జేరుదుక.

మ. అనుచుం యోజన సేసి యొక్కరుఁడె యశ్వానాథు డై యేగియా

జననాథుం డొక బాటసారివలె నాసాధంబు డాయంగఁ ద

క్షణ మేతెంచి సతీజనం బతిథిపూజాద్రవ్యముం గొంచు స

ద్వినయం బొప్పుగ స్వాగతం బిడిచి ప్రీతిక గాంచి సంతంభ లై 59

సీ. ఒకయింతి మజ్జనం , బొనరింపఁగాఁ జేసి

కలితాంబరశ్రేణిఁ , గట్ట నిచ్చె

ఒకసాతి భక్త్యభోజ్యపేతమృష్టాన్న

సమితిచే దివ్యభో , జనము వెట్టె

ఒకపద్మమంఘ బడలిక వాయ దరి నిల్చి
 వీవన చే గొని • విసరు చుండె
 ఒకకృశ్ణోదరి ముద • మొప్పార గర్భార
 విరచితంబై తగు • వీడ్చి మొసంగ

గీ. నిటుల వేర్వేలు గతుల నా • యిందుముఖలు
 సలుపు పరిచర్య కలరి యా • జనవిభుండు
 వారి చరిత మా వంతయు • వారివలన
 నెటుకవడమి విభ్రాంతి వహించి మదిని.

60

క. వారల యనుమతిఁ గైకొని
 క్షూరమణుం డంతిపురిని • గల చిత్రము లెం
 తే రహిఁ గొంచుచు నుండ న
 పారతరాశ్చర్య మొసంగు • పటములఁ గాంచెన్.

61

క. కనుఁగొన నయ్యవి యెల్లను
 దన ప్రతిబింబంబు లగుచుఁ • దద్దయు వేడ్కన్
 గనికరము గొలుపు చుంటను
 గని కరమున్ విస్మయంబు • గలుగఁగ మదిలో.

62

సీ. ఇది యేమి చిత్రమే • యె య్యెడఁ గనిన నా
 ప్రతిబింబములె కానఁబడుచు నుండె
 ఎవ్వరు వ్రాసిరో • యేమి కారణ మొక్కొ
 నా చరిత్రంబె గన్పట్టు చుండె
 నా చెంత నిలచి వీనత వేడు చున్నట్లు
 లిఖియింపఁ బడిన యీ • లేమి యెవరో
 అతులార్తిఁ జెంది భూపతిత యై వగచు నీ
 సరసీరుహనన • చరిత మేము

గీ. ఇటుల ననుంజేరి వేడుట • కేమి కతమొ

యెవరికాంతయొ యింతయు • నెఱుకవడదు

కాంచ నవమోహనాంగిగఁ • గానఁబడును

వహ్ని నెవ్వ రీసుమమాలవై చిరొక్కొ.

63

గీ. అనుచుఁ జింతించి కృష్ణరాఁయాధిపుండు

గాంచె నొం డొక యెడ నిజాఁకార మూని

యొక్క లేఖను జదువుచు • నున్నలీల

లిఖిత మై యున్న యొక చిత్రలేఖనంబు.

64

క. ఆ యుత్తరంబులోపల

వ్రాయంబడి యున్నయట్టి • పద్యంబుల భూ

నాయకుఁడు చదివె నిటులఁ గృ

పాయతమతి జాలి గొలుపు • నట్లు కరంబున్.

65

ఉ. ఈననమధ్యభాసరదఁహీనవినుతనపుష్పమంజరీ

(శ్రీ) విహరించు పట్పదము • చేరదు సంపఁగి రమ్యమూర్తి కా

దే! విన భృంగ మీవిహరఁ నెచ్చె యెఱుంగఁద హా! 'బలీయసీ

'కేవల మీశ్వరాజ్ఞ' యని క్షీర్తి • వహించుటఁజేసి కానిచో.

66

చ. అరయుచో కింతుకప్రసవమా • యిపు డి మధుపంబు మాలసీ

విరహము మీఱి సీవిరుల • వే గని తా ససలభమాన్త న

శిరమున సంచరించెడిని • శత్రు మగున్ బ్రకటింపఁ బోకు మీ

సరణి నిమేషమాత్రము యశంబు లభించెడి నీకు నావలన్.

67

ఉ. భృంగమ! సంచరింతు గద • యీభువనాంతర మందు నెందు నె

నం గని యూని విన్న గుడి • నాకు పచింపు మనశ్శ్య మిందె యే

నిం నీలుంగి నాదు ఘనఁసితవిదుండవు పక్షపాత నూ

త్మం గొనఁబోకు జాకునుఁమంబును పోలిన నూన ముండునే. 68

మ. అతిచిత్రింబుగ దివ్యపుష్పతతిఁ బ్రజ్ఞానూను లెంతే మహా
ద్భుతశక్తిఁ లిఖియింతుగాక భువి నా • పుష్పవ్రజం బింతయే
నతుంగామోదమసుద్రవం బొసఁగుచే • యశాంతమున్ దత్తుమ
ప్రతతిం నేనియ లానఁ జూచెదపు విశ్రాంతాత్మ నై భృంగమా!

క. అన్యాపదేశపద్యము

అన్యాలోచనవిరహితుఁ • డై చదువుచు నా
మాన్యయశం డందలి సా
జన్యంబున కలరె తనదు • స్వాంతములోనక

70

ఉ. కాంక్ష యొకప్పు డన్ను నిజఁకాంతుఁ డనజ్ఞ యొనర్చి వీడ నా
కాంక్షు నన్యగహంబునకుఁగార్ నవియింపుచు నుండి యీమఁగీ
కాంతుఁడఁ నేన నూట దన • కౌశల మొప్పుగ విన్నపంబు నా
చెంతకుఁ బంపఁబోలు నిటు • చ్చింతిపటావ శ్చైతన్యంబునక. 71

గీ. కాని యియింతి సుందరాఁకార మరయ

గజపతీంద్రుని పుత్రికఁ జ్ఞప్తి వచ్చు
నిందలి చరిత్ర మెల్ల నా • యింతి చరిత
ములు దోచుచుండెడి సత్య • మరయవలదె

72

ప. అని సకారవంబుగ నం దుండి వీడ్కొని నిజనగరాశ్రమఃఖం
డై దవ్యులం గల పరివారముం గలసికొని కతివయ ప్రయాణంబులఁబుర
ప్రవేశ మొనరించి తాఁ గాంచినయాయుదంతంబెల్లనప్పాఁకెఱింగించిన
నాతండును నాపె తుభారా మై యుండనోపునని వాక్రుచ్చి మున్ను కట
కపురి విడిచి రా ననుజ్ఞాతులై న వా రాపె నందె డించినచ్చుటయు నప్పుడ
యెఱింగింప నాభూమండలాఖండలుండు వెండియు నాయండజయూన
హృదయం బెఱుంగం గోరె తిమ్మరుసు వెంట రా నిరువురును బ్రచ్చన్న

నేషధారులై నగనంబు వీడి నచ్చి తుఖాసతీమణి ద్వారాంతికమున నిలచి
శద్వారపాలకు గాండ్రు నొక్క కంగంచి యిట్లనిది.

గీ. కటకపురినుండి మీయమ్మ • గాఢకొక్క
కమ్మ దెచ్చితి: మిదిగొ కైకొ మ్మనంగ
నతివ యిట్లనె మాదేవి • యాజ్ఞ లేక
తీసికొనము లేఖల మేము • ధీవిచార!

74

ఆ. వె. మనవిఁ జేసి పిదపఁ • గొని పోదు మందాఁక
నిందె యుండుఁ డనుచు • నేగి దాసి
విన్నవింప: నాపె • కన్న వా రంపిన
కమ్మగానఁ జూడఁసమ్మఁ తు

75

క. అని దాసి తెచ్చి యిడ లే
ఖను గైకొని కుతుకమునఁ దుఃఖారమణి రయం
బున విప్పి చదివికొని మన
మునఁ గటకటఁ జెంది యిటుల • ముగుద లిఖించెన్.

76

ద్వీపద 1. అనధరింపుము తల్లి • తవపాదములకు
సవినయంబున నమఃస్కారముల్ సలిపి
2. వరదరాజమ్మ నాఁ బరగెడి నేను
అరయఁ దుఖాసతి • యని రుచీదేవి
3. అని మీరుఁపిలచు మీ • యాత్మసంజాత
వినుపించు విజ్ఞప్తి విచ వేడుదాన
4. జ్యోతిష్కు లాసిన • చొప్పున నేను
పూతచరిత్రుఁ డై • ఖ్యాతి వహించి
5. సర్వసర్వంసహః చక్రంబు నేలు
సార్వభౌముని పత్ని • సత్యంబు గాఁగఁ

6. గాని మీ మదిని నిష్కారణ్య మూని
పూని కావించు దుఃస్వోభ లాలించి
7. చెడుమాటలకు నాదు , చెవియొగ్గుకతన
గడుసు దానికి లోఁగి • పడిన హేతువున
8. పాపకార్యమునకుఁ • బాల్పడ నున్న
నాపాపఫలమిట్లు • నను జుట్టుకొనియె
9. ఇది నాదు ప్రారబ్ధ • మెందు దాఁగినను
వదలునె యనుభవింపక తప్ప దిఁకను
10. కులహీనుఁ డంటి వీ • పలుకులు నాకు
ములుకు లై బాధించె • బలుక కెన్నడును
11. సాగి వారల వంశసంజాత యైన
నాగాంబ గాంచిన • నందనుం డెటులఁ
12. గులహీనుఁ డగును నిర్గుణు లైనవారు
పలుకు మాటల నమ్మ • బాడియె తల్లి!
13. ఆ కరుణామయు • నా ధీరచతు
నాకులీనుని సుందరాకారయుతుని
14. హృదయసీమను నిలిప్పి • యింద ననియు
అదియె నాకానంద • మద ముక్తిగాని
15. కటకటా నే రాజ • కాంత నై యెట్లు
కటకంబుఁ జేరుదు • క్షమియింపు మమ్ము
16. ఇక నెన్నడును లేఖ • లిటు వ్రాయ కమ్మ
ప్రకటితోదారు నా • పతి దూర కమ్మ
17. పతిపదధ్యానాభిరతి నుంటి నమ్మ
సతికి న య్యెదియె సద్గతి యాఁ గ దమ్మ

18. జనకుపై నెన్నడు • కినియఁ బో కమ్మ
మనమున నను నింక • మఱువుమో యమ్మ.

77

ఆ. వె. అని లిఖించి వారి • నన్నపానములచే

దృష్టి పఱచి కమ్మ • యిచ్చి పంపె
నంతఁ గృష్ణరాయఁ • డప్పజి పురి వీడి
చదివికొనిరి లేఖ • ముదము గదుర.

78

మ. అనియొక దిమ్మరుసయ్య కాంచితివి గాదా! యా మహాసాధ్వి చే
సిన దోషంబు రనంత యేనిఁ గలదే • చేటిదురాలోచనం
బునఁ బ్రాప్తించిన నీ మహావృధకు రేపుల్ మాపు దుఃఖార్థ యై
జననధాగ్రణి! కొల్చు చుండె నిను బాశ్చాత్య ప్తచి త్తంబునన్.

79

క. కావున వైశంబ తుఖా

దేవిని సత్కరుణ మీఱ • దేవా! యింక మీ
దేవేగఁ గైకొని సం
భావింపుము సుఖము లెల్లఁ • బడయము నిచ్చుర.

80

ఆ. వె. అనుచు విగతవేషుఁ • డై విప్రవర్యుండు

విభునితోడ మగిడి • వెడలి వార్త
నంపె విజయనగరముం దుండి తిమ్మరు
సయ్య వచ్చె దర్శ • నార్థ ముచు.

81

క. ఆమాట విని తుఖారమ

జీమణిహర్షాబ్ధి దేలి • నిరుపమవినయ
శ్రీ మెఱయఁ దోడి తెమ్మని
కోమలి నొక్కొర్తుఁ బంప • గురువరు కడకున్.

82

చ. ఆసతి యేగుదెంచి వినయంబునఁ దోడ్కొని పోయి వారలన్

భాసురసౌధసీమ నొక • బంధురకాండపటంబు వెన్క భ

వ్యాసన మిచ్చి భక్తిమెయి • హర్షము గూర్చుచు చుక్తరీతి యా
యాసము వోవ వీవనను • హస్తమునం గొని వీచు చుండఁగా. 83

ఆ. వె. తల్లి వగుదు పీవు • తనయుల చెంత న
భ్యంతరం బ దేల • యనఘశీల
యనుడు రుచి వచించె • నగు నాదు తండ్రి వీ
వగుదు వనఁగఁ దిమ్మియాభ్యుఁ డలరి.

84

క. యవనికను ద్రోసికొని యా
యవనీసురుఁ డరుగుదెంచి • యట నొక పీఠం
బున నధివసించి యిట్లను
జననీ! యింక రాజ్యమునకుఁ • జనుదేరవలె.

85

సీ. ధాత్రి నెవ్వరి కైన • దైవసంఘటనచే
గష్టసుఖంబులు • గలుగుచుండు
నవ్వాని మీఁద నా • యబ్జజనకు నైన
నలవిగాదన మానఁపులకు నగునె
అల సంచితార్థంబు • లనుభవింపఁబడంగ
మిహిరుఁ గాంచి తొలంగు • తుహిన మటులఁ
దొలఁగి పోవును సుఖఁదుఃఖముల్ మనప్రయ
త్నంబు లేకయె త మంతటనె తాము

గీ. గాన నెప్పు డేవారి కే • కష్టసుఖము
లంద విధి నిర్ణయించెనొ • యపుడు వారు
వాని ననుభవించియె తీరఁవలయు వినమె
యవని 'సంచితార్థో వినశ్యతి' యనంగ

86

సీ. పరికించె గర్భాటవసుమతీనాథుండు
శ్రీకరంబగు భవఁచ్చిత్తవృత్తి

ఈక్షించె నీహృదఃయేశుండు తావక

భర్తృపాదాబ్జసేవావ్రతంబు

గ్రహియించె శ్రీకృష్ణః రాయభూవిభుఁడు నీ

మాన్యపశ్చాత్తప్తమానసంబు

క్షమియించె సత్కృపాకరుఁడు మీవారు చే

యించిన ఘోరదుష్కృత్య మెల్ల

గీ. మఱియు నోసాధ్వి! భవదసమానయశము

కలుషరహితచరిత్రంబుఁ • దలఁచి తలఁచి

సంతతానందబాష్పముల్ • జాలువార

వేచి యుండె నీ రాకకు • విభుఁడు తల్లి!

87

సీ. కమనీయచిశ్రలేఖనమునఁ దావక

సురుచిరాకారంబుఁ • జూచి మెచ్చి

నిర్భరమోహంబునిధి మున్గి బహుశ్రవ

యత్నముల్ సేసి పెం • డ్లాడి మిమ్ము

దుర్బోధితాత్మయా • దుష్టదాసీకృత్య

మది యని యించుకే • మదిఁ దెలియక

మానితానందసంధానసమయమున

కరవాలకలిత వై • క్రాలుకతన

గీ. వంచితారాతిపుత్రి వై • వరలు నీదు

హృదయపూర్వకకృత్యమం • చెంచి తేడు

తలను దాల్చంగఁ దగు పూలదండ నిటులఁ

గాలిచే ద్రోసె నిది దైవి • కంబు తల్లి.

88

క. అనవుండు తుఖాసతి మన

మున నశ్రాంతంబుఁ బొంగి • హారలెడి దుఃఖం

బును నపనయించుకొని యి

ట్లనియెన్ గడ్గదిక గదుర • న వ్విప్రునితోన్.

89

సీ. వినియెనా నామనో విభుడు నే నొనరించు

నా దీనసంస్మరణంబు నెల్లఁ

గనియెనా నాప్రాణ కాంతుండు నాదగు

దలలేని యీపరి తాపగరిమ

క్షమియించెనా కృపా కలితుఁ డజ్ఞానపూ

ర్వక మైన నాయప రాధసమితి

అంగీకరించెనా • యనఘుండు దుష్టాత్మ

యనుచు నెంచక మదీయాగమంబు

గీ. ఆదరించున నను దన • పాదకమల

దాసిఁగా నైన నిను మంత • దయను జూపి

మారసమమూర్తి బుధనుత • చారుకీర్తి

సత్యపథవర్తి కర్ణాట చక్రవర్తి.

90

సీ. పాపాత్మురాల నా • పాపఫలం బెల్ల

రాజన్మ మిట నుండి • యనుభవించు

పరమపావనుఁ డైన • పతిపదాంభోరుహ

ధ్యానైకచిత్త నై • తనరు చుందు

భక్త్యానాన్నిధ్యంబు • బాసిన బతిరాజ్య

మందె యుంటకు మది • నలరు చుందు

క్షమియించె బతి యను • చల్లని పల్కులు

వినఁ గల్గుటకు మది • వేడ్కఁ గొందు

గీ. అంతియే గాని భోగభాగ్యముల ప్రాప్తి

యెప్పుడో తీరిపోవంగ • నిపుడు మగిడి.

వదలి వచ్చిన పురికి నే • వచ్చు టేల?

వచ్చి పూర్వగాథను జ్ఞప్తి • దెచ్చు టేల?

91

గీ. కరుణ గల దేని మన్ననో హరుని నొక్క

సారి దర్శన మీయ సంజలి ఘటించి

వేడుకొను చుంటి నని విన్నవింపుఁ డనుచు

బాష్పలోచన యై తల • వాల్చి యుండె.

92

క. యవనిక మఱుగునఁ గల భూ

ధవుఁ డంత స్వకీయరూపధరుఁ డయి రా, నా

యవనిసురుఁ డరిగె నరుగుట

నవనతముఖి యశాటఁ గనక • యా రుచి మగుడన్.

93

సీ. సదయాత్మ న న్నొక సారి యా దివ్యమం

గళవిగ్రహంబును • గాంచ నిండు

వరయశుం డైన యా • భవ్యచరిత్రుని

పాదపద్మములపై వ్రాల నిండు

అతులితభక్తి మత్పతిపదయుగళి నా

కన్నీటిధారలఁ • గడుగ నిండు

అజ్ఞానసంజని తాపరాధము క్షమి

యింపుఁ డంచును విన్నవింపనిండు

గీ. అదియె నాజన్మసార్థక • మదియె నేను

గోరు చున్నట్టి కడసారి • కోర్కె యనుఁడు

ఇవియె హృదయపూర్వకనమస్కృతు లటంచు

నానుసకుఁ దెల్పుఁ డనఘ పుణ్యంబు గలుగు.

94

వ. అని మొదలు దెగినకదలివలె మేదినిం బడి యున్ననుదతి నాభూపురంద

రుం డానందకందళితహృదయారవిందుం డయి సాదరంబున గొగిటం

బాదవి సంతతగళితాశ్రుబింబసంధోహంబును దవగోటం జిమ్మచు
గడ్గదికంబు గదురమందమందమృతాక్షి నాసుందరాంగికట్టు లనియె
సీ. దాసికృత్య మటంచు. • దలపోయఁగా లేక

యువతి ని నివ్వడనాడు, టొక్క తప్పు
కరవాల మేల నీ • కడ నుండె నని యైన

నొకప్రశ్న మడుగని, టొక్క తప్పు
అంతమాత్రమున నే • మాయెనంచుఁ దలంచి

యోర్పు వహింపని, టొక్క తప్పు
ఇంతకాలము నీయు, దంతంబు నరయక

యూరక యుండిన, టొక్క తప్పు

గీ॥ అతివ తప్పు లన్నియును నా • యందె కలవు
ఏన వేడుకొందును క్షమియింపు మనుచు
బాల! యీలీల దుఃఖింతు • వేల చాల
నేలుకొనుమ న న్నింక న, ర్థేందుపాల!

96

చ. అనుచు నిజాశ్రుబిందువుల • సంగుళిఁ ముచ్చుచు దన్ను గొగిటం
దనువుచు నున్న నాని నదఃసంబును గాంచి ననం భ్రమంబునన్
వనిత యొకింత స్వప్న ము • భ్రాంతియు గడ్గదికంబుఁ జెంది నో
టను నొకమాట రామి వసఁటన్ గొని బాలికవోలె నేడ్చుచు. 97

సీ. మేదురాదరమతి • నాదు సేరము లెల్ల

క్షమియించినాడవె • సార్వభౌమ
నయకోవిదుడ వయి • నాపాపభరమును

దొలఁగించినాడవె • కులకలాప!

దీనావనుడ వై మఁదీయ ప్రార్థనముల

నాలించి వచ్చితే • యమలశీల

సంతాప మడగింప • సత్కృపాన్వితుడ వై

దర్శనం బొసగితే • ధర్మనిచయ!

ధన్యమతి నైతి నింక నో • మాన్యచరిత్ర!

పండె నేటికి నాదగు • వ్రతము లనుచు

సంతతానందబాష్పవర్షంబు గురియ
నటులె పడియుండె నా కౌగిటను మఱియున్.

98

క. అండజయానయు నృపమా

రాండుండు నఖండకౌతుకాన్విశమతు లై
యుండి రొకకొంతకాల మ

ఖండల వైభవముతోడఁ • గంబాఖ్యునిర్ణి.

99

క. పిదప నొక శుభదినంబున

విదితయశుఁడు కృష్ణరాయవిభుడు తుఖారామ్

సుదతీయుతు డై వెడలెను

ముదమొదవఁగ స్వీయరాజ్యమునకున్ పేగఁ.

100

చ॥ చని నిజబాంధవా ప్తజనసంతతి సంతసిలంగ సంతతిం

బును గవితాప్రసంగములఁ బ్రొద్దులు పుచ్చుచు నాంధ్రభోజులై

తనరి యనేకవర్షములు • ధారుణి నేలె మహీపురందరుం

డనఁ దగి కృష్ణరాయమనుచాధిపఁ శిర్ధయశోవిశోవిశాలు డై. 10

మాలిని. వరనియమవిలోలా • భవ్యసత్కిర్తిహలా

నిరతసుకవిపాలా • నిర్మలానూనశీలా

పరమగుణ విలాసీ • భద్రగుంటూరువాసీ

సురుచిరసుచరిత్రీ • సూరయాభిఖ్యున్త్రీ.

101

ఇది

గద్యః—శ్రీవిరాడ్విశ్వకర్మ వంశసంజాత, శ్రీరామన్వయదుగ్ధపయోధ

సుధాకరాంగిరసగోత్రపవిత్ర, గంగయాచార్యపుత్ర,

సుబ్బమాంబాగర్భ శుక్తిముక్తాఫల, శ్రీశ్యామలాంబ

పాదారవిందమకరందాస్వాద సానందహృదయేం

దిందిర, వీరబ్రహ్మహ్వయ ప్రణీతం

బైన 'తుఖారామ్' నామక

ప్రబంధము నందలి

తృతీయాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.

త ప్పొ వ్వు ల ప ట్టి.

పుట, ముఖపత్రము	పద్యము.	పంక్తి. 2	తప్పు. Dedicated to	ఒప్పు. By the encouragement of
అంతర్ముఖపత్రము		18	యంకితమున	ప్రీతిహామున
రెండవ చిత్రపటము		1	కృతార్థ ర	ప్రీతిపాక ర
విజ్ఞప్తి	...	7	టయు	టయ
2		4	పాత్రి	దాహిత్రి
2	...	8	వృద్ధి	వృద్ధి
6	11	3	యోగవిజ్ఞ	యోగవిజ్ఞ
11	13	9	బుడయు	బుడయు
7	15	10	యాదీ	యాదీ
10	24	1	భావిర్భవ	భావిర్భవ
11	25	11	ననబుడ	ననబుడను
11	28	5	కార్యకార్య	కార్యకార్య
	29	4	రేడు	రేడు
		1	ఆతని	ఆతని
		1	ద్యజించి	ద్యజించి
		5	కొందరు	కొందరు
12	34	2	సాధ్యము	సాధ్యము
		4	పడిసిన	పడిసిన
14	44	3	మగుల	మిగుల
15	45	4	కాత్మజు	కాత్మజు
15	47	7	శ్చంద్రా.రా	శ్చంద్రా.రా
16	49	4	మెచ్చునట్లు	మెచ్చునట్లు
17	54	11	పాలము	పాలనము
18	60	4	తారా	తారా
20	66	1	స్వీశ	స్వీయ
20	67	8	సద్దంపి	సద్దంపి
		1	బాత్రియంసతతము	బుత్రిపుత్రియంగడు
		4	స.తా	స.తా
21	68	9	సహజగుణ	సహజగుణ
	70	2	బాత్రికినీ	దత్తుతమ
15	67	4	పురం	పుర
18	81	2	దాహవ	దాహవ
36	160	1	రముగ	రంబుగ
42	28	3	నా	డిక్
64	132	3	బోలిన	బోలిన
74	22	1	నిలువ	నిలువం
86	63	1	ననుం	నను
95	96	12	పాల	పాల
96	98	12	మతియుక్	మరియు
96	101	4	యోగోవిగోవి	యోగోవి

ఏతద్గ్రంథకర్తచే రచింపఁబడి ప్రకటింపఁబడిన
గ్రంథవివరము.

- 1 నానారాజన్య చరిత్రము. శ్రీ వెంకటగిరి మహారాజగారిచే
రూ 500 లును, శ్రీరాజా భుజంగరావు బహద్దరుగారిచే
నొక సువర్ణ పతకమును బహుమతి వడసినది. శ్రీయుత చిరు
మానిశ్చ లక్ష్మీనారాయణ ప్రసాద్, బి.ఏ. గారిచే (డిప్టీ
కలెక్టరు-గుంటూరు) వ్రాయఁబడిన పీఠిక గలదు. చిత్రపట
శోభితము. 300 పేజీలు, కాలికోబైండు. 3—0—0
- 2 పల్లవరాజ చరిత్రము. 1—0—0
- 3 తుఖారామ్ (గజపతిరాజపుత్రిని గృష్ణరాయలు
పెండ్లాడిన విధానము దెలుపు పద్యకావ్యము) 1—0—0
- 4 చంద్రకాంత. (అఱింకముల నాటకము. నాల్గవ
కూర్పు) 1—0—0
- 5 జపానీయము. (రష్యా జపాన్ యుద్ధము. అయి
దంకముల నాటకము) 0—12—0
- 6 వాసంతిక. (స్కాటునవలనుండి యనువాదింపఁ
బడిన యై దంకముల నాటకము. ఇంటర్మీడి
యేటుకు 1923-24 లలోఁ బఠనీయ గ్రంథము.
రెండవకూర్పు). 1—4—0
- 7 వినోదిని. (A Social Drama in 6 Acts) 1—0—0
- 8 ప్రియదర్శిక. (మనోహరమైన నవల). 0—12—0
- 9 మార్కండేయ విలాసము. (హరికథ). 0—12—0
- 10 పాదుకా పట్టాభిషేకము. (హరికథ) 0—12—0
- 11 గిల్బుశాస్త్రము. 0—4—0
- 12 శ్రీ విరాట్పురిభు శతకము. 0—4—0
- 13 హాస్యరసమంజరి. 0—2—6